

BIBLIOTHECA INDICA:
A
COLLECTION OF ORIENTAL WORKS
PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.
NEW SERIES, No. 1343

सदुक्तिकर्णमृतम् ।

श्रीधरदासप्रणीतम् ।

चौरामावतारशर्मणा संस्कृतम् ।

SADUKTIKARNAMRITA.

BY
SRIDHARA DASA.

EDITED BY
RAMAVATARA SARMĀ, M.A.

FASCICULUS I

Calcutta,

PRINTED BY UPENDRA NATHA CHAKRAVARTI, AT THE SANSKRIT PRESS
5, Nandakumar Chawdhury's 2nd Lane

AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL, 1, PARK STREET.

1912.

LIST OF BOOKS FOR SALE
 AT THE LIBRARY OF THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.

No. 1, PARK STREET, CACUTTA,
 AND OBTAINABLE FROM
 THE SOCIETY'S AGENTS, MR. BERNARD QUARITCH,
 11, GRAFTON STREET, NEW BOND STREET, LONDON, W., AND MR. OTTO
 HARRASSOWITZ, BOOKSELLER, LEIPZIG, GERMANY.

Complete copies of those works marked with an asterisk * cannot be supplied.—some
of the Fasiculi being out of stock.

BIBLIOTHECA INDICA.

Sanskrit Series

		Rs.	I	II
Advaitachintā Kamstubha, Fase. 1-3 @ /10/ each			
Aitarēya Brāhmaṇa, Vol. I, Fase. 1-5 ; Vol. II, Fase. 1-5 ; Vol. III,				
Fase. 1-5, Vol. IV, Fase. 1-8 @ /10/ each	14	6	
Aitareya Lochana.	2	0	
Amarkoṣha, Fase. 1	2	0	
*Apu Bhāṣhya, Fase. 2-5 @ /10/ each	2	8	
Anumana Dīkṣiti Prasārini, Fase. 1 @ /10/-	...	1	1	
Āśaṅgasrikā Prajñāpāramitā, Fase. 1-6 @ /10/ each	...	3	12	
Ātmatattaviveka, Fase. I.	0	10	
Āgavavaidyaka, Fase. 1-5 @ /10/ each	3	2	
Avadāna Kalpalatā, (Sans. and Tibetan) Vol. I, Fase. 1-10 ; Vol. II,				
Fase. 1-10 @ 1/ each	20	0	
Bālam Bhāṭṭī, Vol. I, Fase. 1-2, Vol. II, Fase. 1 @ /10/ each	1	14	
Baudhāyanī Srauta Sūtra, Fase. 1-3 Vol. II, Fase 1-5 @ /10/ each	...	5	0	
Bhāṣavritty	0	10	
Bhāṭṭā Dipikā Vol. I, Fase. 1-6 ; Vol. 2, Fase. 1, @ /10/ each	...	4	6	
Baudhastotrāsaṅgraha	2	0	
Bṛhaddēvatā Fase. 1-4 @ /10/ each	2	8	
Bṛhaddharma Purāṇa Fase. 1-6 @ /10/ each	3	12	
Bodhicaryāvatāra of Āṇṭideva, Fase. 1-6 @ /10/ each	...	3	12	
Cri Caṇtinatha Charita, Fase. 1-3	1	14	
Caṭaduṣaṇī, Fase. 1-2 @ /10/ each	1	4	
Catalogue of Sanskrit Books and MSS., Fase. 1-4 @ 2/ each	8	0	
Caṭapatha Brāhmaṇa, Vol. I, Fase. 1-7, Vol. II, Fase. 1-5, Vol. III,				
Fase. 1-7 Vol. V, Fase. 1-4 @ /10/ each	14	6	
Ditto Vol. VI, Fase. 1-3 @ 1/4/ each	3	2	
Ditto Vol. VII, Fase. 1-5 @ /10/	3	2	
Ditto Vol. IX. Fase. 1-2	1	4	
Caṭaśāśasrikā Prajñāpāramitā Part. I, Fase. 1-17 @ /10/ each	10	10	
*Caturvarga Chintāmaṇī, Vol. II, Fase. 1-25 ; Vol. III. Part I,				
Fase. 1-18. Part II, Fase. 1-10 Vol. IV, Fase. 1-6 @ /10/ each	...	36	14	
Ditto Vol. IV, Fase. 7-8. @ 1/4/ each	2	8	
Ditto Vol. IV, Fase. 9-10 @ /10/	1	4	
Člockavartika, (English) Fase. 1-7 @ 1/4/ each	8	12	
*Grānta Sūtra of Čāṇkhāyana, Vol. I, Fase. 1-7 ; Vol. II, Fase. 1-4 ;				
Vol. III, Fase. 1-4 ; Vol. 4, Fase. 1 @ /10/ each	10	0	
Qri Bhāṣhyam, Fase. 1-3 @ /10/ each	1	14	
Dāna Kriyā Kaumudi, Fase. 1-2 @ /10/ each	1	4	
Gadadhara Paddhati Kālaśāra Vol. I, Fase. 1-7 @ /10/ each	...	4	6	
Ditto Āchārasārah Vol. II, Fase. 1-4 @ /10/ each	3	2	
Gobhiliya Grihya Sutra, Vol. I @ /10/ each	3	2	
Ditto Vol. II, Fase. 1-2 @ 1/4/ each	2	8	
Ditto (Appendix) Gobhila Parīṣista	2	0	
Ditto Grihya Sangraha	0	10	
Haralata	1	14	
Karmapradipī, Fase. I	1	4	
Kāla Viveka, Fase. 1-7 @ /10/ each	4		
Kātantra, Fase. 1-6 @ 1/2/ each	4	8	
*Kurma Purāṇa, Fase. 3-9 @ /10/ each	6	10	
Kuṇḍalī, Fase. 1-2 @ /10/ each	1	4	
Madana Pāṇijāta, Fase. 1-11 @ /10/ each	...	6	14	
Maha-bhāṣya-pradipōdīta, Vol. I, Fase. 1-9 ; Vol. II, Fase. 1-12 Vol. III,				
Fase. 1-10 @ /10/ each	19	6	
Ditto Vol. IV, fase. 1 @ 1/4	2	8	
Manuṣīka Sangraha, Fase. 1-3 @ /10/ each	1	14	
Mārkāṇḍeya Purāṇa, (English) Fase. 1-9 @ 1/ each	9	0	
*Mūlārtha Darçana, Fase. 10-19 @ /10/ each	6	4	
*Mugihabodha Vyakarana, Fase. 1-4 @ /10/ each	2	8	

सदुक्तिकर्णामृतम् ।

मङ्गलम् ।

प्रज्ञां कामपि सम्पदं च कुरुते यत्पादसंवाहनं
नित्यं शास्यति विष्वगन्धतमसं यच्चक्षुरम्भीलनात् ।
यत्पादार्घ्यपयो विधूय दुरितं निःश्रेयसं यच्छति
खाल्ते नः स वस्त्वनारतमनाख्येयस्तरूपो हरिः ॥ १ ॥

प्रस्तावः ।

श्रीर्याणीव तपांसि विभ्रति भवं यस्मिन्न यस्यावधि-
ज्ञाने दान इव द्विषामिव जयो येनेन्द्रियाणां कृतः ।
सम्बाजामिव योगिनामपि गुरुर्यश्च क्षमामण्डले
स श्रीलक्ष्मणसेन एकनृपतिर्मुक्तश्च जीवन्नभूत् ॥ १ ॥
तस्यासौत्रतिराजतदृतमहासम्भन्तचृडामणि-
नाम्ना श्रीवटुदास इत्यनुपमप्रेमैकपात्रं सखा ।
तापं सन्तमसं हरन्नहरहः कीर्त्तिं दधल्कौमुदीं
साक्षादक्षयसूकृतामृतमयः पूर्णः कलानां निधिः ॥ २ ॥

सदुक्तिकर्णामृतम् ।

आगस्कारिणि कालनेमिदमने तत्ताङ्गनार्थं रुषा

नाभीपङ्गजमस्तुतां गमयितुं जाते प्रयत्ने श्रियः ।

आवासोन्मथनोपपादितभयभालामनः सम्भूमा-

दब्रह्मण्यपराः पुरातनमुनेर्वाचः प्रसीदन्तु वः ॥ २ ॥

भट्टश्रीनिवासस्य ।

पायाद्वौ मधुकैटभासुरबधे विष्णुप्रबोधोद्धुरो

धाता वक्त्रचतुष्टयं तु युगपदास्याभवत्सार्थकम् ।

एकं स्तौति मुखं शिवामितरदप्याते वरान् याचते

देत्यौ प्रत्यपरं वितर्जति हरत्यन्वच्छ्रियः सम्भूमम् ॥ ३ ॥

वसल्लदेवस्य ।

यद्ग चुम्मं कदाचित्तुहिनकगाचयस्यन्दिभिश्वन्दपादै-

र्नापि व्यालौनमुस्त्रैर्वनलिनमरोबन्धुभिर्भानवीयैः ।

तत्कल्पान्तानुपङ्गि द्रुतमतनुतमः पाटयन्त्यः समन्ता-

दाद्याधीती विधातुर्मुखशशिविसृताः पान्तु वो दन्तभासः ॥ ४ ॥

बीजकस्य ।

जातस्तेऽधरखण्डनात्परिभवः कापालिकादम्ब यः ।

स ब्रह्मादिषु कथ्यतामिति मुहुर्वाणीं गुहे जल्यति ।

गौरीं हस्तयुगीन षण्मुखवचो राङ्गुनिरीक्ष्याक्षमां

वैलक्ष्याच्चतुरास्यनिष्फलपरावृत्तिसिरं पातु वः ॥ ५ ॥

कस्यचित्

२ सूर्यः ।

तुङ्गोदयाद्रिभुजगेन्द्रफणीपलाय
व्योमेन्द्रनीलतरुकाच्छनपङ्गवाय ।
संसारसागरसमुक्तमियोगिसार्थ-
प्रस्थानपूर्णकलसाय नमः सवित्रे ॥ १ ॥

वराहमिहिरस्य ।

विष्वग्विसारितिमिरप्रकरावरुङ्ग-
तैलोक्यनेत्रपुटसिञ्चरसायनाय ।
तुभ्यं नमः कमलघण्डविषादनिद्रा-
विद्रावणीदयतकराय दिवाकराय ॥ २ ॥

श्रीकरणस्य ।

शुक्तुण्डच्छवि मवितुश्वण्डरुचः पुण्डरीकवनबन्धोः ।
मण्डलमुदितं वन्दे कुण्डलमाखण्डलाशायाः ॥ ३ ॥

विदायाः ।

जीयादेकफलं नभस्तलतरोरभंशिसिन्दूरिणी
मुद्रा केरवकात्तनस्य तिमिरस्तेयाय सम्प्रदिवः ।
मन्दारस्तवकोन्तरीक्षकबरीभारस्य गौरोपतः
कम्पिङ्गच्छदपाटलच्छवि कुलच्छतं वधूनां रविः ॥ ४ ॥

हरेः ।

सदुक्तिकर्णमृतम् ।

आद्यूनस्तमसां चकोररमणीरागाभ्यिमन्याचलो
जीवातुर्जलजस्य वासवदिशाशैलेन्द्रचृडामणः ।
आदेष्टा श्रुतिकर्मणां कुमुदिनीशोकाग्निपूर्णहुति-
देवः सोमरसायनं विजयते विश्वस्य बीजं रविः ॥ ५ ॥

विभाकरस्य ।

३ द्वृशप्रणातिः ।

मौली वेगादुदञ्चल्यपि चरणभरन्यञ्चहुर्वीतिलत्वा-
दक्षुण्डस्वर्गलोकस्थितिमुदितसुरश्चेष्ठगोष्ठोस्तुताय ।
सन्त्वासान्त्रिःसरन्त्याप्यविरतविषजहक्षिणार्द्धाङ्गबन्धा-
दत्यक्तायाद्रिपुत्रा त्रिपुरहर जगत्क्षेशहर्वे नमस्ते ॥ १ ॥

बाणस्य ।

नमस्तुङ्गशिरश्चुम्बि चन्द्रचामरचारवे ।
त्रैलोक्यनगरारम्भ मूलस्तम्भाय शम्भवे ॥ २ ॥

तस्यैव ।

ताटक्सप्तसमुद्रस्त्रितमहीभूषणद्विग्रन्थंकषै-
स्तावद्विः परिवारिता पृथुपृथुदीपैः समन्तादियम् ।
यस्य स्फारफणामणौ निलयनपृत्तिर्यक्तलङ्घाकृतिः
शेषः सोप्यगमद्यदङ्गदपदं तस्मै नमः शम्भवे ॥ ३ ॥

वल्लनस्य ।

नमस्तस्मै कर्मै चन वचनचित्तेन्द्रिययमी
यमीशानं ज्योतिर्मयमयमुपास्ते मुनिजनः ।
गुरुपञ्चप्रज्ञामुकुरनिकुरम्बप्रतिफल-
निजानन्दज्योत्स्नाभ्युदयभिदुराज्ञानतिमिरः ॥ ४ ॥

हरेः ।

वृषधन धनदप्रिय प्रियार्द्ध-ग्रथनविदग्ध विदग्धचित्तयोनि ।
पुरहर हरिणाङ्गचूड़ चूड़ाभुजगभयङ्गर धूर्जटे नमस्ते ॥ ५ ॥

भोजदेवस्य ।

४ महादेवः ।

शिल्पं त्रीणि जगन्ति यस्य कविता यस्य त्रिवेदी गुरो-
र्यस्क्रे त्रिपुरव्ययं त्रिपथगा यन्मूर्धि माल्यायते ।
त्रीन् कालानिव वीक्षितुं वहति यो विस्फूर्जदक्षित्रयं
स त्रैगुण्यपरिच्छदो विजयते देवस्त्रिशूलायुधः ॥ १ ॥

वसुकल्पदत्तस्य ।

अर्वाच्चत्यस्त्रगाखः स्फुरदुपरिजटामण्डलः संश्रितानां
नित्यापर्णीपि तापत्रितयमपनयन् स्थाणुरव्यादपूर्वः ।
यः प्रान्मीलकपदैः शिरसि विरचिताबालबन्ते द्युमिम्बोः
पाथोभिर्लभसेकः फलति फलशतं वाङ्क्षतं भक्तिभाजाम् ॥ २ ॥

जङ्गोः ।

सदुक्तिकर्णामृतम् ।

कामं मा कामयध्वं द्रुष्टमपि च भृशं माद्रियध्वं न विज्ञे
चिज्ञं दक्षं श्रयध्वं परममृतफला या कला तामिहैकाम् ।
इत्थं देवः स्मरार्दिवृष्टमधरचरीक्षत्य मूल्यैव दित्स-
न्निःस्वो विश्वोपदेशानमृतकरकलाशेखरस्त्रायतां वः ॥ ३ ॥

कविपण्डितश्रीहर्षस्य ।

भूतिव्याजेन भूमीममरपुरसरिल्कैतवादम्बु बिभ्र-
झालाटाक्षिच्छलेन ज्वलनमहिपतिश्वासलक्षात्ममौरम् ।
विम्लीर्णाघोरवक्षीदरकुहरनिभेनाम्बरं पञ्चभूतै-
र्विश्वं शश्वद्वितन्वन्वितरतु भवतः सम्पदं चन्द्रमौलिः ॥ ४ ॥

जयदेवस्य ।

पीयूषेण विषेण तुल्यमशनं स्वर्गं श्वशाने स्थिति-
र्निर्भंदा पयसोऽनलस्य वहने यस्याविशेषग्रहः ।
ऐश्वर्येण च भिक्षया च गमयन् कालं समः सर्वतो
देवः स्वात्मनि कौतुकी हरतु वः संसारपाशं हरः ॥ ५ ॥

वैद्यगदाधरस्य ।

५ शिवः ।

वेदान्तेषु यमाहुरेकपुरुषं व्याप्य स्थितं रोदसी
यस्मिन्नीश्वर इत्यनन्यविषयः शब्दो यथार्थाक्षरः ।
अन्तर्यस्त्र मुमुक्षुभिर्नियमितप्राणादिभिर्मृग्यते
स स्थाणुः स्थिरभक्तियोगसुलभो निःश्रेयसायासु वः ॥ १ ॥

कालिदासस्य ।

सदुक्तिकर्णमृतम् ।

८

कण्ठच्छायमिषेण कल्परजनीमुक्तं समन्वाकिनौ-
रूपेण प्रलयाभ्यमूर्ध्वनयनव्याजेन कल्पानलम् ।
भूषापन्नगकेलिपानकपटादेकोनपञ्चाशतं
वातानप्युपसंहरन्वतु वः कल्पान्तश्चाल्लौ शिवः ॥ २ ॥

चित्तपस्य ।

क्षाप्यग्निः क्षचिद्दिभूर्नरशिरः कीर्णा क्षचिन्निम्नगा
रुक्षा क्षापि जटा क्षचिद्दिष्ठधरा रौद्रं विषं कुचन्ति ।
ताटग्भूतगण्येर्वृतो मम चिताभस्मोर्मिकिर्मीरितः
संसारं प्रतिमुच्य यातुरपुनर्योगाय पन्थाः शिवः ॥ ३ ॥

बिहूणस्य ।

निर्माता जगदर्थमेव वचमां वाचं यमो यः स्वयं
भोगान्विश्वकृतं तनोति विषयव्यावर्त्तितात्मेन्द्रियः ।
धत्तेस्वाणि जगन्ति रक्षितुमुदासीनः स्वदेहग्रहे
योगीन्द्रोम् सदाशिवः स भवतां भूत्यै परार्थव्रती ॥ ४ ॥

वैद्यगदाधरस्य ।

दूरोमुक्तखगेश्वरे मुरभिदि व्याक्षिपत्राहौ ग्रह-
व्यूहे वारितमातरिश्वनि नमत्याशापतीनां गणे ।
निष्कम्पोरगहारवस्त्रिरचलञ्जुडेन्दुरव्याकुल-
स्वःसिन्धुः स्थिरयोगनिर्वृतमनाः पायाक्षिलोकीं शिवः ॥ ५ ॥

तस्यव ।

हरशुङ्गारः ।

एवं स्थापय सुभ्रु बाहुलतिकामेवं कुरु स्थानकं
नाव्यञ्जनम् कुञ्जिताग्रचरणं मां पश्य तावत्त्वणम् ।
गोर्गो न तैयतः स्ववक्त्रमुरज्जनाम्भोधरध्वानिना
गम्भोर्वः सुखयन्तु लभितलयच्छेदाहतास्तालिकाः ॥ १ ॥

योगश्वरस्य ।

तस्या नाम मया कथं कथमपि भान्त्या समुच्चारितं
जानास्येव ममाशयं तव कृते गौरि प्रसन्ना भव ।
क्षान्तिः स्वीक्रियतां दयावति मयि क्रोधः परित्यज्यता-
मित्येवं बहु जल्पतः स्मररिपोः प्रेमाञ्जलिः पातु वः ॥ २ ॥

चक्रपाणः ।

बालः सुन्दरि चन्द्रमाः स्रुतसुधाधाराभिराष्ट्रायितो
निद्रामेति फणीश्वरः सुरधुर्नौ रुडा जटामण्डले ।
इत्य मन्मथकलिकातुकविधी व्रीडावतीं पार्वतीं
पायाद्दः प्रतिबाधयन्नववधूं चन्द्रार्धचृडामणिः ॥ ३ ॥

कक्षीलस्य ।

श्रुतिः मक्ता मुग्ध वचसि वदनेन्द्रौ निपतिता-
ट्टगः स्वादो विम्बाधरमधुनि मग्नैव रसना ।
निपमाभूतामा निजपरिमले शैलदुहितु-
ष्ठिनाश्चषानन्दे वपुरपि विलोनं पुरमिदः ॥ ४ ॥

उमापतिधरस्य ।

दूरे दारुवनाभिसारक सृषा चाटूनि सुज्ञाधुना
भूयस्वं पुनरप्यहं यदि तदा चन्द्रः क्षितिं यास्यति ।
इत्युक्तः शशिमौलिरद्रिसृतया चृडेन्द्रभूलभून-
व्राजव्यज्ञितपादपद्मपतनप्रीतप्रियः पातु वः ॥ ५ ॥

कर्णगिरिहर्षहर्षस्य ।

शिवयोः प्रश्नोत्तरम् ।

कस्मात्पार्वति निष्ठुरामि महजं शेलोद्भवानामिदं
निःस्नेहामि कुतो न भस्मप्रकृष्टः स्तेहं क्वचिहिन्तति ।
कोपस्ते मयि निष्फलः प्रियतमि स्थाणो फलं किं भव-
दित्यं निर्वचन्तोकृतो दयितया गम्भः शिवायालु तः ॥ १ ॥
भोजदेवस्य ।

किं गौरि मां प्रति रूषा नन् गौरहं किं
कुण्डामि कं प्रति मर्यात्यनुमानतोऽहम् ।

जानामि मत्यमनुमानत एव मत्व-
भित्यं गिर्णि गिरिभुवः कुटिला जयन्ति ॥ २ ॥

रद्रस्य ।

केयं मूर्ध्मध्यकारं तिमिरमिह कुतः सभृ कालिन्द्युक्ते
कालाप्यत्रैव कार्मिन्ननु अलमुमया पृथुमितावदेव ।
नाहं हन्तं करोमि व्यपनय शिरसस्तुर्णमिनामिदार्ता
मेवं प्रोक्तं भवान्या प्रतिवचनजडः पातु वा ममथारिः ॥ ३ ॥
कस्यचित् ।

एषा ते हर का सुगात्रि कतमा मूर्धि स्थिता किं जटा
हंसः किं भजते जटां न हि शशी चन्द्रो जलं सेवते ।

मुखे भूतिरियं कुतोऽत्र सलिलं भूतिस्तरङ्गायते
इत्यं यो विनिगृहते त्रिपथगां पायात्म वः शङ्करः ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

धन्या केयं स्थिता ते शिरसि शशिकला किं नु नामैतदस्या
नामैवास्यास्तदेतत्परिचितमपि ते विस्मृतं कस्य हेतोः ।
नारीं पृच्छामि नेन्दुं कथयतु विजया न प्रमाणं यदीन्दु-
देव्या निङ्गोतुमिच्छोरिति सुरसरितं शान्यमव्याहिभोर्वः ॥ ५

विश्वाखदत्तस्य ।

८ हरहास्यम् ।

पाणौ कङ्गणमुत्पणः फणिपतिर्नेत्रं ज्वलत्पावकं
करणः कुणिठतकालकूटजटिलो वस्त्रं गजेन्द्राजिनम् ।
गौरीलोचनलोभनाय सुभगो वेशो वरस्येति मे
गण्डोल्लासविभावितः पशुपतेर्हास्योऽन्नमः पातु वः ॥ १ ॥

रुद्रस्य ।

उद्दामदत्तरुचिपङ्गवितार्धचन्द्र-
ज्योत्स्नानिर्पीततिमिरप्रकरावरोधः ।
श्रेयामि वो दिशतु ताण्डवितस्य शश्मो-
रभोधरावलिघ्नध्वनिरद्वासः ॥ २ ॥

मङ्गमित्रस्य ।

मातर्बूँहि किमेतदञ्जलिपुटे तातेन गोपायितं
वल्स स्वादु फलं प्रयच्छसि न मे गत्वा गृहाण स्वयम् ।
माचैवं प्रहिते गुहे विघटयत्याकृष्टं सन्ध्याञ्जलिं
शम्भोर्भग्नसमाधिरुद्धमनसो हास्योङ्गमः पातु वः ॥ ३ ॥
योगेश्वरस्य ।

निर्विघ्नं घनसारसारविशदस्वर्लोककल्पोलिनी-
कल्पोलप्रतिमलबाहुचलनैर्व्याप्तान्तरालश्रियः ।
शम्भोः सम्भवदञ्जङ्गारतरलोक्तंसामृतांशुद्रव-
प्राणत्राणिकपालचापलटशो हासोर्मयः पान्तु वः ॥ ४ ॥
वाचस्पतेः ।

भृङ्गी कस्तव चर्चिके गुह न कोऽप्याकार एकसु नो
सत्यं भृङ्गरिटे सुमत्यमनृतं लोकं तु मोटिर्वदेत् ।
नगनं पृच्छतमलु वां परिणयैकात्मत्वमित्युड्ट-
स्तावुत्सृज्य सपर्षदः पशुपतर्हास्योङ्गमः पातु वः ॥ ५ ॥

शतानन्दस्य ।

६ हरशिरः ।

त्वङ्गंहङ्गंमुदञ्जिन्दुश्यकलं भ्रश्यत्कपालावलि-
क्रोडभ्राम्यदमन्दमारुतचयस्कारीभवङ्गांकृति ।
पायाहोऽघनताण्डवव्यतिकरप्रामारखेदस्वल-
ङ्गोगीन्द्रश्यपिङ्गलोल्कटजटाजूटं शिरो धूर्जटेः ॥ १ ॥

वीर्यमित्रस्य ।

सन्ध्यातागडवितस्य खण्डपरशोरव्याज्जगन्ति' ज्वल-
ज्जालाटाच्चिपुटोङ्गवानलशिखालीढंदुलेखं शिरः ।
भ्रश्यत्कृत्ति चलन्महाहि विगलहोमापगाम्बु स्वल-
त्खण्डेन्दुच्छलदच्छभूति चटुलभ्राम्यज्जटासन्तति ॥ २ ॥
योगीश्वरस्य ।

धूमोङ्गेदानभिज्ञस्फुरदनलमनाघातपङ्गाधिकार-
प्रेष्ठक्लोलवारिअतिकरमनघस्पर्शजाग्रक्लपालम् ।
अज्ञातास्त्रियामादयितमविदितप्राणिहिंसोरगस्त-
म्भूतेशस्य प्रभूताङ्गुतमवतु शिरः श्रेयमां सन्ततिं वः ॥ ३ ॥
वैद्यगदाधरस्य ।

नाथाविगविनिः सृतचिपथगावारिप्रवाहाकुलः
श्रीघ्रभ्रान्तिवशाल्लाटनयनज्वालातडिङ्गीषणः ।
मुण्डालीकुहरप्रसर्पदनिलास्फालप्रयुक्तध्वनिः
प्राष्टकाल इवोदितः शिवशिरोमेषः शिवायाम् वः ॥ ४ ॥
कस्यचित् ।

अन्तःर्वोक्ततजाङ्गवीजलमतिस्वच्छन्दरत्नाङ्गुर-
श्रेणीश्चाणभुजङ्गनायकफणाचन्द्रोल्लमत्पलवम् ।
भूयादभ्युदयाय मोक्षनगरप्रस्थानभाजामितः
प्रत्यृहप्रश्मैकपूर्णकलशप्रायं शिरो धूर्जटेः ॥ ५ ॥

जलचन्द्रस्य ।

१० हरशिरोगङ्गा ।

कपाले गम्भीरः कुहरिणि जटामन्धिषु कृणः ।

समुत्तानशूडाभुजगमणिबन्धव्यतिकरे ।

सृदुलेखाकोणे रथवगविलोलस्य शशिनः

पुर्वोतार्होष्ठं वां हरशिरसि गङ्गाकलकलः ॥ १ ॥

योगेश्वरस्य ।

स जयति गाङ्गतरङ्गः शम्भोरुत्तुङ्गमीलिविनिविष्टः ।

मज्जति पुनरुत्तमज्जति चन्द्रकला यत्र शफर्दीव ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

यच्चन्द्रकोटिकरकोरकभावभाजि

बभ्राम बभ्रुणि जटापटले हरस्य ।

तद्वः पुनातु हिमशेलगिलानिकुञ्ज-

साल्कारडम्बरविरावि सुरापगाम्भः ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

गौरीविभज्यमानार्द्दमङ्गीणे हरमूर्धनि ।

अम्ब द्विगुणंगम्भीरे भार्गोरथि नमोऽमृतं ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

मुक्ताभा नृकपालशुक्तिषु जटावर्णोषु मल्लोनिभा-

वङ्गा लाजनिभा दृश्यामैणिभा भोगाल्करे भागिनः ।

नृत्यावर्तपरम्पररितपयः मंमूर्छनोच्छानिताः

खेलत्वा हरमूर्धि पाल्तु भवतो गङ्गापयांविन्दवः ॥ ५ ॥

नटगाङ्गोकस्य ।

सदुक्तिकर्णमृतम् ।

हरशिरश्वन्दः ।

स वः पायादिन्दुर्वविसलताकोटिकुटिलः
स्मरारेयो मूर्धि ज्वलनकपिशे भाति निहितः ।
स्ववभ्न्दाकिन्याः प्रतिदिवससिङ्गेन पयसा
कपालेनोन्मुक्तः स्फटिकधवलेनाङ्गुर इव ॥ १ ॥

राजशेखरस्य ।

व्यलोके पार्वत्याः परिलघुलवैरञ्जनजुषः
पतङ्गिर्वाष्पस्य क्रमलिखितलक्ष्मा विजयते ।
लसल्लौलाचन्द्रश्वरणगतमौलेः स्मरजितः
किरङ्गिः स्वज्योत्स्नानखमणिभिरापूरितकणः ॥ २ ॥

वामनस्य ।

शम्भोरिन्दुकला शिवं दिशतु वो यस्याः प्रतिच्छायिकां
विस्त्रीतः पतितामनेककुटिलीभावं गतां वीचिभिः ।
सेनानीरवलोकते ध्वजपटाकूतेन कात्यायनी
मङ्गोदामसमीहया निजवधूबोधेन नागाधिपः ॥ ३ ॥

उमापतेः ।

अमुदकुमुदलिंघः रुटितफेनलक्ष्मीसृशो-
मरालकुलविभमाः शफरफाललौलामृतः ।
जयन्ति गिरजापत्तस्तरलमौलिमन्दाकिनी-
तरङ्गचयचुम्बिनसुहिनदीधितेरंशबः ॥ ४ ॥

उमापतिधरस्य ।

च्युतामिन्दोलेखां रतिकलहभग्नं च वलयं
द्वयं चक्रीकृत्य प्रहसितमुखो शैलतनया ।
अवोचद्यं पश्येत्यवतु स गिवः सा च गिरिजा
स च क्रीडाचन्द्रो दशनकिरणापूरितकालः ॥ ५ ॥

वररुचेः ।

१२ हरजटा ।

ज्वालेवोध्वंविसपिंणी परिणतस्याक्तस्तपस्तेजसो
गङ्गातोयतरङ्गमप्वमतिर्वल्लीकलक्ष्मीरिव ।
मस्येवाद्र्मसुणालकोमलतनोरिन्द्रोः महस्थायिनी
पायाद्वस्तरुणारुणांशुकप्रिला गम्भोर्जटासंहतिः ॥ १ ॥

रविनागस्य ।

चूडापौडनिबद्वासुकिफणाकृकारनिर्यद्विप-
ज्वालाजृभितमत्यकच्छपवधूर्लोर्दन्दुलिखामृतम् ।
अव्यादः स्मरसृदनस्य सदनक्रीडाकचाकपंण-
श्यरोतन्नाकसरित्सरोपगिरिजाद्वष्टं जटामण्डलम् ॥ २ ॥

भवभूतेः ।

क्वचिद्मरसरित्कचिकपालं क्वचिदुरगाः क्वचिदैन्द्रवी च लेखा ।
क्षति विषमविभूषणैरुपेता प्रमथपर्तरवताज्जटाटवी वः ॥ ३ ॥

दण्डनः ।

द्वितीया यथा—

नाथेऽनिशं निजनिवाससमीपनीप-
मुच्छेत्तुमादिशति संसदि सेवकेभ्यः ।
खिन्ना वधूः सखि ! सदैव सदैवतोऽय-
मुक्त्वेति तं सपदि पूजायितुं प्रतस्थे ॥
अन्यैर्ज्ञातोपनायकानुरागा लक्षिता ।

यथा—

- (१) दिष्टीअजं ण दिष्टो सरलसहावाइ जं अणालविओ ।
उअआरो जं ण कओ तंच्चिअ कलिअं छइछ्लेहिं ॥
(२) परिणीतत्वे सति अनेकानुरागिणी कुलटा ।

यथा—

पृथ्वी तावन्निकोणा नगनगरगिरिग्रामरुद्धं तदर्द्धं
तत्राप्यर्द्धं युवत्यः शिशुविगतवयोदृषितं यत्तदर्द्धम् ।
त्याज्यास्त्रापि पुत्रश्वथुरगुरुजनाः शेषवन्तः कियन्तो
मिथ्यावादो जनानां मुखरमुखरवः पुंश्चली पुंश्चलीति ॥
सङ्केतविघटनदुःखवत्यनुशायाना । सा च त्रिधा । स्व-
विरहितसङ्केतस्थाने नायकगमनज्ञानवती, सङ्केतस्थानस्य स्वरूप-
तो विघटनज्ञानवती' भाविसङ्केतस्थानभावशङ्कावती चेति ।

आद्या यथा—

ग्रापतरुणं तरुण्या नवबज्जुलमञ्जरीसनाथकरम् ।
पश्यन्त्या भवति मुहुर्नितरां मलिना मुखच्छाया ॥

द्वितीया यथा—

- (३) वाहिता पडिवअणं ण देइ रुसेइ एकमेकस्स ।
अज्ञा कज्जेण विणा पलिप्पमाणे णईकच्छे ॥

(१) दिष्ट्या यज्ञ हृष्टः सरलस्वभावया यदनालपितः ।
उपचारो यज्ञ कृतस्तदपि च कलितं विद्यधैः ॥

(२) का० रा० पु० पुस्तके 'परिणीतत्वे सति' हति नास्ति ।

(३) व्याहृता प्रतिवचनं न ददाति रुद्यति एकमेकस्य ।
आर्या कार्येण विना प्रदीप्यमाने नदीकच्छे ॥ छा०

तृतीया यथा—

(१) किं रुआसि ओणअमुही धवलाअंतेषु शालिष्ठेतेषु ।
हरिआलमण्डिअमुही णडिव्व शणवाडिआ जाआ ॥

(२) प्रियप्राप्तिजन्यानन्दवती सुदिता

यथा—

(३) अलससिरमणी धुताण आगिमो पुत्ति धणसमिद्धिमओ ।
इअ भाणिएण णअंगी पण्फुल्लविलोअणा जाआ ॥

कन्यका यथा—

आरोपिता शिळायामश्मेव त्वं स्थिरेति मन्त्रेण ।
मग्नापि परिणयापदि जारमुखं वक्ष्य हसितैव ॥
इति परकीया ।

वित्ताभाववता सहास्याः सम्भोगो मा भूदित्येतादशेच्छावि-
षयत्वे सत्यनुरक्ता सामान्या । विषयत्वं चेच्छाविशेष्याभाव-
प्रतियोगिप्रतियोगित्वम् । भवति चोक्तेच्छाविशेष्योऽस्याः स-
म्भोगाभावः तत्र प्रतियोगी सम्भोगः तत्प्रतियोगित्वं चास्याम् ।
तादशेच्छा च क्वचिद्देश्यायाः क्वचित्तन्मात्रादेरिति नाव्यासिः ।

यथा—

(४) क उच्चरिआ के उण ण वंचिआ के अलुत्तगुरुविहवा ।
णहराइं बेसिणिओ गणणारेखा विअ वहन्ति ॥
इति सामान्या ।

(१) किं रोदिषि अवनतमुखी धवलायमानेषु शालिक्षेत्रेषु ।
हरिनालमण्डितमुखी नटीव शणवाटिका जाता ॥ छा०

(२) प्रियादि वत्यन्तं का० रा० पु० पुस्तके नास्ति ।

(३) अलसशिरोमणिर्धूर्तानामग्रिमः पुत्रि । धनसमृद्धिमयः ।
इति भणितेन नताङ्गी प्रोत्फुल्लविलोचना जाता ॥ छा०

(४) के उर्वरिताः के पुनर्न वञ्चिताः के अलुत्तगुरुविभवाः ।
नखराणि बेद्या गणनारेखा इव वहन्ति ॥ छा०

अन्न के उण इत्यन्न के इह इति प्राठः काठराश्पु० पुस्तके ।

नायिकाभेदेषु प्रणयमानोदाहरणानि । १३

एताश्च तिस्रोऽपि अन्यसम्भोगदुःखिता, वक्रोक्ति-
गर्विता मानवती चेति त्रिविधाः ।

आद्या यथा—

निःशेषच्युतचन्दनं स्तनतटं निर्मुक्तरागोऽधरो
नेत्रे दूरमनञ्जने पुलकिता तन्वी तवेयं तनुः ।
मिथ्यावादिनि ! दृति ! बान्धवजनस्याज्ञातपीडागमे !
वार्षी स्नातुमितो गतासि न पुनस्तस्याधपस्यान्तिकम् ॥
गर्विता प्रेमगर्विता सौन्दर्यर्थगर्विता च ।

आद्या यथा—

(१) हल्लफललहाणपसाहिआण मज्जे सवत्तीणं ।
अज्जाइ मज्जणाणाअरेण कहिअं व सौहगम् ॥

द्वितीया यथा—

गर्वमसम्भाव्यमिमं लोचनयुगलेन किं वहसि भद्रे ! ।
सन्तीहशानि दिशि दिशि सरस्मु ननु नीलनलिनानि ॥

मानस्तु द्विधा । प्रणयादीर्घ्यातश्च । तदुक्तं दर्पणे—

“मानः कोपः स तु द्वेधा प्रणयेष्यासमुद्भवः ।

द्वयोः प्रणयमानः स्यात्प्रमोदे सुमहसपि ॥

प्रेमणः कुटिलगामित्वात्कोपो यः कारणं विना” ।

प्रियापराधातिरिक्तहेतुजन्यः कोपः प्रणयमानः । द्वयोरिति
कदाचिन्नायिकायाः कदाचिन्नायकस्येत्यर्थः ।

आद्यो यथा—

(२) पशुपइणो रोसारुणपडिमासङ्कंतगौरीमुहअन्दम् ।
गहिअघपंकअंविअ संद्वासलिलंजालिं णमह ॥

(१) हारिद्रफलस्नानप्रसाधितानां मध्ये सपलीनाम् ।

आर्याया मज्जनानादरेण कथितमिव सौभाग्यम् ॥

(२) पशुपते रोषारुणप्रतिमासङ्कान्तं गौरीमुखचन्द्रम् ।

गृहीतार्घ्यपङ्कजमिव सन्ध्यासलिलाजलिं नमत ॥

द्वितीयो यथा—

अस्मिन्नेव लतागृहे त्वमभवस्तन्मार्गदत्तेक्षणः
सा हंसैः स्थिरकौतुका चिरमभूद्गोदावरीसैकते ।
आयान्त्या परिदुर्मनायितमिव त्वां वीक्ष्य बद्धस्तया
कातर्यादरविन्दकुड्मलनिभो मुग्धः प्रणामाङ्गलिः ॥

युगपद्यथा—

एकस्मिन् शयने पराङ्मुखतया वीतोत्तरं ताम्यतो-
रन्योन्यस्य हृदि स्थितेऽप्यनुनये संरक्षतोर्गौरवम् ।
दम्पत्योः शनकैरपाङ्गवलनान्मिश्रीभवच्छ्रुषो-
र्भग्नो मानकाळिः सहासरभसव्यासक्तकण्ठग्रहः ॥

ईर्ष्यामानो यथा दर्पणे—

“पत्युरन्यप्रियासङ्गे दृष्टेऽथानुमिते श्रुते ।
ईर्ष्यामानो भवेत्खीणां तत्र त्वनुमितिश्चिधा ॥
तत्स्वमायितभोगाङ्गोत्रस्वलनसम्भवा ।

अपरस्त्रीदर्शनादिजन्योऽल्पयत्रसाध्यत्वात् लघुः । गोत्र-
स्वलनादिजन्यः कष्टसाध्यत्वान्मध्यमः । परस्त्रीसम्भोगजन्यो
बहुप्रयाससाध्यत्वाद्गुरुः । अयं चोत्सर्गः । गोत्रस्वलनादिजन्य-
स्यापि क्वचिद्गुरुत्वात् परस्त्रीभोगजन्यस्यापि मुग्धादौ ल-
घुत्वात् ।

लघुर्यथा—

(१) जो कहंवि मह सहीहैं छिंदं लहिऊण पेसिओ हिअअम् ।
सो माणो चोरिअकामुओब्ब दिहे पिए णहो ॥

(१) यः कथमपि मम सखीभिद्धिद्रं लब्धवा प्रवेशितो हृदयम् ।
स मानश्चोरितकामुक इव हष्टे प्रिये नष्टः ॥

नायिकाभेदेषु ईर्ष्यमानोदाहरणानि । १५

मध्यो यथा—

(१) अवलंबित माणं परमुहीअ एतस्स माणिणि पिअस्स ।
पुर्वपुलउगमो तुह कहेइ समुहीष्टिअं हिअअम् ॥

गुरुर्यथा—

(२) णेउरकोटिविलगं चिउरं दइअस्स पाअपडिअस्स ।
हिअअं पडत्थमाणं उम्मोअन्तचित्र कहेइ ॥

प्रत्यक्षं यथा—

विनयति सुदशो दशः परागं प्रणयिनि कौसुममाननानिलेन ।
तदहितयुवतेरभीक्षणमक्षणोद्दीयमपि रोषरजोभिरापुपुरे ॥

स्वप्नायितं यथा—

एते लक्ष्मण ! जानकीविरहिणं मां पीडयन्त्यम्बुदा
मर्माणीव विघट्यन्त्यलमपी क्रूराः कदम्बानिलाः ।
इत्थं व्याहृतपूर्वजन्मचरितो यो वीक्षितो राधया
सेष्यं शङ्कितया स वः सुखयतु स्त्रमायमानो हारिः ॥

भोगाङ्कदर्शनं यथा—

तस्याः सान्द्रविलेपनस्तनतटप्रश्लेषमुद्राङ्कितं
किं वक्षश्वरणानतिव्यतिकरव्याजेन गोपाययते ।
इत्युक्ते क तदित्युदीर्यं सहसा तत्संप्रमाण्डुं मया
सा शिलष्टा रभसेन तत्सुखवशात्स्याश्च तद्विसमृतम् ॥

गोत्रस्खलनं यथा—

मयि व्यक्तं गोत्रस्खलनमपराधं कृतवति
प्रसन्नैवास्यश्रीर्लिङ्मपि न भेदं गतवती ।

(१) अवलम्ब्य मानं पराङ्मुख्या एस्य मानिनि ! प्रियस्य ।

पृष्ठपुलकोङ्गमस्तव कथयति समुखस्थितं हृदयम् ॥

(२) नूपुरकोटिविलमं चिकुरं दयितस्य पादपतितस्य ।

हृदयं प्रोत्थितमानमुन्माचयतीव कथयति ॥

वाष्पैवर्तिआङ्गसंगच्छविषु विरचयन्नच्छधूमच्छटाभिः
कस्तूरीपत्रमायां मयनगरवधूवर्गवक्षोरुहेषु ।
आसामस्तानपुष्पस्तवकनवकलामंशुभिः कुल्लेषु
व्याकुर्वन्नकारं हरतु हरशरोङ्गारजन्मानलो वः ॥ ४ ॥

जलचन्द्रस्य ।

चापं मुष्टिर्भवान्याः सरसिजमुकुलश्रीः कथं वा विधत्ते
प्रत्यालीढं कथं वा रचयतु मणिमन्त्रपुरो वामपादः ।
इत्थं यावद्वितकं विदधति विबुधास्तावदये य आमी-
द्वाणाग्निः पुष्टदैत्यो मयपुरदहने धूर्जटेः सोवताइः ॥ ५ ॥
कस्यचित् ।

१७ अष्टमूर्तिः ।

पयोदानां पन्थाः कवलविषयो वा परिमलं
बहून् विभ्राणो वा सुहृदपसुहृदा जलरुहाम् ।
ददहृष्टानो वा हविरिति मुहुर्यस्य विबुधाः
सुवन्त्यष्टौ मूर्तीः स जगदवतादभ्यकरिपुः ॥ १ ॥
श्रीहनुमतः ।

दिक्कालात्मसमैव यस्य विभुता यस्तत्र विद्योतते
यत्रामुष्य सुधीभवन्ति किरणा राशेः स यसाममूर्त् ।
यस्तत्पित्तमुषःसु योस्य विधये यस्तस्य जीवातवे
वोढा यद्युणमेष मन्मथरिपास्ताः पान्तु श्री मूर्तयः ॥ २ ॥
चित्तपस्य ।

मौलिं नेनेक्ति भालं तिलकयति तनोरङ्गरग्नं विधत्ते
धम्मिलं सन्दधाति प्रथयति शिरसि व्यक्तमुत्तंसलक्ष्मीम् ।
सम्मीर्णीते भुजङ्गानपनयति रसं वेत्ति संमोदमुद्रां
याभिः शृङ्गारबन्धस्तनुभिरिव शिवस्ताभिरसु श्रिये वः ॥३॥

जलचन्द्रस्य ।

यां धम्मिलपदेभिषच्छति यया सम्यासु बङ्गाञ्जलि-
र्यामायम्य यदामकानि नयनान्यामील्य यां ध्यायति ।
यां च स्यन्दनतां निनाय सहितस्ताभिः स्वयं मूर्तिभि-
देवो विश्वतनुः पुनातु स जगञ्चन्द्रार्धचूडामणिः ॥ ४ ॥

सुधाकरस्य ।

या सृष्टिः स्त्रुराद्या वहति विधिहुतं या हविर्या च होत्रौ
ये हे कालं विधत्तः श्रुतिविषयगुणा या स्थिता व्याप्य विश्वम् ।
यामाहुः सर्वबौजप्रकृतिरिति यया प्राणिनः प्राणवन्तः
प्रत्यक्षाभिः प्रपन्नस्तनुभिरवतु वस्ताभिरष्टाभिरीशः ॥ ५ ॥

कालिदासस्य ।

१८ भैरवः ।

खट्टाङ्गीकृतधूमकेतु घटितप्रेताधिराट्पञ्चर-
प्रोतब्रह्मशिरः पालवलयं बिभञ्जटामण्डलम् ।
कण्ठे सप्तमहर्षिवक्त्तरचितामिकावलीमुद्दहन्
पायादः सुलभृतोपकरणः कल्पान्तकापालिकः ॥ १ ॥

कस्यचित् ।

सद्यः प्रध्वस्तदेवासुरसरसशिरः श्रेणिशोणारविन्द-
स्तम्भामानङ्गमूर्तेर्घनरुधिरकण्डित्रचर्मांशुकस्य ।
निष्पर्यायतिलोकीभवकवलरमव्यात्तवक्त्रस्य जीया-
दानन्दः कालरात्रीकुचकलसपरीरम्भिणी भैरवस्य ॥ २ ॥

उमापतिधरस्य ।

वैकुण्ठस्य करङ्गमङ्गनिहितं स्तष्टुः कपालं करे
प्रत्यङ्गं च विभूषणं विरचितं नाकीकसां कीकसैः ।
भस्म स्थावरजङ्गमस्य जगतः शुभ्रं तनौ विभ्रतः
कल्पान्तेषु कपालिनो विजयर्त रीढं कपालव्रतम् ॥ ३ ॥

भवभूर्तः ।

एकाभ्योधीकृतायां भुवि जगदखिलं निर्जनीकृत्य खेल-
न्देवः कालीसहायः प्रसभविहरणान्मुक्तलोलाद्वहासः ।
सद्यो दंशांशुभिन्ने तमसि निजवपुर्विम्बमालोक्य कस्वं
कस्वं ब्रूहीति कोपादभिदधदभयं भैरवश्वेष्टतां वः ॥ ४ ॥

वैद्यगदाधरस्य ।

कल्पान्ते शमितत्रिविक्रममहाकङ्गालदन्ती स्फुर-
च्छेषस्यूतनृसिंहपाणिनखरप्रोतादिकालामिषः ।
विश्वैकार्णवतानितान्तमुदितौ तौ मत्यकूर्मावुभौ
कर्षन्धीरवतां गतोऽस्यतु महामोहं महाभैरवः ॥ ५ ॥

चित्तपस्थ ।

१६ हरनृत्यारम्भः ।

आर्द्रां करहे मुखाङ्गस्तजमवनमयत्यस्विकाजानुलम्बां
स्थाने कृत्वेन्दुलेखां निविड़यति जटापत्रगेन्द्रेण नन्दी ।
कालः कृत्तिं निबध्नात्युपनयति करे कालरात्रिः कपालं
शम्भोर्नृत्यावतारे परिषदिति पृथग्वापृता वः पुनातु ॥ १ ॥

शतानन्दस्य ।

नन्दिन् खञ्जनमञ्जुनादमुरजं संगृह्य सज्जीभव
कूण्डानय भस्मभाजनमितो लम्बोदरागम्यताम् ।
स्कन्दं नन्दय मन्दिरोदरगतं देवीति रङ्गाङ्गले
शम्भोस्ताण्डवमण्डनैकमनसः सञ्जलितं पातु वः ॥ २ ॥

योगेश्वरस्य ।

भो भो दिक्पतयः प्रयात परतः खं मुञ्चताश्मोमुचः
पातालं व्रज मेदिनि प्रविशत चोणीतलं क्षमाभृतः ।
ब्रह्मवृन्दय दूरमालमठनं देवस्य नो नृत्यतः
शम्भोः सङ्घटमेतदित्यवतु वः प्रोल्लारणा नन्दिनः ॥ ३ ॥

तस्यैव ।

अस्थीन्यस्थीन्यजिनमजिनं भस्म भस्मेन्दुरिन्दु-
र्गङ्गा गङ्गोरग उरग इत्याकुलाः सम्भूमेष ।
भूषादानोपकरणगणप्रापणव्यापृतानां
नृत्यारभप्रणयिनि शिवे पान्तु वाचो गणानाम् ॥ ४ ॥

धनपालस्य ।

क्षोभं क्षोणि क्षमस्व त्वमपि कुरु महाकूर्मं कर्म स्वकीयं
भो भोः कैलासमेरुप्रभृतिकुलधराधारिणो गच्छताधः ।
ब्रह्मवुहच्छ दूरं कुरुत जलधयः स्यैर्यमित्यष्टमूर्ते-
र्भर्तुर्नृत्यावतारे सरभसगदिताः पालु वो नन्दिवाचः ॥ ५ ॥
हैपायनस्य ।

२० हरन्त्यम् ।

भ्राम्यद्विश्वभराणि भ्रमिचलननमल्कुर्मकुम्भीनसानि
तुष्यताराणि रिङ्गङ्गराणिधरशिरःश्रेणिशीर्यहृपन्ति ।
दिक्षीणीदञ्चदम्पि द्रवदमरचमूचन्द्रचञ्चदियन्ति
व्यस्यन्तु व्यापदं वस्त्रिपुरविजयिनस्ताण्डवारम्भणानि ॥ १ ॥
राजशेषवरस्य ।

हेलापादप्रपातात्रमददनिभराक्रान्तकूर्मेशशेष-
प्रोद्भूतश्वासवातोच्छलदुदधिपयोधीतसूर्येन्दुतारम् ।
भ्राम्यहोःसङ्घवेगापतदचलकुलध्वानसन्त्वस्तविश्वं
चैलोक्येश्वर्यकारि यतु तव दुरितं ताण्डवं चन्द्रमौलेः ॥ २ ॥
वाच्छोकस्य ।

उत्तानाः कति वेज्ञिताः कति रथादाभुम्बमध्याः कति
क्षिप्तोत्तिक्षिप्तविकुस्तिताः कति भुजास्तोर्यतिकामुक्रमात् ।
कल्पान्तेषु महाऽस्य भट्टिति प्रक्रान्तचक्रभ्रमि-
भ्रान्तौ केवलमग्निहासगरलैलंखात्रयं पातु वः ॥ ३ ॥

सागरधरस्य ।

पायाद्वः सुरदीर्घिकाजलरयभास्यज्जटामण्डलौ-
वेगव्याकुलनागनायकफणाफूलारवातोच्छल-
त्सप्ताम्भोनिधिजन्मचण्डलहरीमज्जन्मभोमण्डल-
ग्रासत्रस्तसुराङ्गनाकलकलक्रीडाविलक्षो हरः ॥ ४ ॥

ब्रह्महरेः ।

सन्ध्याताण्डवडम्बरव्यसनिनो भीमस्य चण्डभ्रमि-
व्यानुत्यङ्गजदण्डमण्डलभुवो भज्ञानिलाः पान्तु वः ।
येषामुच्छलतां जवेन भगिति व्यूहेषु भूमीभृता-
मुड्डीनेषु विडौजसा पुनरसौ दम्भोलिरालोकितः ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

२१ हरप्रसादनम् ।

निःशङ्क शङ्कर करग्रथिताहिभोग
भोगप्रद प्रदलितामरवैरिवृन्द ।
वृन्दारकार्चित चिताभसिताङ्गराग
रागातिटूर दुरितापहर प्रसीद ॥ १ ॥

बाणस्य ।

करकलितपिनाक नाकनाथद्विषदुरुमानसशूल शूलपाणे ।
भव हृषभदिमान मानशीण त्रिजगदकारणतारक प्रसीद ॥ २ ॥

सञ्चाधरस्य ।

कटुविशिखशिखप्रपञ्च पञ्चानन धनदप्रियमित्र मित्रनेत्र ।
धृतसकलविकल्प कल्पशेषप्रकटमहानट नाटय प्रसादम् ॥२॥

तस्यैव ।

भव शिव शवभस्मगौर गौरीयथितशरीर सरीसृष्टोत्तरीय ।
स्मरहर हर भीम भीमभूतप्रकारभयङ्कर शङ्कर प्रसीद ॥ ४ ॥

तस्यैव ।

धृतनिधनधनुःप्रचण्ड चण्डीमुखकमलभ्रमरामराधिनाथ ।
हर रणरणकाल कालमूर्ते गगनदुकूल विकूलयापदं नः ॥ ५ ॥

तस्यैव ।

२२ गौरी ।

यानुद्भूलयतीश्वरः सिकतिला यैमैलिमन्दाकिनौ
यैबालेन्दुकणार्दकेतकदलोत्सङ्गे परागायितम् ।
यैः कैलामविलामकाननतटीकङ्गेलिपुष्पोहम-
क्रीड़ाकार्मणमद्रिजाचरणयोस्ते रेणवः पान्तु वः ॥ १ ॥

उमापतिधरस्य ।

लाक्षारागं हरति शिखराज्ञाङ्कवीवारि येषां
ये तन्वन्ति सज्जमधिजटामण्डलं मालर्तीनाम् ।
प्रत्युत्सर्पदिमल्लकरण्यर्यामृतोधानमन्दो-
• देव्याः स्थाणी चरणपतिते तं नखाः पान्तु विश्वम् ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

सदुक्तिकर्णमृतम् ।

भवजलधिजलावलम्बयष्टिर्महिषमहासुरशैलवज्रधारा ।
हरहृदयतडागराजहंसी दिशतु शिवं भवतश्चिरं भवानी ॥३॥

भगीरथदत्तस्य ।

कां तपस्त्री गतोवस्थामिति स्मेराविव स्तनौ ।

वन्दे गौरीघानाश्वेषभवभूतिसिताननौ ॥ ४ ॥

भवभूतेः ।

अभिमंतफलसिद्धिसिद्धमन्त्रा-
वलि बलिजित्यरमेष्ठिनोरुपाख्ये ।
भगवति मदनारिनारि वन्दे
निखिलनगाधिपभर्तृदारिके त्वाम् ॥ ५ ॥

त्वामदेवस्य ।

२३ विवाहसमयगौरी ।

गोनामाय नियोजितागदरजाः सर्पाय बद्धौषधिः
कण्ठस्थाय विषाय वीर्यमहतः पाणी मणीचिबभती ।
भर्तुभूतगणाय गोत्रजरतीनिर्दिष्टमन्त्राक्षरा
रक्तलद्रिसुता विवाहसमये प्रीता च भीता च वः ॥ १ ॥

राजशेखरस्य ।

प्रत्यामन्त्रविवाहमङ्गलविधी देवार्चनव्यस्तया
दृष्टाये परिणतुरेव लिखितां गङ्गाधरस्याकृतिम् ।

उमादस्मितरोषलज्जितरसैगैर्या कथच्चिच्चिरा-
हृदस्त्रीवचनात्प्रिये विनिहितः पुष्पाञ्जलिः पातु वः ॥२॥

भासय ।

ब्रह्मायं विष्णुरेष त्रिदशपतिरसौ लोकपालास्तथैते
जामाता कोत्र योसौ भुजगपरिष्टो भस्मरूपः कपाली ।
हा वल्ले वज्जितासौत्यनभिमतवरप्रार्थनाव्रीडिताभि-
देवीभिः शोच्यमानाप्युपचितपुलका श्रेयसे बोक्तु गौरी ॥३॥

कस्यचित् ।

धूमव्याकुलदृष्टिरिन्दुकिरणैराङ्गादिताक्षी पुनः
पश्यन्ती वरमत्सुका नतसुखी भूयो फ़िया ब्रह्मणः ।
सेष्ठा पादनखाच्छदर्पणगतां गङ्गां दधार्ते हरे
स्यर्शदुत्पुलका करयहविधी गौरी शिवायाम् वः ॥ ४ ॥

श्रीहर्षदेवस्य ।

पादाये स्थितया मुहुः स्तनभरणानीतया नम्रतां
शम्भोः ससृहलोचनत्रयपथं यान्त्या तदाराधर्ते ।
झीमत्या शिरमीहितः सपुलकस्वेदोहमोल्कम्पया
विश्विष्यन् कुसुमाञ्जलिर्गिरिजया चिमोत्तरे पातु वः ॥ ५ ॥

तस्यैव ।

२४ गौरीशृङ्गारः । *

खेदस्ते कथमीषः प्रियतमे त्वंतेतवक्षेविंमो
कस्मालम्पितमेतदिन्दुवदने भोगीन्द्रभीर्तर्भव ।
रोमाञ्चः कथमेष देवि भगवन् गङ्गाम्भसां शौकरै-
रित्यं भर्तरि भावगोपनपरा गौरो चिरं पातु वः ॥ १ ॥

लक्ष्मीधरस्य ।

शम्भो सत्यमिदं पयोधिमथने लक्ष्मणा वृते केशवे
वैलक्ष्याल्किल कालकूटमशितं पौतं विषं यत्त्वया ।
सत्यं पार्वति नास्ति नः सुभगता साक्षी तथा च स्मरो
देवेनेति छतस्मृतिः स्मितमुखो गौरी चिरं पातु वः ॥ २ ॥

श्रीहर्षदेवस्य ।

चर्मालम्बिदुकूलवल्लरि चिताभस्मावधृतस्तनो-
क्षीलक्ष्मन्दनमुक्तरीयभुजगव्यासक्तमुक्तावलि ।
मुग्धाया अपि शैलराजदुहितुर्गङ्गाधरालिङ्गनं
गाढप्रेमरसानुबन्धनिकषयावा गिवायास्तु वः ॥ ३ ॥

जलचन्द्रस्य ।

शिरमि कुटिला सिन्धुर्दीषाकरस्तव भूषणं

सह विषधरैः प्रत्यासक्षा पिशाचपरम्परा ।

हरसि न हर प्राणानेवं न वेद कथं न्विति

प्रणयकुपितक्षमाभृत्युक्त्रोवचांसि पुनन्तु वः ॥ ४ ॥

भगवद्विन्दस्य ।

नादत्ते फणिकङ्गणप्रणयिनं नीवीनिवेशे करं
नो चूर्णेरुपहन्ति भालनयनज्योतिर्मयीं दीपिकाम् ।
धत्ते चर्म हरेण मुक्तमपि न द्वैपं भयादित्यसौ
पायाद्वा नवमोहनव्यतिकरब्रीडावती पार्वती ॥ ५ ॥

आचार्यगोपीकस्य ।

२५ दुर्गा ।

एकं महिपश्चिरः स्थितमपरं सानन्दसुरगणप्रणातम् ।
गिरिदुहितुः पदयुगलं शोणितमणिरागरञ्जितं जयति ॥ १ ॥

जलनन्दस्य ।

त्रिभुवनशुभपञ्जिकाज्जिकेव
स्फुरति भवानि तवाङ्गुशः कराणे ।
डमरूपि बिभति देवि तत्त-
द्विपदवसानविसर्जनीयलक्ष्मीम् ॥ २ ॥

हरे ।

ज्याक्षष्टिबद्धखटंकामुखपाणिपृष्ठ-
प्रेष्ठव्रखांशुचर्यसर्वलितोम्बिकायाः
त्वां पातु मञ्जुरितं पल्लवकर्णपूर-
लोभभमद्भमरविभमभृकटाक्षः ॥ ३ ॥

अमरोः ।

पादावष्टमनम्बीकृतमहिषतनोरुज्जसद्वाहुमूलं
 शूलं प्रोज्जासयन्त्याः सरलितवपुषो मध्यभागस्य देव्याः ।
 विश्विष्टस्यष्टद्विन्नतविरलबहुव्यक्तगौराल्तराला-
 स्तिस्त्रोवः पान्तु रेखाः क्रमवशविकसलकञ्चुकप्रान्तमुक्ताः ॥ ४ ॥
 बाणस्य ।

विद्राणि रुद्रवृन्दे मवितरि तरले वज्रिणि ध्वस्तवज्जे
 जाताशङ्के शशाङ्के विरमति मरुति त्यक्तवैरे कुर्वे ।
 वैकुण्ठे कुण्ठितास्ते महिषमतिरूपं पौरुषोपम्भविन्नं
 निर्विन्नं निम्भती वः शमयतु दुरितं भूरिभावा भवानी ॥ ५ ॥
 तस्यैव ।

२६ काली ।

यद्वक्ताकाशशेषो नभमि न सुलभो यज्ञजानां महस्यैः
 प्रेष्टद्विः कीर्यमाणास्वगुरपि विदितो नावकाशो दिशासु ।
 पञ्च ग्रासा न यस्यास्तिभुवनमभवत्पूरणार्थं समस्तं
 कुत्कामाऽकारुचरुडी चिरमवतुतरां भैरवी कालरात्रिः ॥ १ ॥
 भासोकस्य ।

शिखरेण खण्डेन्दुः शशिदिनकरौ कर्णयुगले ।
 गले ताराहारस्तरलमुडुचक्रं घ कुचयोः ।
 तडिलकाञ्ची सम्यासिचयरचिता कालि तदयं
 तवाकल्यः कल्यव्युपरमविधेयो विजयते ॥ २ ॥
 कस्यचित् ।

निर्मांसप्रकटास्थिजालविकटां पातालनिम्नोदरीं

कूपक्रोडगभीरनेत्रकुहरामुन्नजूटाटवौम् ।

दल्लान्तर्गतदैत्यकीकमकणव्याकर्षणव्यापृत-

क्रूरैकायनखामखण्डितरुचं त्वां चण्डि वन्दामहे ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

तारान्तर्ज्वलदग्निस्तनयनश्वभान्तकूपान्तरां

क्रुद्धागस्त्यनिरस्तवारिधिपयः पातालनिम्नोदरीम् ।

वन्दे त्वामजिनावृतोलटभिरापृष्ठास्थिमाराकृतिं

दंष्ट्राकोटितटीत्यतिषुदितिजास्तकच्चर्चितां चर्चिकाम् ॥ ४ ॥

उमापतिधरस्य ।

जयति तव कूणितेष्वणमश्वत्या दग्नपैषमसुरास्थि ।

कल्पशिखिरफुटद्विष्वानकरातः कडल्कारः ॥ ५ ॥

शतानन्दस्य ।

२७ अर्द्धनारीशः ।

म जयति गिरिकन्यामिश्रितार्थर्थमूर्ति-

स्त्रिपुरघुवतिर्मीलाविभ्रमभ्रंशहेतुः ।

उपचयवति यस्य प्रोत्तंकस्तनत्वा-

द्विपरि भुजगहारः स्थानवेपम्यमेति ॥ ६ ॥

माघस्य ।

आश्वेषाधरविष्वचुम्बनसुखालापस्मितान्यासतां
दूरे तावदिदं मिथो न सुलभं जातं सुखालोकनम् ।
श्रृत्यं व्यर्थक्षतैकदेहघटनाविन्यासयोरावयोः
केयं प्रीतिविडख्वनेत्यवतु वः स्मेरोर्धनारीश्वरः ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

चन्द्रालोकय पश्य पन्नगपते वीक्ष्मेतद्गणाः
कामारेः स्तनभारमन्यरमुरो लाक्षारुणाङ्गुश्चियः ।
आकर्ण्य तिदशापगागिरसिमां सोक्रासमाभाषितां
ब्रीडास्मेरनताननो विजयतं कान्तार्द्धनारीश्वरः ॥ ३ ॥

योगेश्वरस्य ।

स्वच्छन्दैकस्तनश्रीरुभयगतमिलन्मौलिचन्द्रः फणौन्द्र-
प्राचीनावीतवाही सुखयतु भगवानर्दनारीश्वरो वः ।
यस्याङ्गे विश्वदाहव्यसनविसूमरज्योतिरङ्गे कृपोदा-
द्वाष्टं चान्योन्यवेगप्रहतिसिभसिभाकारि चहुस्तृतोयम् ॥ ४ ॥

मुरारेः ।

धम्मिङ्गं च जटां च मौक्तिकमरं चाहिं च रत्नानि च
ब्रह्मास्थीनि च कुङ्कुमं च नृशिरशूर्णीत्तरं भस्म च ।
क्षीमं च हिपचमं चेकवपुषा विभ्रहिश्वेकतां
भावान्तरागित धोगिनां दिशतु वः श्रेयोर्धनारीश्वरः ॥ ५ ॥

शङ्करदेवस्य ।

२८ शृङ्गारात्मकार्ष्णनारीश्वरः ।

अर्हं दन्तच्छदस्य स्फुरति जपवशादर्हमप्युत्प्रकोपा-
देकः पाणिः प्रणन्तुं शिरसि कृतपदः क्षेसु मन्त्रस्तमेव ।
एकं ध्यानान्त्रिमीलत्यपरमविकसद्वीकृते नेत्रमित्यं
तुल्यानिच्छाविधित्वा तनुरवतु स वो यस्य सम्ब्याविधाने ॥१॥
कस्थचित् ।

अच्छन्नमेखलमलब्धट्ठोपगृष्ठ-
मप्राप्तुम्बनमवीक्षितवक्त्रकान्ति ।
कान्ताविमिश्रवपुषः कृतविप्रलभ्म-
सभोगसख्यमिव पातु वपुः स्मरारेः ॥ २ ॥
क्षित्तपस्य ।

प्रौढप्रेमरसादभेदघटितामङ्गे दधानः प्रियां
देवः पातु जगन्ति केलिकलहे तस्याः प्रसादाय यः ।
व्याहर्तुं प्रणयोचितं नमयितुं सूर्धानमप्यक्षमी
धत्ते केवलमेव वामचरणाभोजि करं दक्षिणम् ॥ २ ॥
गदाधरस्य ।

मिश्रीभूतां तव तनुलतां बिभ्रती गौरि कामं
देवस्य स्यादविरक्तपरीरम्भजम्भा प्रमोदः ।
किन्तु प्रेमस्तिमितमधुरस्त्रिघमुखा न दृष्टि-
दृष्टेत्यन्तःकरणमसकृताम्यति त्रयम्बकस्य ॥ ४ ॥
भगौरथस्य ।

अन्यस्यै सम्रातीमं कुरु मदनरिपो स्वाङ्गदीनप्रसादं
 नाहं सोढुं समर्था शिरसि सुरनदीं नापि सन्ध्यां प्रणक्षुम् ।
 इत्युद्ब्रां कोपविद्वां विघटयितुमुमामालदेहं प्रहृत्तां
 रन्धानः पातु शभोः कुचकलसङ्खठसर्षक्षषो भुजो वः ॥ ५ ॥

मयूरस्य ।

२६ गणेशः ।

एकः स एव परिपालयताज्जगति
 गौरीगिरीशचरितानुकृतिं दधानः ।
 आभाति यो दशनशून्यमुखैकदेश-
 देहार्धस्त्रारितवधूक द्वैकदत्तः ॥ १ ॥

वसुकल्पस्य ।

कपोलादुड्डीनैर्भयवशविलोलैर्भुकरै-
 र्मदाभः संलोभादुपरि पतितुं बद्धपटलैः ।
 चलद्वच्छ्रुत्यमिव दधानोऽतिरुचिरा-
 मविघ्नं हेरम्बो जगदघविघातं घटयतु ॥ २ ॥

तस्यैव ।

सन्ध्यासिन्दूररागारुणगगनतलासङ्गिगङ्गीत्तमाङ्ग-
 ल्वङ्गनक्षत्रमालाकृतरुचिररुचिः कर्णशङ्गीकृतेन्दुः ।
 निस्तोयाभोदवृन्दैः श्रुतियुगलचलच्छामराडम्बरश्री-
 रव्याजालङ्गतिर्वः प्रवितरतु गणग्रामणीर्मङ्गलानि ॥ ३ ॥

दङ्गस्य ।

गर्जह्रभीरघनघरघोरघोष-
दिग्दन्तिभीतिजननोङ्गतकण्ठनादः ।
धुन्वन्मुखं तव निरस्यतु सर्वविघ्नं
लम्बोदरः सहजनाव्यरसप्रमत्तः ॥ ४ ॥

पापाकसा ।

देवेन्द्रमौलिमन्दार-मकरन्दकणारुणाः ।
विघ्नं हरन्तु हेरम्ब-चरणाम्बुजरेणवः ॥ ५ ॥

उमापतिधरस्य ।

३० कार्त्तिकेयः ।

स्वच्छारम्यं लुठिला पितुरुरसि चिरं भस्मधूलीचिताङ्गी
गङ्गावारिखगाधे भटिति हरजटाजूटतो दत्तभम्पः ।
सद्यः सीक्षारकारी जलजडिमरणहन्तपड़क्तिर्गुहो वः
कम्पी पायादयायाज्ज्वलितशिखिशिखे चक्षुषि न्यस्तहस्तः ॥ १ ॥

बाणस्य ।

अर्चिष्मन्ति विदार्थ्य वक्त्रकुहराण्यासूक्तो वासुकी-
स्तर्जन्या विषकर्नुरान् गणयतः मंसूश्य दलाङ्गुरान् ।
एकं त्रीणि नवाष्ट मप्त षडिति व्यस्तास्तमंख्याक्रमा-
वाचः शक्तिधरस्य शैशवकलाः कुर्वन्तु नो मङ्गलम् ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

सुपं पक्षपुटे निलीनशिरसं दृष्टा मयूरं पुरः
 कृत्तं केन शिरोऽस्य तात कथमेत्याक्रन्दतः शैशवात् ।
 अन्तर्हासपिनाकिपाणियुगलस्फालोल्लसच्चेतस-
 स्तन्मूर्धेक्षणहर्षितस्य हसितं पायाल्कुमारस्य वः ॥ ३ ॥
 कस्यचित् ।

हंसश्रेणिकुतूहलेन कलयन् भूषाकपालावलीं
 बालामिन्दुकलां मृणालरभमादान्दोलयन् पाणिना ।
 रक्ताभीजधिया च लोचनयुगं लालाटमुद्घाटयन्
 पायाद्वः पितुरङ्गभाक् शिशुजनक्रीडोन्मुखः परमुखः ॥ ४ ॥
 जलचन्द्रस्य ।

नालैर्नीलोत्पलानां रचितगुरुजटाजूटविन्यासशोभः
 क्षत्वा ममुग्नकोटिहयमथविमिनीकन्दमिन्दीः प्रदेशे ।
 मातुश्चित्रांशुकेन त्वचमुचितपदे पौरुषोरीकीं विधाय
 क्रीडारुद्रायमाणो जगदवतु गुहो वीक्ष्यमाणः पितृभ्याम् ॥ ५ ॥
 हलायुधस्य ।

३१ भृङ्गी ।

दिग्वामा यदि तत्किमस्य धनुषा सास्त्रश्च किं भस्मना
 भस्माथास्य किमङ्गना यदि च सा कामं ततो हेष्टि किम् ।
 इत्यन्योन्यविरोधि चेष्टितमिदं पश्यन्निजस्वामिनो
 भृङ्गी सान्द्रसिरावनङ्गमपुषं धत्तेस्थिशेषं वपुः ॥ १ ॥

योगेश्वरस्य ।

कस्मात्वं तातगेहादपरमभिनवा ब्रूहि का तव वार्ता
देव्या देवो जितः किं वृष्टमरुचिताभस्मभीन्द्रचन्द्रान् ।
इत्येवं बर्हिनाथे कथयति सहसा भर्तृभिन्नाविभूषा-
वैगुण्योद्देगजम्मा जगदवतु चिरं हारबो भृङ्गीरीटः ॥ २ ॥
तुङ्गोकसा ।

चर्चेयं त्रुधिता सदैव गृहिणी पुत्रोप्ययं परमुखो
दुष्यूरोदरभारमन्यरवपुर्लम्बीदरोऽपि स्वयम् ।
इत्येवं स्वकुटुम्बमेकवृषभो देवः कथं पीच्यती-
त्यालोक्येव विशुष्कपञ्चरतनुभृङ्गी चिरं पातु वः ॥ ३ ॥
नीलाङ्गस्य ।

भिन्नाभोजिनि कृत्तिवामसि वसुप्राप्तिः कुतः स्यादिति
प्रागर्जुं वपुषः स्वयं व्यमनिनी यस्याहरत्याव॑र्ता ।
तस्यार्जुं कृपिता हठायदि हरंन्मूर्धिं स्थिता जाङ्गबौ
हा नाथः क तदेति दुःखहृदयो भृङ्गी चिरं शुष्यति ॥ ४ ॥
भवानन्दस्य ।

सेवां नो कुरुत करोति न कृपिं वाणिज्यमस्यास्ति नो
पैत्रं नास्ति धनं न वान्धवबलं नैवास्ति कश्चिन्नुणः ।
द्यूतस्त्रीव्यमनं न मुच्छति तथापाण्डस्तदस्मात्फलं
किं मे स्यादिति चिलयन्निव क्षणो भृङ्गो चिरं पातु वः ॥ ५ ॥
कस्यचित् ।

३२ गणोच्चावचम् । ०

स्थूलो दूरमयं न यास्यति क्षणो नैष प्रयातुं चम-
स्तेनैकस्य ममैव तच्च कश्चिपुप्राप्तिः परं दृश्यते ।
इत्यादौ परिचिन्तितं प्रतिसुहस्तद्विज्ञकूष्माण्डयो-
रन्योन्यप्रतिकूलमीशशिवयोः पाणिग्रहे पातु वः ॥ १ ॥

तुङ्गोकस्य ।

चर्चायाः कथमेष रक्षति सदा सद्यो नृमुण्डस्तजम्
चण्डोकेशरिणो हृषं च भुजगान् सूनोर्मयूरादपि ।
इत्यन्तः परिभावयन् भगवतो दीर्घं धियः कौशलं
कूष्माण्डो धृतिसमृतामनुदिनं पुण्याति तुन्दश्यिम् ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

देवी सूनुमसूत नृत्यत गणाः किं तिष्ठत्युद्गुजे
हर्षाद्विज्ञरिटावयाचितगिरा चामुण्डयालिङ्गिते ।
अव्याहो हतदुन्दुभिस्वनघनध्वानातिरिक्तस्तयो-
रन्योन्यप्रचलास्थिपञ्चररण्ड्वारजन्मा रवः ॥ ३ ॥

योगश्वरस्य ।

शृङ्गं भृङ्गन्विमुञ्च त्यज गजवदन त्वं च लाङ्गूलमूलं
मन्दानन्दोऽसि नन्दिन्नलमबल महाकाल कण्ठग्रहेण ।
इत्युक्ता नौयमानः सुखयतु हृषभः पार्वतीपादमूले
पश्यन्नक्षेविलक्षं बलितगतिचलक्षम्बलं त्रयम्बकं वः ॥ ४ ॥

अभिनन्दस्य ।

दिग्बासा दृष्टवीहनो नरश्चिरोधारी दधानोऽजिनं
 भिक्षुर्भस्मभुजङ्गभूषिततनुभूतैर्भूमन् काननम् ।
 स्मर्तैर्णांश्चिवकृत्तथापि जगति स्वेच्छोस्मदीयः प्रभु-
 धन्योस्मीत्यतितोषपुष्टजठरः कूम्भाण्डकोऽव्याज्जगत् ॥ ५ ॥
 महानिधिः ।

३३ हरिहरौ ।

यद्वद्वार्धजटं यद्वर्धमुकुटं यच्चन्द्रमन्दारयो-
 र्धते धाम च दाम च स्मितलसल्कुन्देन्द्रनीलश्रियोः ।
 तत्खद्वाङ्गरथाङ्गसङ्गविकटं श्रीकण्ठवैकुण्ठयो-
 र्वन्दे नन्दिमहोक्ततार्थ्यपरिषद्वामाङ्गमेकं वपुः ॥ १ ॥
 राजशखरस्य ।

नियमितजटावस्त्रीलीलाप्रसुप्तमहोरगं
 चरणकमलप्रान्ते सुक्तस्वविक्रमगोदृष्टम् ।
 विततफणिभुक्पतच्छतं गदालगुडाश्रयं
 हरिहरवपुर्वद्वोपास्यं पुनातु जगत्तयम् ॥ २ ॥
 भवानन्दस्य ।

येन ध्वस्तमनोभवेन बलिजिल्कायः पुरास्त्रीकृतो
 यो गङ्गां च दधेभक्त्यकरो यो वर्हिपत्रप्रियः ।
 यस्याङ्गः शशिमच्छिरोहर इति सुत्यं च नामामराः
 सोऽव्यादिष्टभुजङ्गहारवलयस्वां सर्वदो माधवः ॥ ३ ॥
 भारवः ।

एकावस्थितिरसु वः पुरसुरप्रदेषिणीदेवयोः
 प्रालेयाज्जनशैलशृङ्गसुभगच्छायाङ्गयोः श्रेयसे ।
 तात्त्वं द्वासविहस्तपन्नगफटा यस्यां जटापालयो
 बालेन्दुद्युतिसुप्तकोशजलजो यस्यां च नाभीङ्गदः ॥ ४ ॥

तुङ्गोकस्य ।

यज्जम्बूकम्बुरोचिः फणधरपरिषङ्गोजिभोगीन्द्रकान्तं
 नन्दन्नन्दारविन्दद्युतिचरणशिरःस्यन्दिमन्दाकिनीकम् ।
 रक्षामंहारदक्षं मदनमसुदयोर्हीपनं शशदव्या-
 दव्याघातं विबोधिऽप्युदधिगिरिसुताकान्तयोर्देहमेकम् ॥ ५ ॥

जलचन्द्रस्य ।

३४ कान्तासहितहरिहरौ ।

सभीगस्यहयालुमन्मथपुनर्जन्मास्यदं भूर्भुवः-
 स्वः पायात्पुरुषोत्तमक्रतुभिदोरर्हाङ्गपूर्णं वपुः ।
 यज्ञक्षमीगिरिजाकटान्नकुटिलक्रीडाहठाङ्गष्टिभिः
 स्यादेव त्रुटिं परस्यरगुणस्यूतं न चेदन्तरा ॥ १ ॥

त्रिपुरारिपालस्य ।

वपुरवर्तु जटाकिरीटमिश्रं
 पुरसुरसूदनयोर्विमिश्रितं वः ।
 गिरिजलधिसुतास्वभर्तृकण्ठग्रह-
 चलिताहृतबाहुवज्ञरौकम् ॥ २ ॥

तस्यैव ।

स्फटिकमरकतश्रीहारिणोः प्रीतियोगा-
त्तदवतु वपुरेकं कामकंसद्विषोर्वः ।
न विरमति भवान्याः सार्धमञ्चेदुहित्रा
सदृशमहसि कण्ठे यत्र सौमाविवादः ॥ ३ ॥

योगीश्वरस्य ।

देवस्यैकतमालपत्रमुकुटस्थार्धं पुरद्वेषिणो
देहार्द्धेन समस्यमानमसमं खः श्रेयसायास्तु वः ।
यस्मिन् भूधरकान्यकाब्धिसुतयोरप्राप्तमभीगयो-
रन्योन्यप्रतिकर्मनर्मभिदुरो भूयाननङ्गज्वरः ॥ ४ ॥

हरिः ।

धात्रा सौहृदसौमविस्मितमुखं भेदस्त्रमापासना-
लानन्दं मुनिभिः सनिर्वृति सुरैरेकत्र सेवासुखात् ।
पार्वत्या त्वपदापक्षिट्कुटिलभूभङ्गमालोकितः
पायाद्वो भगवांश्चराचरगुरुदेहार्धहारी हरिः ॥ ५ ॥

आर्याविलासस्य ।

३५ गङ्गा ।

ब्राह्मं तेजो हिज्ञानं ज्वलयति जडिमप्रक्रमं हन्ति बुद्धे-
र्वृद्धिं सेकेन सद्यः शमयति बलिनो दुष्कृतानोकहस्य ।
जड्डं चैवात्र लोकादपि नयतिरां जग्मिनो मन्मूर्तीं-
स्वद्वारावारि काशीप्रणयिनि परितः प्रक्रिया कौटशीयम् ॥ १ ॥

कोलाहलस्य ।

सदुक्तिकर्णमृतम् ।

दुर्वारदोषतिमिरागमवासरश्रीः ०
 कैवल्यकैरवविकाससितांशुलेखा ।
 जीयात्तिविष्टपधुनी कलिकाल-
 भग्नगीर्वाणराजनगराकरवैजयन्ती ॥ २ ॥

यहेश्वरस्य ।

तीर्थाटनैः किमधिकं ऋणमौक्षिता
 चेत्पीतं त्वदम्बु यदि देवि सुधा सुधापि ।
 स्नातं यदि त्वयि विरच्छिपुरं न दूरे
 मुक्तिः करे यदि च सा ससुपासितासि ॥ ३ ॥

विरच्छे ।

तौरं तवावतरतीह यथा यथैव
 देहेन देवि जरता मनुजो मुमूर्षुः ।
 अम्ब स्वयंवरवशंवदनाकनारी-
 दोर्वक्षिप्लवि नभोऽपि तथा तथैव ॥ ४ ॥

तथैव ।

तप्तं यन्न तपो हुतं च न हविर्यज्ञातवेदोमुखे
 दत्तं यच्च न किञ्चिदेष न कृतो यत्तोर्धयावादरः ।
 काकेनेव शुनेव केवलमयं यत्पूरितः पुहलो
 मातस्त्वां परिरभ्य जाङ्गवि स मे शान्तोयमन्तर्ज्वरः ॥ ५ ॥

सेन्तुतस्य ।

३६ गङ्गाप्रशंसा ।

धर्मस्योत्सववैजयन्ति मुकुटस्वर्वेणि गौरीपते-
स्वां रत्नाकरपति जङ्गुतनये भागीरथि प्रार्थये ।
त्वत्तीयान्तशिलानिषस्वपुषस्वद्वीचिभिः प्रेष्ट-
स्वद्वाम सरतस्वदपितृशः प्राणाः प्रयास्यन्ति मे ॥ १ ॥

लह्मीधरस्य ।

शत्रौ मे सुहृदीव काप्युपकृतिर्भूयादसूया न तु
स्वाच्छं सत्मु मतिर्जनेषु करुणा हीना न दीनात्मसु ।
प्रक्षीणा कल्निकस्त्वपक्षयकरी लृणा न क्षणाचर्चने
देवि श्रहधतां गतिस्वयि मुदा मन्दा न मन्दाकिनि ॥ २ ॥

तस्यैव ।

प्रसीद श्रीगङ्गे मृडमुकुटचूडायसुभगे
तवोङ्गोलोऽमूलः स्वलत्तु मम संसारविटपी ।
अथोत्पत्ये भूयस्त्विजगदधिराज्येपि न तदा
श्वपाकः काको वा भगवति भवेयं तव तटे ॥ ३ ॥

पादुकस्य ।

कदा ते सानन्दं विततनवदूर्ध्वाच्चिततटी-
कुटीरे तीरे वा मवनमनु मन्वादिकथितैः ।
कथावन्धैरन्धरणकरणगामनियमा-
यमादुज्ज्ञन् भीतिं भगवति भवेयं प्रमुदितः ॥ ४ ॥

गोपीचन्द्रस्य ।

बह्वाज्ञलिनैमि कुरु प्रसादमपूर्वमाता भव देवि गङ्गे ।
अन्ते वयस्यङ्गताय मह्यमदेहबन्धाय पयः प्रयच्छ ॥ ५ ॥

केवटपौपस्य ।

३७ हरेस्त्सावतारः ।

मत्यः पुनातु जगदोङ्गतिकुच्छितास्यो
ब्रह्माद्यप्रणयपीवरमध्यभागः ।
क्रीडन्नसौ जलधिवीचिभिरेव नेति
नेत्यादरादिव विभावितपुच्छकम्यः ॥ १ ॥

आवन्त्यक्षणस्य ।

देव्याः श्रुतेर्दनुजदुर्णयदूषिताया
भूयः समुद्रमविधावलम्बभूमिः ।
एकार्णवीभवदशेषपयोधिध्य-
हीपं वपुर्जयति मौनतनोर्मुरारेः ॥ २ ॥

उमापतिधरस्य ।

ब्रह्माण्डोदरदर्पणे भ्रमिरयोत्तिसाम्बुधिकालिते
संक्रान्तामनिमेषलोचनयुग्मोत्पश्यतः स्वान्तनुम् ।
श्रीरम्मीनतनोः क्षानुकपिशं पाखंहयं प्रोक्षस-
चन्द्रार्काङ्गितकाञ्चनाद्रिशिखराकारं शिरः पातु वः ॥ ३ ॥

वसन्तदेवस्य ।

पातु त्रीणि जग्निं पाश्वकषणप्रकृत्यादिष्वगडलो
नैकाभ्यस्तिमितोदरः स भगवान्क्रीडाभषः केशवः ।
त्वं निष्ठुरपृष्ठरो मखचित्प्रह्लागडभागडावधे-
र्यस्योत्फालकुतूहलेन कथमप्यज्ञेपु जीर्णायितम् ॥ ४ ॥

रघुनन्दनस्य ।

मत्थः पुच्छाभिघातेन तुच्छीकृतमहोदधिः ।
अपर्याप्तजलक्रीडारसो दिशतु वः गिवम् ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

३८ कृमः ।

पृष्ठभ्रास्यदमन्दमन्दरगिरियावाग्यकगुद्यना-
विद्रालोः कमठाकृतर्भगवतः श्वासानिलाः पालु वः ।
यत्संस्कारकलानुवतेनवशाहेलाच्छलेनाभ्यमा-
यातायातमयन्तिं जलनिर्धनाद्यापि विथास्यति ॥ १ ॥

कंगटाचार्यस्य ।

चीराभ्यौ मथ्यमाने त्रिदगदनुसुतोद्भृतकोलाहलोद्यद-
ब्रह्मागडाकागडच्छस्फुटनगुरुरवभ्रान्तिभाजि विलोक्याम् ।
सद्यो निद्रावद्योधादुपरि इवगतिस्तर्विनितिधा-
, लग्नग्रीवाप्रकाण्डो जयति कमठराट् चगडविश्वभृत्यः ॥ २ ॥

बन्धसेनस्य ।

पायाद्वौ मन्दराद्रिभ्रमणनिकषणाकृष्टपृष्ठदग्धकण्डु-
लीलानिद्रालुरव्यः क्षुभितमगणयन्नद्वृतः कूर्मराजः ।
यस्याङ्गामर्दहेलावशचलितमहाशैलकीला धरित्री
त्वङ्गलक्ष्मीलरद्वाकरवलयचलन्मेखला नृत्यतौव ॥ ३ ॥

सूरे: ।

पाश्चास्फालातिवेगाज्ञगिति च विरहादुच्छलद्विः पतद्वि-
भूयोभूयः समुद्रैर्मिहिरमतिरयादापिबद्धिर्वमद्विः ।
कोटीरस्तोदयानां क्षणमिव गगने दर्शयन्वः पुनीता-
दीषहातावहेलाचलितवसुमतीमण्डलः कूर्मराजः ॥ ४ ॥

धरणीधरस्य ।

कुर्मः कूर्माकृतये हरये मुक्तावलम्बनाय नमः ।
पृष्ठं यस्य निषसं शैवलवल्लीसमं विश्वम् ॥ ५ ॥

भवानन्दस्य ।

३६ वराहः ।

दंशापिष्ठेषु सद्यः शिखरिषु न क्लतः स्कन्धकण्डुविनोदः
मिष्युष्वङ्गावगाहः खुरकुहरविश्तीयतुच्छेषु नासः ।
प्राप्ताः पातालपङ्के ननु च न रतयः पोत्रमात्रोपयुक्ते
येनोद्धारे धरित्राः स जयति विभुतावृंहिर्तच्छो वराहः ॥ १ ॥

वराहमिहिरस्य

अस्ति श्रीस्तनपत्रभङ्गमकरीमुद्राङ्गितोरस्थलो
देवः सर्वजगत्पतिर्मधुवधूवक्त्राञ्चन्द्रोदयः ।
क्रीडाक्रीडतनोर्नवेन्द्रविशदे दंशाङ्कुरे यस्य
भूर्भाति स्म प्रलयाभ्यपल्लतलोत्खातैकमुस्ताङ्गतिः ॥ २ ॥

नगस्य ।

सेयं चन्द्रकलेति नाकवनितानेवोत्पलैरचिता
मङ्गारापगमन्तमेति फणिना मानन्दमानोकिता ।
दिङ्नागैः सरलीकृतायतकरैः सृष्टा मृणालाशया
भित्त्वोर्वीमिभिनःसृता मधुरिपोर्देहा चिरं पातु वः ॥ ३ ॥

केगवस्य ।

घोणाघोराभिघातोच्छलदुदधिजलामारमिक्ताग्रोमा
रोमाग्रप्रोतदारानिकर इति सुर्धर्मिमानोकितो वः ।
श्वामाकृष्टावक्षुष्टप्रविगटपमरद्धधर्मिभानुबन्धा-
दाविन्कन्दिनश्चौः स दिगतु दुरितध्वंसमादो वराहः ॥ ४ ॥

नरसिंहस्य ।

येनाधोमुखपद्मिनीदलधिया कूर्मश्चिरं वीक्षितो
घ्रातो येन मृणालमुधलतिकावुहरा फणिग्रामणीः ।
यः शानूकमिवोदधार धरणीविम्बं पुनोतादसौ
त्वामेकार्णवपल्ललैकरसिकः क्रीडावराहो हरिः ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

४० नरसिंहः ।

सोमाधीयितनिष्ठिधानदग्नः सम्यायिताल्मुखो
बालार्कायितलोचनः सुरधनुर्लेखायितभ्रूलतः ।

अल्लर्नाइगमीरपल्वलगलत्वग्रृपनिर्यत्तडि-
त्तारस्फारसटावरुद्गगग्नः पायानृसिंहो जगत् ॥ १ ॥

मुरारः ।

चटच्छटिति चर्मणि च्छमिति चोच्छलच्छोणिते
धग्गगिति मेदमि भृष्टतरीस्थिषु षादिति ।
पुनातु भवतो हरेरमरवैरिनायोरमि
कण्ठकरजपञ्चरक्रकचकापञ्चा रवः ॥ २ ॥

वाक्पतिराजस्य ।

प्रेङ्गङ्गास्वरकेशरौघरचित्तैलोक्यमन्यातपो
ब्रह्माग्ङोदररोधिधर्षरमदूकारप्रचण्डध्वनिः ।
सफूर्जद्वज्ञकठोरघोरनवरचुग्गासुरोरस्यलो-
रक्तास्वादविदोण्डोर्धरमनः पापानृसिंहो जगत् ॥ ३ ॥

तस्यैव ।

चक्र ब्रह्मि विभो गदे जय हरे कम्या समाज्ञापय
भीभी नस्तक जाव पन्नगपर्ति किं नाथ मिन्नो मया ।
को दंत्यः कतमं । हिरण्यकर्णिपुः सत्यं भवद्ग्रः शपे
कनास्त्रण नखरिति प्रवदतः शार्गिरः पालु वः ॥ ४ ॥

कंशटस्य ।

किं किं सिंहस्तः किं नरसृष्टपुर्देव चित्रं गृहीतो
नैवं धिक्षोत्रं जीव द्रुतमुपनय तं सोपि सम्माप्त एव ।
चापं चापं न सज्जं भटिति हहह हा कर्कश्लं नखाना-
मित्येवं दैत्यराजं निजनखकुलिशैर्जग्निवान् सोवतादः ॥ ५ ॥

श्रीव्यासपादानाम् ।

४१ नरसिंहनखः ।

दंष्ट्रासङ्खटवज्जघर्वलज्जिह्वाभृतो हव्यभुग्-
ज्वालाभास्त्रभूरिकेशरसटाभारस्य दैत्यद्रुहः ।
व्यावलाद्वलवडिरण्यकगिपुक्रोडस्थलोपाटन-
स्यष्टप्रस्फुटदस्थिपञ्चरवक्रूरा नखाः पान्तु वः ॥ १ ॥

दत्तस्य ।

ये बालेन्द्रकलार्धविभ्रमभृतो मायानृसिंहाकृत-
निर्याता इव ये भिरामरणाभिनाभ्यञ्जकन्दाङ्गुराः ।
तं वक्षस्थलदारितासुरसरिक्लीलालधारारुणाः
पायासुर्नवकिंशुकाग्रमुकुलश्रासाच्छिणः पाणिजाः ॥ २ ॥

वराहस्य ।

अस्त्रस्त्रोतस्तरङ्गभ्रमिषु तरलिता मांसपङ्के लुठत्तः
स्थूलास्थिग्रन्थिभङ्गर्धवलविभलतायाममाकल्पयत्तः ।
मायासिंहस्य शौरीः स्फुरदरुणाहृदभोजसंश्लेपभाजः
पायासुद्यवक्षस्थलकुहरमरोराजहंसा नखावः ॥ ३ ॥

मयूरस्य ।

पुनन्तु भुवनत्रयं दलितदैत्यवक्षस्थल-
 प्रसपिंरुधिरच्छटाच्छुरणबालसूर्यत्विषः ।
 दृढास्थिचयचूर्णनाघटितशब्दसारा हरे-
 नृसिंहवपुषश्विरं पिशितपिण्डगर्भा नखाः ॥ ४ ॥
 धूर्जटिराजस्य ।
 जयन्ति निर्दारितदैत्यवक्षसो
 नृसिंहरूपस्य हरेनखाङ्गुराः ।
 विचिन्त्य येषां चरितं सुरारयः
 प्रियानखेभ्योपि रतेषु बिभ्यति ॥ ५ ॥
 कस्यचित् ।

४२ शृङ्गारिनरसिंहः ।
 लक्ष्मीमुरःपरिमरे वहतः सलीलं
 योगासनं च चरतो नृहरीर्जयन्ति ।
 एकक्षणोपनतमात्मथभावमुग्ध-
 स्वात्मावबोधमसृणानि विलोक्तानि ॥ १ ॥
 कस्यचित् ।
 न्यञ्जलिमरमुक्तरङ्गपुलकस्तम्बमध्यस्वल-
 हङ्गालापमपास्तगर्जमनटद्भूमङ्गमाद्रेक्षणम् ।
 विद्यत्पाणि विनीतदृष्टिकरजं पायानृसिंहाङ्गते-
 देवस्य श्रियमङ्गसीम्नि दधतो विश्वाल्तरौद्रं वपुः ॥ २ ॥
 वैद्यगदाधरस्य ।

स्वच्छत्वं वैरिवक्षस्थलकुलिशभिदो वीक्ष्य कन्दपंचाप-
क्रीडाभाजो नखायान् समसमयभयानन्दलोलायताक्ष्याः ।
लक्ष्मण वक्षोजकुम्भङ्गिरिकलभग्निरःशङ्गया वीक्ष्माणः
स्वैरं शान्ताक्षिरागो जयति नरहरिर्जातचित्तानुरागः ॥ २ ॥

जलचन्द्रस्य ।

अव्याहौ वज्रसारस्फुरदुरुनखरकूरचक्रक्रमाय-
प्रोद्धिनेन्द्रारिवक्षस्थलगलदसृगामारकाश्मीरगोरः ।
प्रसफूर्जलेशरायग्रथितजलधरश्चेणिनीलाञ्जमात्यः
सूर्याचन्द्रावतंसो नरहरिसमाबद्धशृङ्गारलीलः ॥ ४ ॥

प्रजापर्तः ।

आनन्दमुग्धनयनां श्रियमङ्गभित्ती
बिभ्रत्युनातु भवतो भगवान्नृमिंहः ।
यस्यावलोकनविलासवशादिवासी-
दुत्सन्नलाव्छनसुगः कमलामुखेन्दुः ॥ ५ ॥

उमापतिधरस्य ।

४३ वामनः ।

इटं प्रायो लोके न परिचितपूर्वं न यनयो-
नं याज्ञा यत्पुंमः सुगुणपरिमाणं लघयति ।

विश्विर्विश्वामा स्वपुषि वलिप्रार्थनकृते ।
त्रपालीनैरङ्गैर्यदयमभवद्वामनतनुः ॥ १ ॥

दङ्गस्य ।

अपसर पृथिवि समुद्राः संवृणुताम्बूनि भूभृतो नमत ।
वामनहरिलघुतुन्दे जगतीकलहः स वः पातु ॥ २ ॥

भवानन्दस्य ।

कुतस्वमनु कं स्वतः स्वमिति किं न यत्कस्यचि-
त्तिमिच्छसि पदवयं ननु भुवा किमित्यल्पया ।
हिजस्य शमिनो मम त्रिभुवनं तदित्याशयो
हरेऽर्जयति निङ्गुतः प्रकटितश्च वक्रोक्तिभिः ॥ ३ ॥

वाक्पतेः ।

पूज्यो ब्रह्मविदां त्वमेव विमलज्ञानैकपात्रं भवा-
न्मङ्गाग्येन गतोऽतिथित्वमधुना किं ते त्रिभिर्भूपदैः ।
त्रैलोक्यं भवतः स्वमित्युपगतो दैत्येश्वरेणादरा-
उज्ञातोस्मीति सलज्जनम्बवदनः पायाज्जगद्वामनः ॥ ४ ॥

वसुसेनस्य ।

लक्ष्मीपयोधरोत्सङ्कुञ्जुमारुणितो हरेः ।
बलिरेष स येनास्य भिन्नापात्रीकृतः करः ॥ ५ ॥

गणाध्यक्षस्य ।

४४ लिविक्रमः ।

किं छत्रं किं नु रत्नं तिलकमथ तथा कुण्डलं कौसुभो वा
चक्रं वा वारिजं वेत्यमरयुवतिभिर्यहलिध्वंसिदेहे ।
जध्वं मौली ललाटं श्रवसि हृषि करे नाभिदेशे च दृष्टं
पायात्तहोक्तविम्बं स च दनुजरिपुर्वद्धमानः क्रमेण ॥ १ ॥

श्रीहनूमतः ।

ज्योतिश्चक्राक्षदण्डः चरदमरसरित्यद्विकाकेतुदण्डः
क्षोणीनौकूपदण्डः शतघृतिभवनाम्भोक्तहो नालदण्डः ।
ब्रह्माण्डच्छत्रदण्डस्तिभुवनभवनस्तमदण्डोऽङ्गुदण्डः
श्येयस्तेविक्रमस्ते वितरतु विबुध्वेषिणां कालदण्डः ॥ २ ॥

दण्डनः ।

चञ्चत्यादनखाग्रमण्डलरुचिप्रस्थन्दिगङ्गाजलो
विस्फूर्जहलिराज्यनाशपिशुनोत्पाताम्बुवाहद्युतिः ।
पातु त्वां चरणां छरेः क्रमविधी यस्याधिकं द्योतर्ते
दूरादङ्गुलिमुद्रिकामणिरिष स्फारांशुजालो रविः ॥ ३ ॥

विक्रमादित्यस्य ।

यत्काण्डं गगनद्रुमस्य यदपि क्षोणीतडागोदरे
देवस्यैव यशोम्बुशोभिनि महायष्टिः प्रतिष्ठाकरी ।
तद्विश्णोः पदमन्तरालजलधिराधारतो भूतला-
स्त्यारं द्यामुपगन्तुमुद्यमवतां सेतूभवत्यातु वः ॥ ४ ॥

चक्रपाणः ।

खर्वग्रन्थिविमुक्तसन्धिविकसद्दक्षः स्फुरल्कौसुभं
निर्यन्नाभिसरोजकुद्गलकुटीगभीरसामध्वनि ।
पात्रावासिसमुत्सुकेन बलिना सानन्दमालोकितं
पायादः क्रमवर्धमानमहिमाश्चर्यं मुरारेवं पुः ॥ ५ ॥

वाक् पतिराजस्य ।

४५ परशुरामः ।

दिष्टातङ्गघटाविभक्तचतुराघाटा मही साध्यते
सिङ्गा सापि वदन्त एव हि वयं रोमाञ्चिताः पश्यत ।
विप्राय प्रतिपाद्यते किमपरं रामाय तस्मै नमो
यचैवाविरभूलक्ष्याद्गुतमिदं यचैव चास्तं गतम् ॥ १ ॥

केशटस्य ।

हा तातेति न जल्पितं न कृदितं न स्वीकृतं तद्दनं
न स्नातं न च वीक्षितः परिजनः पित्रे न दत्तं जलम् ।
यावन्न क्रकचाभिघातविगलहाम्नामरीणामसु-
गण्डुष्ठं नघोरघंररवाः सन्तर्पिताः फेरवः ॥ २ ॥

तस्यैव ।

शौर्यं शत्रुकुलक्षयावधि यशो ब्रह्माण्डखण्डावधि
त्यागः सप्तसमुद्रमुद्रितमहीनिर्व्याजदामावधिः ।
बीर्यं यत्तु गिरां न तत्पथि ननु व्यक्तं हि तत्कर्मभिः
सत्यं ब्रह्मतपोनिधिर्भगवतः किं किं न लोकोक्तरम् ॥ ३ ॥

भवभूतेः ।

गोत्राचारविशेषपारगतया हृषाभिरादिष्टया
मात्रा वसुषु तेषु तेषु विषदन्यस्तेषु दृष्टेः पुरः ।
घनप्राशनवासरे सरभसं वक्त्रोभरोत्सर्पिणा
येनात्तं धनुरीक्षिताश्च भट्टिति चक्रावतंसा दिशः ॥ ४ ॥

केशटस्य ।

त्रिःसप्तावधि बाधिता क्षितिभुजामात्रम् वैखानसः
कर्ता मातृवधैनसः स सकलशुत्यर्थवीथीयुरुः ।
विश्वस्याश्च भुवः क्रतौ वितरिता श्यामाकमुष्टिंपचो
रामः सोयमुदग्रगेयमहिमा कासां गिरां गोचरः ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

४६ श्रीरामः ।

श्रीर्योक्तर्षत्वणीकृतत्रिभुवनो लङ्घापतिः सोभव-
ल्कारायामुपवासयन्विजयते तं हेतया हैहयः ।
लौलालूनविशालतद्भुजवनोभूजामदग्न्यस्तत-
स्तज्जेता जगकामजापरिहृष्टो रामः कथं वर्णयताम् ॥ १ ॥

रामः कस्य न विस्मयाय मनसो निःशङ्खलङ्घेश्वर-
चुञ्चन्मौलिसिरासमुच्छलदमृग्धारानुबन्धेन यः ।
तद्विर्विक्रमविद्रुता दशद्विशो भोगाय भूमण्डले
सम्यग्वासयितुं प्रवालघटिता यष्टीरुदस्तमयत् ॥ २ ॥

दक्षस्य ।

मार्त्तण्डैककुलप्रकाण्डतिलकस्तैलोक्यरच्चामणि-
विश्वामित्रमहामुनेनिरूपधिः शिष्यो रघुयामणीः ।
रामस्ताडितताडकः किमपरं प्रत्यक्षनारायणः
कौशल्यानयनोत्सवो विजयते भूकश्यपस्थात्मजः ॥ ३ ॥

राजशेखरस्य ।

रामो नूनमयं निशाचरचमूकालाग्निरुद्रोपमो
निःसन्देहमयं च विक्रमनिधिः सौमित्रिरस्यानुजः ।
वारंवारमपाङ्गभागचलितैर्यहृष्टिपातंरियं
लङ्घाभर्तुरनीकिनी पिण्ठपते; पाशैरिवाबध्यते ॥ ४ ॥

श्रीमित्रस्य ।

रामोऽसौ भुवनेषु विक्रमगुणैर्यातः प्रसिद्धिं परा-
मस्मङ्गाग्यविपर्ययाद्यदि परं देवी न जानाति तम् ।
वन्दीवैष यशांमि गायति मरुद्यस्यैकबाणाहति-
श्रेणीभूतविशालशालविवरोङ्गीर्णः शरैः सप्तभिः ॥ ५ ॥

विशाखदत्तस्य ।

४७ विरहिश्रीरामः ।

सरसि विरसः प्रस्थे दुख्यो लतासु गतादरः
प्रतिपरिसरं भ्रान्तोङ्गालः सरित्सु निरूप्युक्तः ।
ददपि दृशौ कुञ्जे कुञ्जे रुदन्तुपनिर्भरं
सुचिरविरहचामो रामो न कैरनुरुद्यते ॥ १ ॥

वासुदेवज्योतिषः ।

निष्पन्दं गिरिकन्दरेषु विपिनच्छायासु मूर्च्छालसं
सास्त्रं पञ्चवटीतटीषु तटिनीतीरेषु तीव्रव्यथम् ।
काकुत्स्यं तदवस्थमाधिविधुरं दृष्टा तडिङ्गाजतो
मन्ये मन्युभरैरभेदि हृदयं गाढं घनानामपि ॥ २ ॥

वसुरथस्य ।

अनुदिनमनुशैलं तामनालोक्य सौतां
प्रतिदिनमतिदीनं वौक्ष्य रामं विरामम् ।
गिरिरशनिमयोर्यं यस्तदा न द्विधाभूत-
क्तिरपि न विदीर्णा सापि सर्वं सहैव ॥ ३ ॥

शोभाकस्य ।

कोहं वल्स स आर्य एव भगवानार्यः स को राघवः
के यूर्यं वत नाथ नाथ किमिदं भृत्योस्मि ते लक्ष्मणः ।
कान्तारे किमिहास्महे वत वृथा देव्या गतिमृग्यते
का देवी जनकाधिराजतनया हा जानकि क्वासि मे ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

कूजन् कुञ्जे किमपि करुणं कन्दरे कान्दिशीकः
सानी शून्यप्रणिहितमनाः कानने ध्यामनेतः ।
गच्छन् मूर्च्छां कुसुमशयने वीतरागस्तडागे
जीयाज्ञायाविरहविदुषां ग्रामणी रामभद्रः ॥ ५ ॥

आचार्यगोपीकस्य ।

४८ हलधरः ।

सुरापीतो गोत्रस्वलनपरिहृष्टाधिकरूपः
प्रसादं रेवत्या जनयितुमनीशः कथमपि ।
विचुम्बन् संश्लिष्ठन् स्तनवसनमस्यविरतं
मधूमादाविष्टं स किल बलरामो विजयते ॥ १ ॥

लद्मीधरस्य ।

आघूर्णद्विषः स्वलमृदुगिरः किञ्चित्प्रसादसो
रेवत्यंसनिषस्तनिः सहभुजस्यातामनेत्रयुतेः ।
श्वासामोदमदाभ्यषट्पदकुलव्यादष्टकरण्ठस्तजः
पायासुः परिमन्त्रराणि बलिनो मत्तस्य यातानि वः ॥ २ ॥

कोकस्य ।

भमभ्रमति मेदिनी ललस्वते चन्द्रमाः
क्षक्षण ववदद्रुतं हहहसन्ति किं हृष्णयः ।
शिशीधु सुमुमुच्च मे पपपपानपात्रे स्थितं
मदस्वलितमालपन् हलधरः श्रियं वः क्रियात् ॥ ३ ॥

पुरुषोत्तमदेवस्य ।

रेवतीवदनोच्छिष्टपरिपूतपुटे दृशी ।
वहन् हर्ली मदक्षीवः पानगोष्ठां पुनातु वः ॥ ४ ॥

माघभोजदेवयोः ।

भ्रमति धरणीचक्रं चक्रे नभस्तस्यन्तरणात्
प्रभवति न मे गात्रं किञ्चित्क्रियासु विघूर्णते ।

जलधिसलिले भग्नं विश्वं विलोकय रेवति
चिजगदवताज्ज्ञानेवं हलौ मदविद्धलः ॥ ५ ॥

माधवस्य ।

४६ बुद्धः ।

कामक्रोधौ द्वयमपि यदि प्रत्यनीकं प्रसिद्धं
हत्वानङ्गं किमिव हि रुषा साधितं त्रयम्बकेन ।
यसु ज्ञान्या शमयति शतं मन्मथादीनरातीन्
कल्याणं वो दिशतु स मुनियामणीर्कंबन्धुः ॥ १ ॥

सङ्खश्रियः ।

पादाभ्नोजसमीपसन्निपतितस्वर्णथदेहस्फुर-
नेचस्तोमतया परिस्फुटमिलवीलाभपूजाविधिः ।
वन्दारुचिदशौघरत्रमुकुटोत्सर्पत्प्रभापल्लव-
प्रत्यन्नीलदपूर्वचौवरपटः शाक्यो मुनिः पातु वः ॥ २ ॥

वसुकल्पस्य ।

कारुण्यामृतकम्बलीसुमनसः प्रज्ञावधूमौक्तिक-
श्रीवालङ्घरणश्रियः शमसरित्पूरोच्छलच्छीकराः ।
ते मौलौ भवतां भवन्तु जगतीराज्याभिषेकांचित-
स्त्रमेदा अभयप्रदानचरणप्रेष्टनखापांशवः ॥ ३ ॥

श्रीधरनन्दिनः ।

शीलाभः परिषेकशीतलटृष्णानालवालस्फुर-
हानस्कन्धमहोन्नतिः पृथुतरप्रज्ञोल्लसत्पल्लवः ।
देयात्तुभ्यमवार्यवीर्यविटपः ज्ञान्तिप्रसूनोहमः
सुच्छायः षडभिज्ञकल्पविटपी सम्बोधबोजं फलम् ॥ १ ॥
तस्यैव ।

यदाख्यानासङ्गादुषसि पुनते वाचमृषयो
यदौयः सङ्गल्पो हृदि सुकृतिनामेव रमते ।
स सार्वः सर्वज्ञः पथि निरपवादे कृतपदो
जिनो जन्मनुच्छैर्दमयतु भवावर्तपतितान् ॥ ५ ॥

मङ्गलस्य ।

५० कल्की ।

भात्वा महीं ततइतसुरगाधिरूढो
वेदहिषो विद्लयन्दलिताखिलाशः ।
देवो निवर्तितकलिः कृतमार्गदर्शी
कल्कं स ते हरतु कल्ककुले भविष्यन् ॥ १ ॥

कस्यचित् ।

वामनादण्णुतमादनु जीयाखं त्रिविक्रमतनूभृतदिक्ः ।
बोतहिंसनपथादथ बुद्धाल्कल्किताहतसमस्त नमस्ते ॥ २ ॥

श्रीहर्षस्य ।

कल्की कल्क हरतु जगतः स्फूर्जदुर्जस्वितेजा
वेदोच्छेदस्फुरितदुरितध्वंसने धूमकेतुः ।
येनोत्तिक्षप्य क्षणमसिलतां धूमवल्कलापेच्छान्
स्त्रीच्छान् हत्वा दलितकलिनाकारि सत्यावतारः ॥ ३ ॥

जयदेवस्य ।

आघाणश्वरणावलोकनरसाखादाद्यशुभ्वन-
श्रद्धा वाग्विषवर्षणं च शिरमो दोषा इमे यैर्जनः ।
मूढो लङ्घितसत्यथोयमिति संक्रुद्धः शठानां हठाद्यः
श्रीषर्षाणि कृपाणपाणिरलुनात्स्मै नमः कल्किने ॥ ४ ॥

कुलदेवस्य ।

तीर्थानां शतमस्ति किं तु फलति श्रद्धाभरादित्यसे
धर्मार्तीर्थमपूर्वमेव कलयन् कल्की शिवायाम् वः ।
यत्प्राप्याखिलवेदभेदकधियः श्रद्धातिरस्कारिणः
शक्तस्यातिथयो भवन्ति भवनेष्वनस्तिनां जन्तवः ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

५१ कृष्णशंशवम् ।

कृष्णेनाद्य गर्तन रन्तुमनसा मृद्गच्छिता स्वच्छया
सत्यं कृष्ण क एवमाह मुमलो मिथ्याम्ब पश्याननम् ।
व्यादिहीति विदारिति शिशमुखे हृष्टा समस्तं जग-
न्नाता यस्य जगाम विम्बयपदं पायात्म वः कंगवः ॥ १ ॥

कस्यचित् ।

लीलोत्तानश्योऽपि गोपनिवहैरहीयमानेष्वति-
 प्रौढप्रौढमुरारिविक्रमकथागीतेषु दत्तश्ववाः ।
 कस्मिंश्चित्कुभितः कुतोऽपि चलितः कुत्रापि रोमाञ्चितः
 क्वापि प्रशुरितः कुतोऽपि हसितप्राप्तो हरिः पातु वः ॥ २ ॥

महीधरस्य ।

न्यञ्जनुदञ्जन् बहुशः कथचिदुदचितो वेपथुमान् हरिवः ।
 देवोऽसि देवोऽसि सपाणितालं यशोदयोत्तः प्रहसन् पुनातु ॥
 कस्यचित् ।

अधरमधरे कण्ठे कण्ठं सचाटु दृशीटशा-
 वलिकर्मलिके क्षत्वा गोपीजनेन ससम्भमम् ।
 शिशुरिति रुदन् क्षणो वक्षस्यले निहितोऽचिरा-
 द्विभूतपुलकः स्मेरः पायात् स्मरालसविग्रहः ॥ ४ ॥

दिवाकरदत्तस्य ।

ब्रूमस्वच्छरितं तवाधिजननिच्छद्वीपजाताकृते
 त्वं यादग्निरिकन्दरेषु नयनानन्दः कुरङ्गीटशाम् ।
 इत्युक्तोऽमृतलेहनच्छलतया न्यस्ताङ्गुलिः स्वानने
 गोपीभिः पुरतः पुनातु जगतीमुत्तानमुप्सो हरिः ॥ ५ ॥

वनमालिनः ।

०५२ कृष्णकौमारम् ।

वत्स स्थावरकन्दरेषु विचरंश्वारप्रचारे गवां
हिंस्त्रान् वीक्ष्य पुरः पुराणपुरुषं नारायणं ध्यास्यसि ।
इत्युक्तस्य यशोदया मुररिपोरव्याज्जगति रथुर-
द्विम्बोष्ठदयगाढपीडनवशादव्यक्तभावं स्मितम् ॥ १ ॥

अभिनन्दस्य ।

श्यामोच्चन्द्रा स्वपिषि न शिशो नैति मामम्ब निद्रा
निद्राहेतोः शृणु सुत कथां कामपूर्वां कुरुष्व ।
रामो नाम क्तिपतिरभूमाननीयो रघूणा-
मित्युक्तस्य स्मितमवतु वो देवकीनन्दनस्य ॥ २ ॥

शतानन्दस्य ।

मा दूरं ब्रज तिष्ठ तिष्ठति पुरस्ते लूनकर्णे हृकः
पीतानन्ति इति प्रपञ्चतुरोदारा यशोदागिरः ।
आकर्ण्योच्छलदच्छहासविकसद्विम्बाभदन्तच्छद-
हन्दोदीरितदन्तमौक्तिकमणिः कृष्णः स पुष्णातु वः ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

कालिन्दीपुलिने मया च च मया शैलोपश्च्ये न च
न्यग्रोधस्य तले मया न न मया राधापितुः प्राङ्गणे ।
दृष्टः कृष्ण इतीरितस्य समयं गोपैर्यंशोदापते-
र्विस्मेरस्य पुरो हसनिजगृहाविर्यन् हरिः पातु वः ॥ ४ ॥

उमापतिधरस्य ।

सदुक्तिकर्णमृतम् ।

मन्यानमुज्ज्ञ मथितुं दधि न क्षमर्खं
बालोसि वल्ल विरमेति यशोदयोक्तः ।
क्षीराभ्यमन्यनविधिस्मृतिजातहासो
वाङ्क्षास्यदं दिशतु वो वसुदेवसूनुः ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

५३ कृष्णस्वप्नायितम् ।

शम्भो स्वागतमास्यतामित इतो वामेन पद्मोद्भव
क्रौञ्चारे कुशलं सुखं सुरपते वित्तेश नो दृश्यसे ।
इत्थं स्वप्नगतस्य कैटभरिपोः श्रुत्वा यशोदा गिरः
किं किं बालक जल्पसौत्यनुचितं यृशूक्तं पातु वः ॥ १ ॥

मयूरस्य ।

धीरा धरित्रि भव भारमवेहि शान्तं
नन्वेष कंसहतकं विनिपातयामि ।
इत्यद्भृतस्त्विमितगोपवधूशुतानि
स्वप्नायितानि वसुदेवशिशोर्जयन्ति ॥ २ ॥

अभिनन्दस्य ।

एते लक्ष्मण जानकीविरहिणं मां खेदयन्त्यम्बदा
मर्माणीष च खण्डयन्त्यलम्भी क्रूराः कदम्बानिलाः ।
इत्थं व्याहृतपूर्वजन्मविरहो यो राधया वौचितः
सिर्षं शङ्खितया स वः सुखयतु स्वप्नायमानो हरिः ॥ ३ ॥

शुभाङ्गस्य ।

कालिन्दीपुलिनान्तवज्ञुललताकुञ्जे कुतश्चित्क्रमा-
त्सुप्तस्यैव मिथः कथाजुषि शनैः संवाहिकामण्डले ।
वैदेहीं दशकन्धरोऽपहरतीत्याकर्णं कंसद्विषो-
हुं हुं वल्म धनुर्धनुर्धनुरिति व्यग्रा गिरः पान्तु वः ॥ ४ ॥
विरच्छेः ।

निर्मनेन मयाम्भसि स्मरभयादालौ समालिङ्गिता
केनार्लाकमिदं तवाद्य कथितं राधे मुधा ताम्यसि ।
इत्थं स्वप्नपरम्यरासु शयने शुत्वा गिरं शाङ्किणः
सव्याजं शिथिलौकृतः कमलया कण्ठग्रहः पातु वः ॥ ५ ॥
कस्यचित् ।

— — —

५४ कृष्णयौवनम् ।

सोक्तापं जरतीभिरस्फुटरसं बालाभिरम्भौलित-
श्वासं वेश्मसुवासिनीभिरधिकाकूतं भुजिष्याजनैः ।
प्रत्यग्प्रकटोकृताति कुलटासार्थेन दृष्टं हरे-
रव्याहौ नवयौवनोल्लवदशानिर्व्याजमुखं वपुः ॥ १ ॥
भट्टपालौयपीताम्बरस्य ।

राधायामनुबद्धनर्मनिभृताकारं यशोदाभया-
दभ्यर्णेष्वतिनिर्जनेषु यमनारोधालतविश्मसु ।
मन्दाक्षश्चथवल्लवानुकरण्कोडस्य कंसद्विषा
• लब्धं यौवनमात्रया विजयते गम्भौरशोभं वपुः ॥ २ ॥
अभिनन्दस्य ।

वत्स त्वं नवयौवनोऽसि च पलाः प्रायेण गोपस्त्विथः
कंसो भूपतिरब्जनालभिदुरग्रीवा वयं गोदुहः ।
सैषानर्थपरम्परेति भगवत्याशङ्कितातिक्रमे
क्षणे तद्विनयाय नन्दगृहिणीशिक्षोक्तयः पान्तु वः ॥ ३ ॥

वर्षमानस्य ।

आरुढान्तरयौवनस्य परितो गोपीरनुभास्यत-
स्तत्तत्तासु मनोगतं सुनिमृतं संव्याचिकीषोर्हरेः ।
विगादुच्छलितास्फुटाक्षरदशागर्भस्त्वपागौरवा-
त्यस्त्रो बलिता भवन्तु भवतां क्षत्याय वागूर्मयः ॥ ४ ॥

चक्रपाणे ।

आह्वताद्य मयोक्तवे निशि गृहं शून्यं विमुच्यागता
क्षीवः प्रैष्यजनः कथं कुलवधूरेकाकिनी यास्यति ।
वत्स त्वं तदिमां नयालयमिति श्रुता यशोदागिरो
राधामाधवयोर्जयन्ति मधुरस्तेरालसा दृष्टयः ॥ ५ ॥

श्रीमत्केशवसेनस्य ।

५५ हरिक्रीडा ।

इहनिचुलनिकुञ्जे मध्यमध्येऽस्य रन्तु-
विजनमजनि शथा कस्य बालप्रबालैः ।
इति कथयति वृन्दे योषितां पान्तु युष्मा-
निस्तशबलितराधामाधवालोकितानि ॥ १ ॥

रूपदेवस्य ।

क्षण त्वद्दनमालया सहकृतं केनापि कुञ्जान्तरे
गोपीकुन्तलवर्हदाम तदिदं प्राप्तं मया गृह्णताम् ।
इत्थं दुग्धमुखेन गोपशिशुनाऽऽख्याते चरानम्बयो-
राधामाधवयोर्जयन्ति बलितस्मेरालसा दृष्टयः ॥

श्रीमङ्गलमण्डेनदत्तस्य ।

भूवस्त्रीचलनैः कयापि नयनोन्मेषैः कयापि स्मित-
ज्योत्स्नाविच्छुरितैः कयापि निभृतं सम्भावितस्याध्वनि ।
गर्वेन्द्रिदकृतावहेलविनयश्रीभाजि राधानने
सातङ्गानुनयं जयन्ति पतिताः कंसद्विषो दृष्टयः ॥ ३ ॥

उमापतिधरस्य ।

व्यालाः सन्ति तमालवस्त्रिषु दृतं दृत्वावनं वानरै-
रुद्रक्रं यमुनाम्बु घोरवदनश्याम्बा गिरे: सम्भयः ।
इत्थं गोपकुमारकेषु वदतः क्षणस्य तृणोत्तर-
स्मेराभीरवधूनिषेधि न नयनस्याकुञ्जनं पातु वः ॥ ४ ॥

तस्यैव ।

सङ्केतीकृतकोकिलादिनिदं कंसद्विषः कुर्वती-
द्वारोन्मोचनलोलशङ्खवलयश्चेणिस्वनं शृणुतः ।
केयं केयमिति प्रगल्भजरतीनादेन द्रुनामनो
राधाप्राङ्गणकोणकेलिटिपिक्रोडे गता गर्वरी ॥ ५ ॥

आचार्यगोपीकस्य ।

५६ प्रश्नोत्तरम् ।

देवि त्वं कुपिता त्वमेव कुपिता कोऽन्यः पृथिव्या गुरु-
र्माता त्वं जगतां त्वमेव जगतां माता न वित्तोपरः ।

देवि त्वं परिहासकेलिकलहेनल्ला त्वमेवेत्यथ
ज्ञातानन्दपदो नमञ्जलधिजां शौरिरिश्चिरं पातु वः ॥ १ ॥

वाक्‌पतेः ।

कायै इारि हरिः प्रयाह्युपवनं शाखासृगीणात् किं
कृष्णोऽहं दयिते बिभेमि सुतरां कृष्णः कथं वानरः ।
मुखेऽहं मधुसूदनो ब्रज लतां तामेव पुष्पान्विता-
मित्थं निर्वचनीकृतो दयितया क्रीणो हरिः पातु वः ॥ २ ॥

शुभाङ्गस्य ।

कस्त्वं भो निशि केशवः शिरसिजैः किं नाम गर्वायसे
भद्रे शौरिरहं गुणैः पितृगतैः पुत्रस्य किं स्यादिह ।
चक्री चन्द्रमुखि प्रयच्छसि न मे कुण्डीं घटीं दोहिनी-
मित्थं गोपवधूजितोत्तरतया दुःखो हरिः पातु वः ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

वासः सम्रति केशव का भवतो मुखेक्षणे नन्विदं
वासं ब्रूहि शठ प्रकामसुभगे त्वहात्रसंश्वेषतः ।
यामिन्यामुवितः का धूर्त्त वितनुर्मुष्णाति किं यामिनो
शौरिर्गोपवधूं क्लैः परिहसन्नेवंविधैः पातु वः ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

कुशलं राधे सुखितोऽसि कंस कंस क्ष सा राधा ।
इति पालीप्रतिवचनैर्विलक्षहामो हरिर्जयति ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

५७ विगुनादः ।

कृष्णः पातु म यस्य संसदि गवां विगुप्रगाढोर्मयो-
गोपीनामनुवासरं नवनवा घूर्णन्ति कर्णेटरे ।
तद्वक्त्रामववासिता इव तदाकूतप्रपञ्चा इव
भ्राम्यत्तलकरपल्लवाङ्गुलिगललावण्यनिमा इव ॥ १ ॥

लक्ष्मीधरस्य ।

तिर्थ्यक्षभरमंसदेशमिलितशोत्रावतं भं स्फुर-
द्वहीत्तंमितकेशपाशमनुजुभूवल्लर्विभ्रमम् ।
गुञ्जदेखुनिवेशिताधरपुटं माकूतराधानन-
न्यस्तार्मालितदृष्टि गोपवपुषो विष्णोर्मुखं पातु वः ॥ २ ॥

श्रीमद्भगवनस्य ।

सायं व्यावर्त्तमानाखिलसुरभिकुलाहानसङ्केतनामा
न्याभीरीकृद्वचतोहठहरणकलामिष्ठमन्तराणि ।
सौभाग्यं वः समन्ताहधतु मधुभिदः केलिगोपालमूर्त्तः
सानन्दाकृष्णवनरमिकमृगश्चेण्यो विगुनादाः ॥ ३ ॥

उमापतिधरस्य ।

वक्त्रकाणितवेणुरङ्गि शिथिले व्यावर्त्यन् गीकुलं
 बहापौडकमुत्तमाङ्गरचितं गोधूलिधूम्रं दधत् ।
 स्नायन्त्या वनमालया परिगतः श्रान्तोऽपि रम्याकृति-
 गीपस्त्रीनयनोक्तवो वितरतु श्रेयांसि वः केशवः ॥ ४ ॥
 कस्यचित् ।

अंसासक्तकपोलवंशवदनव्यासक्तविम्बाधर-
 हन्दोरितमन्दमन्दपवनप्रारब्धमुभ्यध्वनिः ।
 ईषहक्रिमलोलहारनिकरः प्रत्येकरोकानन-
 न्यञ्चञ्चदञ्चदञ्चलिचयस्त्वां पातु राधाधवः ॥ ५ ॥
 केशरकोलीयनाथोकस्य ।

५८ गीतम् ।

मञ्जाते विरहे कथापि हृदये सन्दानिते चिन्तया
 कालिन्दीतटवेतसीवनघनच्छायानिषसात्मनः ।
 पायासुः कलकण्ठकूजितकला गोपस्य कंसहिषो
 जिह्वावर्जिततालुमूर्च्छितमहस्तारिता गीतयः ॥ १ ॥
 कस्यचित् ।

कालिन्दीजलकुञ्जवञ्जुलवनच्छायानिषसात्मनो
 राधाबहनवानुरागरसिकस्योक्तगिठं गायतः ।
 तत्पायादपरिखलज्जलहापौडं कलसृङ्गत-
 श्रीवोक्तानितकर्णतर्णककुलैराकर्णमानं हरेः ॥ २ ॥
 उड्डटस्य ।

देवस्वामीकज्ञावलयितलगुडो मूर्धि विन्यस्तवाह-

र्गयन् गोयुद्धगीतीरुपरचितश्चिरःशेखरः प्रग्रहेण ।

दर्पस्फूर्जन्महोक्त्वहयसमररसाबद्दीर्घानुबन्धः

क्रीडागोपालमूर्तिमुररिपुरवतादात्तगोरक्षलीलः ॥ ३ ॥

योगेश्वरस्य ।

याते हारवतीं पुरं मधुरिपौ तदस्त्वसंव्यानया

कालिन्दीतटकुञ्जवञ्जुललतामालम्ब्रा सोल्कण्ठया ।

उद्गीतं गुरुवाष्पगङ्गदगलत्तारस्वरं राधया

येनान्तर्जलचारिभिर्जलचरैरुक्तण्ठमाकूजितम् ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

यानि त्वच्चरितामृतानि रशनालेष्वानि धन्यात्मनां

ये वा शैशवचापलव्यतिकरा राधानुबन्धोमुखाः ।

या वा भावितवेणुगीतगतयो लोला मुखाम्भोरुहे

धारावाहितया वहन्तु हृदये तान्येव तान्येव मे ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

५६ कृष्णभुजः ।

भास्यझास्वरमन्दराद्रिशिखरव्याघटनाद्विस्फुरत्-

केयूराः पुरुहतकुञ्जरंकरप्राम्भारसंवर्द्धिनः ।

दैत्येन्द्रप्रमदाकपोलविलसत्यत्राङ्गुरच्छेदिनो

दोर्दण्डाः कलिकालकल्पषमुषः कंसहिषः पान्तु वः ॥ १ ॥

कस्यचित् ।

लक्ष्मणः केशप्रसररजसां विन्दुभिः सान्द्रपति-
रुहणंश्रीर्घननिधुवनक्षान्तिनिद्रान्तरेषु ।
दोर्दण्डोसी जयति जयिनः शार्ङ्गेणो मन्द्रादि-
ग्रावश्चेणीनिकषमस्तुत्तुस्तुकेयूरपत्रः ॥ २ ॥

भगीरथस्य ।

ये गोवर्हनमूलकर्दमरसव्यादष्टबर्हच्छदा-
ये हृन्दावनकुक्तिषु व्रजवधूलीलोपधानानि च ।
ये चाभ्यङ्गसुगन्धयः कुवलयापीडस्य दानाम्भमा
ते वो मङ्गलमादिशन्तु सततं कंसद्विषो बाह्वः ॥ ३ ॥

शुभाङ्गस्य ।

४—
जयश्रीविन्यस्तैर्महित इव मन्दारकुसुमः
स्थयं मिन्दूरेण द्विपरणमुदा मुद्रित इव ।
भुजामर्दक्रीडाहतकुवलयापीडकरिणः
प्रकीर्णस्तुविन्दुर्जयति भुजदण्डो मुरजितः ॥ ४ ॥

जयदेवस्य ।

पान्तु वो जलदश्यामाः शार्ङ्गज्याघातकर्णशाः ।
तंलंक्यनगरस्तम्भास्त्वारो हरिबाह्वः ॥ ५ ॥

श्रीव्यासपादानाम् ।

६० गोवर्धनोद्वारः ।

सत्रासाति यशोदया प्रियगुणप्रीतेन्नणं राधया
नग्नैर्वल्लवसूनुभिः सरभसं सम्भावितात्मोर्जितेः ।
भौतानन्दितविस्मितेन विषमं नन्देन चालोकितः
पायाद्वः करपद्मसुस्थितमहाशैलः सलोलो हरिः ॥ १ ॥

सोलोकस्य ।

एकेनैव चिराय क्षणं भवता गोवर्धनोयं धृतः
श्रान्तोसि न्नणमास्त्वं साम्यतममी मर्वे वयं दध्महे ।
इत्युल्लासितदोषिण गोपनिवहे किञ्चिद्गजाकुञ्जन-
न्यञ्चच्छलभरादितं विरमति स्मरो हरिः पातु वः ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

स्नेहादंसतटेवलम्बा चरणावारोप्य तत्पादयो-
दूरोदस्तमहीधरस्य तनुतामाशङ्कर दोषो हरिः ।
श्वलोद्वारमहायतां जिगमिषोरप्राप्तगोवर्धना
राधायाः सुचिरं जयन्ति गग्ने बन्धाः करभान्तयः ॥ ३ ॥

शतानन्दस्य ।

दूरं दृष्टिपथात्तिरोभव हर्गोवर्धनं बिभ्रत-
स्त्वयासक्तटशः छशोदरि करः स्नम्तास्य माभूदिति ।
गोपीनामिति जल्पितं कलयतो राधानिरोधाश्रयं
खासाः शैलभरश्चमभ्रमकराः क्षणस्य पुण्णन्तु वः ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

मुग्धे नाथ किमात्य तन्वि शिखरिप्राभारभुग्नो भुजः

साहाय्यं प्रिय किं भजामि सुभगे दोर्विज्ञिमायासय ।

इत्युक्तासितबाहुमूलविचलच्छेलाच्छलव्यक्तयो
राधायाः कुचयोर्जयन्ति चलिताः कंसहिष्ठो दृष्टयः ॥ ५ ॥

जयदेवस्य ।

६१ उत्करण्ठा ।

रत्नच्छायाच्छुरितजलधौ मन्दिरे हारकायां

रुक्मिण्यापि प्रततपुलकोङ्गेदमालिङ्गितस्य ।

विश्वं पायामसृणयमुनातीरवानीरकुच्छे-

स्वाभीरस्त्रौनिमृतचरितध्यानमूर्च्छा मुरारेः ॥ १ ॥

उमापतिधरस्य ।

कालिन्दीमनुकूलकोमलरयामिन्दीवरश्यामलाः

शैलोपान्तभुवः कदम्बकुसुमैरामोदिनः कन्दरान् ।

राधां च प्रथमाभिमारमधुरां जातानुतापः स्मर

न्नसु हारवर्तोपतिस्त्रिभुवनामोदाय दामोदरः ॥ २ ॥

शरणस्य ।

कामं कामयते न केलिनलिनीं नामोदते कौमुदी-

निस्यन्दैर्न समीहते मृगदृशामालापलीलामपि ।

सीदन्त्रेष निशासु दुःसहतनुभीर्गामिलाषालसै-

रङ्गैस्त्राम्यति चेतसि व्रजवधूमाधाय मुग्धो हरिः ॥ ३ ॥

तस्यव ।

प्रत्यग्रोज्जितगोकुलस्य शयनादुत्स्वप्नमूढस्य मां
मा गोव्रत्स्वलितादुपैतु च दिवा राधेति भौरोरिति ।
रात्रावस्वपतो दिवा च विजने लक्ष्मीति चाभ्यस्यतो
राधां संस्मरतः श्रियं रमयतः खेदो हरेः पातु वः ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

तत्पौकृतस्य भुजगाधिपतेः फणायां
रत्नेषु संबलितविष्वतया रमायाः ।
कृष्णावतारकृतगोपवधूमहस्त-
सङ्गमृतिर्जयति सोलकलिकस्य विष्णोः ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

६२ गोपीसन्देशः ।

भी गोवर्धनकन्दराः स यमुनाकञ्चः सचेष्टारमो
भाण्डीरः स वनस्यतिः सहचरास्ते तच्च गोष्ठाङ्गम् ।
किं ते हारवतीभुजङ्गं हृदयं नायान्ति दाष्टैरपो-
त्यव्याहो हृदि दुःसहं ब्रजवधूमन्देशशत्यं हरेः ॥ १ ॥
पात्य हारवतीं प्रयासि यदि हे तहेवर्कीनन्दनो
वक्तव्यः स्मरमोऽमस्तविवशा गोप्योऽपि नामीज्जिताः ।
एताः केतकगर्भधूलिपटलैरालोक्य शून्या दिशः
कालिन्दोतटभूमयोऽपि तरवो नायान्ति चिन्तास्यदम् ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

उपनय मसिं पञ्चं चेदं लिखामि किमत्र वा
 त्वमिति विनश्यभ्रंशो यूयं त्विति प्रणयक्षतिः ।
 सुहृदिति मृषा नाथेत्यूनं नृपेति तटस्थता
 कथमिव ततः सन्देष्टव्यो मया यदुनन्दनः ॥ ३ ॥

पुंसोकस्य ।

कालिन्द्याः पुलिनं प्रदोषमरुतो रम्याः शशाङ्कांशवः
 सन्तापं न हरन्तु नाम नितरां कुर्वन्ति कम्मात्पूनः ।
 सन्दिष्टं ब्रजयोषितामिति हरेः संशृग्वतोऽन्तःपुरे
 निःखासाः प्रसृता जयन्ति रमणीसौभाग्यगर्वच्छदः ॥ ४ ॥

पञ्चतन्त्रकृतः ।

मथुरापथिक मुरारेहेयं हारि वल्लवीवचनम् ।
 पुनरपि यमुनासलिले कालियगरलानलो ज्वलति ॥ ५ ॥

वीरसरस्वत्याः ।

६३ सामान्यहरिः ।

सेयं द्यौस्तदिदं शशाङ्कदिनक्षिङ्कं नभः सा क्षिति-
 स्त्वातालतलं त एव गिरयस्तेभोधरास्ता दिशः ।
 इत्थं नाभिविनिर्गतेन सशिरःकम्पाङ्कुतं वेधसा
 यस्यान्तस्त्र बहिस्त्र दृष्टमखिलं तैलोक्यमव्यात्स वः ॥ १ ॥

वाक् पतिराजस्य ।

लक्ष्मीं यत्परिचारिकेति नयनं यस्येति भासापतिं
यत्पादार्बभवेति नाकसरितं येनोऽदृतेति श्रुतिम् ।
ईशं यत्तनुभागभागिति जनः शुश्रूषते सादरं
भूयाहिश्वनमस्यमानमहिमा भूत्यै स वः केशवः ॥ २ ॥

समन्तभद्रस्य ।

संसारातिंपरिश्रमाध्वविटपी क्लीरोदवापीपयः-

क्लीडानाटकनायको विजयते मत्कर्म्बोजाङ्गुरः ।

दैत्यस्त्रीस्तनपालिपाणिजपदव्यालोपशिल्पीत्तरो

देवः श्रीवदनेन्दुविम्बलङ्घज्योत्साचकोरो हरिः ॥ ३ ॥

भानोः ।

बीजं ब्रह्मैव देवो मधु जलनिधयः कणिंका स्वर्णगैलः

कन्दो नागाधिराजो वियदपि विपुलः पत्रकोशावकाशः ।

द्वौपाः पत्राणि मेघा मधुपकुलमसूस्तारका गर्भधृति-

र्यस्यैतत्राभिपद्मं भुवनमिति स वः शर्म्म देवो दधातु ॥ ४ ॥

हलायुधस्य ।

यं लक्ष्मीरूपजीवति स्म भजते यं भारती संभ्रमा-

देतस्मै किमु दीयतां कथमसावस्मादैः स्तूयताम् ।

सेव्यो वा कथमेष यस्य शिरसा धत्ते पदार्थं शिव-

स्तस्मात्कृत्यमजानता मम मनोऽहस्तेः प्रमाणं हरिः ॥ ५ ॥

तिलचन्द्रस्य ।

६४ हरिभक्तिः । .

बहेनाञ्जलिना नतेन शिरसा गावैः सरोमोहमैः
कण्ठेन स्वरगहदेन नयनेनोदीर्णवाष्पाम्बुना ।
नित्यं त्वञ्चरणारविन्द्युगलध्यानामृतास्वादिना-
मस्माकं सरसौरहात् सततं समद्यतां जीवितम् ॥ १ ॥

श्रीकुलशेखरस्य ।

नास्था धर्मे न वसुनिचये नैव काभोपभोगे
यद्यद्वयं भवतु भगवन् पूर्वकम्पानुरूपम् ।
एतत्रार्थं मम बहुमतं जन्मजमान्तरपि
त्वत्पादाभोरहयुगलके निश्चला भक्तिरसु ॥ २ ॥

तस्यैव ।

मज्जमनः फलमिदं मधुकैटभारे
मत्पार्थनैव मदनुयह एष एव ।
त्वञ्ज्ञत्यभृत्यपरिचारकभृत्यभृत्य-
भृत्यस्य भृत्य इति मां स्मर लोकनाथ ॥ ३ ॥

तस्यैव ।

नाहं वन्दे तव चरणयोर्हन्दमहन्दहेतोः
कुम्भीपाकं गुरुमपि हरे नारकं नापनेतुम् ।
रम्या रामा मृदुतनुस्ता नन्दने नाभिरन्तुं
भावे भावे द्वदयभवने भावयेयं भवन्तम् ॥ ४ ॥

तस्यैव ।

मुकुर्द मूर्धा प्रणिपत्य याचे
भवन्तमेकान्तमियन्तमर्थम् ।
अविस्मृतिस्वच्छरणारविन्द
भवे भवे मेसु तव प्रसादात् ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

६५ समुद्रमथने हरिः ।

श्रेयोस्याश्चिरमसु मन्दरगिरेमाधानि पाश्वेरियं
मावाष्टभिं महोर्मिभिः फणिपतेमालिपि लालाविषैः ।
इत्याकूतजुषः श्रियं जलनिधेरधीत्यितां पश्यती
वाचोन्तः स्फुरिता बहिर्विकृतिभिर्व्यक्ता हरैः पान्तु वः ॥ १ ॥

वाक्पतिराजस्य ।

पाण्डुलक्ष्मीकुचाभोगे नर्तिता हरिणा दृशः ।
प्रीत्युक्यादिव तेनादौ निहिता वरणस्तजः ॥ २ ॥

श्रीमल्केश्वरसेनदेवस्य ।

पातु विलोकीं हरिरम्बुराशी
प्रमथमाने कमलां विलोकय ।
अद्भातहस्तच्छुतभोगिनेऽः
कुर्वन् हृथा बाहुगतागतानि ॥ ३ ॥

श्रिभुवनसरस्वत्याः ।

यावणा नासि गिरेः चक्षता न पयसाप्यार्तासि न च्छापिता
निश्चासैः फणिनोसि न त्वदनुगा नायासिता कापि न ।
स्वं वेशम प्रतिगच्छतोरिति मुहुः श्रीशार्ङ्गणोः ससृहं
सा प्रश्नोत्तरयुग्मपङ्क्तिरुभयोरत्यायता पातु वः ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

पाथोधे: परिमथ्यमानसलिलादधीत्यितायाः श्रियः
सानन्दोऽस्तिभ्रुवः कुटिलया दृष्ट्यैव पौताननः ।
अज्ञातस्वकरहयीविगलितव्यालोलमन्योरगः
शून्ये बाहुगतागतानि रचयन्नारायणः पातु वः ॥ ५ ॥

मागरस्य ।

६६ ससुद्रोत्यितलक्ष्मीः ।

सम्यूर्णः पुनरभ्युदेति किरणैरिन्द्रस्तो दक्षिनः
कुम्भदन्वमिदं पुनः सुरतरीरग्रोऽस्तम्भक्षरी ।
इत्यं तद्ददनस्तनद्यवलद्रोमावलीषु भ्रमः
क्षीराभेर्मथनेभवहिविषदां लक्ष्मीरसावस्तु वः ॥ १ ॥

कस्यचित् ।

सानन्दं चिदशैः सविस्मयमविश्वस्तैः सुरहेषिभिः
साश्वर्यं सुरसुन्दरीपरिजनैः सेष्यं च रम्भादिभिः ।
साकूतं च सकौतुकं च समनोऽस्त्रादं च कंसहिषा
दृष्टा दुधमहोदधिप्रमथने लक्ष्मीः शिवायास्तु वः ॥ २ ॥

शङ्करदेवस्य ।

जयति महोदधिमथने मुररिपुपरिभ्रसभृता लक्ष्मीः ।

सत्वरसभपसरभससपुलकसोलम्पसखेदा ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

मन्यानोङ्गासलीलाचलचिकुरमिलकुण्डलां कर्णपालिं
मिथ्यैवोऽमोचयन्त्याः छतकापटपराहृत्यस्ते कटाक्षाः ।
लक्ष्माः पायासुरन्तः स्मरभरविकसत्स्वेरगण्डस्थलाया
लक्ष्मालोलं बलन्तो मधुरिपुवदनाऽमोजभृङ्गाश्चिरं वः ॥ ४ ॥

भोजदेवस्य ।

श्रियः लौराऽमोधिनिं जविनयनम्बेण वपुषा

शनैरुत्तिष्ठन्त्याः पवनचलितं न्दीवरहृशः ।

कटाक्षो मन्दाचस्तिमितलुलितभूर्हरिमनु

प्रकौर्णः कालिन्दीलघुलहरिहृत्तिर्विजयते ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

६७ लक्ष्मीस्वयम्बरः ।

सोहेङ्गं करिक्षत्तिवाससि भवद्वौडान्वितं ब्रह्मणि

चैलोक्यैकगुरावनादरवलक्ष्मारं शशीभर्तरि ।

त्रासामीलितपक्षम भास्त्रति लसत्प्रेमप्रसदं हरौ

लौरोदोत्तिया श्रिया विनिहितं चक्षुः शिवायासु वः ॥ १ ॥

भारवेः ।

समुद्रमथनव्यग्रसुरसन्दोहनिसृहाः ।

लग्नाः क्षणस्य वक्षेन्द्री पान्तु वी हृष्टयः श्रियः ॥ २ ॥

उमापतिधरस्य ।

सोत्ताहं दधति स्वयंवरमहारङ्गे मिथः सर्धया

नेपथ्यप्रतिपद्मचित्रकलनास्यैं सुराणां गणे ।

उद्यान्त्या मकारालयाल्कमलया सम्भावितः केन-

चिह्नक्प्रातेन विरुद्घृष्टसितानन्दो हरिः पातु वः ॥ ३ ॥

महादेवस्य ।

आख्याते हसितं पितामह इति व्रस्तं कपालीति च

व्याहृत्तं गुरुरित्यथो दहन इत्याविष्कृता भौरुता

पौलोमौपतिरित्यसूयितमय ब्रीडावनस्त्रं श्रिया

पायादः पुरुषोत्तमोयमिति च त्यस्तः स पुष्पाञ्जलिः ॥ ४ ॥

क्षेमेष्वरस्य ।

मुग्धे मुञ्च विषादमत्र बलभिलम्बो गुरुस्त्यच्यतां

सङ्घावं भज पुण्डरीकनयने मान्यानिमान्यानय ।

लक्ष्मीं शिर्द्ययतः स्वयंवरविधौ धन्वस्तरेवाक्छला-

दित्यन्यप्रतिषेधमामनि विधिं शूरुवन् हरिः पातु वः ॥ ५ ॥

पुण्डरीकस्य ।

६८ लक्ष्मीशृङ्गारः ।

शान्तं श्रेते न शेषः स्यगयति तिमिरं कौसुभीर्नापि भासः
साम ब्रह्मापि गीत्वा मुकुलितनयनो निद्रया ध्यायतीव ।
लक्ष्मा कर्णे गदित्वा मृदुकमिति हरेब्रीडया हारिहास्यं
हस्तो हस्तेन नीवीवसनविघटनाहारितो वः पुनातु ॥ १ ॥

कथ्यचित् ।

तिर्यक्त्वादबुधः फणी मणिरुचोप्यस्योपधानीक्षतै-
र्मन्दारैः स्यगितांशवः स्तनघनस्वेदास्थदं कौसुभः ।
नाभीपश्चरजोन्म एव सततं वेधा मुधा लज्जसे
लक्ष्मीमित्यवबोधयनिधुवनारम्भे हरिः पातु वः ॥ २ ॥

गणपतेः ।

मिथ्याकण्डूतिसाचीक्षतगलसरणिर्येषु जातो गरुदा-
न्ये निद्रां नाटयद्द्विः शयनफणिफणैर्लक्षिता न श्रुतास्य ।
ये च ध्यानानुबन्धच्छलमुकुलटशा वेधसा नैव दृष्टा-
स्ते लक्ष्मीं नर्मयन्तो निधुवनविधयः पातु वो माधवस्य ॥ ३ ॥

राजश्रेष्ठरस्य ।

उत्तिष्ठन्त्या रतान्ते भरमुरगपतौ पाणिनैकेन छत्वा
धृत्वा चान्येन वासो विगलितकवरीभारमसे वहन्त्याः ।
भूयस्त्वालकान्तिहिगुणितसुरतप्रौतिना शौरिणा वः
श्यामालिङ्गं नीतं वपुरलस्तसदाहु लक्ष्मयाः पुनातु ॥ ४ ॥

वरदचेः ।

कचचिबुककुचाग्रे पाणिषु व्यापृतेषु ,
प्रथमजलधिपुत्रीसङ्गमे रङ्गधान्ति ।
ग्रथितनिबिडनीवीयन्थिनिर्मोचनेच्छो-
शतुरधिकभुजाशा शार्ङ्गिणो वः पुनातु ॥ ५ ॥

दात्तिणात्यस्य ।

६६ लक्ष्मीः ।

प्रवीरहठभोग्यापि जयति श्रीर्महासती ।
क्षत्स्त्रैलोक्यवासापि क्षणोरस्यलशायिनी ॥ १ ॥

राजशेखरस्य ।

विद्वानक्षरनष्टधीरिति शुचिर्धर्मध्वजीति स्थिर-
स्तव्यः क्रुद्ध इति ग्रहीति सुट्ठः क्षन्ता लघीयानिति ।
मायावीति च नीतिशास्त्रकुशलो यामन्तरेणेश्वरै-
र्गंखन्ते गुणिनांपि दूषणपदं तस्यै नमस्ते श्रिये ॥ २ ॥

सोलूकस्य ।

विष्णुवक्षस्यले लक्ष्मीरस्ति कौसुभद्रीपिते
पुनातु निवसन्ती वो दृढदोस्तम्भतोरणे ॥ ३ ॥

राजशेखरस्य ।

जयति श्रीमुखं कान्तकौसुभप्रतिविम्बितम् ।
चन्द्रमा मनसो जात इति यहायति श्रुतिः ॥ ४ ॥

वृत्ते साङ्गविवाहमङ्गलविधौ लभ्यापि दैत्यदुहः
सौहादें विमनाः पुनातु भवती लक्ष्मीः स्मरन्ती पितुः ।
यामाश्वासयर्तोव सोदरतया प्रत्यग्विघ्नयह-
व्याजादङ्गतामनङ्गुशनिजस्तेहो सुहुः कौसुभः ॥ ५ ॥

शरणादेवस्य ।

३० लक्ष्मुपालम् ।

कोपस्तेज इति ग्रहः स्थितिरिति क्रीडेति दुष्टेष्टता
माया च व्यवहारकौशलमिति स्वच्छत्वमित्यज्ञता ।
दौर्जन्यं स्फुटवादितेति धनिनामये बुधैर्यदशा-
दोषोऽपि व्यपदिश्यते गुणतया तस्यै नमोऽम्लु श्रिये ॥ १ ॥

शालूकस्य ।

रक्षाकरस्तव पिता स्थितिरम्बुजेषु
भ्राता तुषारकिरणः पतिरादिदेवः ।
केनापरंण कमले वत शिक्षितामि
सारङ्गशृङ्गकुटिलानि विचेष्टितानि ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

कस्मै चिक्षपटाय कैटभरिपूरः पीठदीर्घालयां
देवि त्वामभिवाद्य कुप्यसि न चेत्तल्किं चिदाचक्षमर्ह ।
यत्ते सर्वदिरमम्बुजम् किमिदं विद्यागृहं यज्ञं तं
नौचार्द्वीचतरोपसर्पणमपामेतल्किमाचार्यकम् ॥ ३ ॥

मुरारः ।

अस्मान्मा भज कालकूटभग्नि स्वप्नेषि पश्चालये
 व्याधीभूय कदर्थ्यन्ति बहुशो मातव्यिकारा इमे ।
 यज्ञकुर्न निरीक्षतेच्छविषयं नैवं शृणोति श्रुतिः
 प्राणा एव वरं प्रयान्ति न पुनर्निर्यान्ति वाचो वह्निः ॥ ४ ॥

भवयामौणवाथोकस्य ।

लक्ष्मीनीचानुरक्षासि पुनरभ्यविलं विश
 क्षा मन्दरः क्षा ते देवाः कस्त्वामुक्तोलयिष्यति ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

७१ सरस्वती ।

बीणाक्षाण्डलयोङ्गासिलोलदङ्गुलिपङ्गवः ।
 भारत्याः पान्तु भूतानि पाणिर्लिपितकङ्गणः ॥ १ ॥

कङ्गणस्य ।

आदित्यादपि नित्यदीप्तममृतप्रस्यन्दि चन्द्रादपि
 त्रैलोक्याभरणं मणिरपि तमःकाषं हुताशादपि ।
 विश्वालोकि विलोचनादपि परब्रह्मस्वरूपादपि
 स्वाम्तामन्दनमसु धाम जगतस्तोषाय सारस्वतम् ॥ २ ॥

बलदेवस्य ।

निगृढं कुत्रापि क्षचिदपि बहिर्व्यक्षमधुरं
 सरस्वत्याः स्त्रोतः परिमलगभौरं विजयते ।

अतिखादुन्यन्तः पिहितरसरम्ये यदुपरि
प्रवत्ते भूयांसः कतिचिदपि मज्जन्ति निपुणाः ॥ ३ ॥

गदाधरस्य ।

क्षचिदिव रविर्जायच्छेदि क्षचित्प्रचुराचिर-
द्युतिरिव चमल्कारि क्षापि क्षमाकरवमृदु ।
शिखिवदन्तजु क्षापि क्षापि प्रदीपवदुज्जलं
विजयि किमपि ज्योतिः सारस्वतं तदुपास्महे ॥ ४ ॥

अपिदेवस्य ।

यस्य प्रसादपरमाणुरसायनेन
कल्पालरे सुकविकीर्तिशरीरमस्ति ।
या कामधेनुरिव कामशतानि देवौ
दुर्घाता प्रयच्छति नमामि सरस्वतीं ताम् ॥ ५ ॥

पुरुषोत्तमदेवस्य ।

७२ प्रशस्तचन्द्रः ।

शृङ्गारे सूत्रधारः कुसुमशरमुनेराश्रमब्रह्मचारी
नारीणामादिदेवस्त्रिभुवनमहितो रागयज्ञे पुरोधाः ।
ज्योत्स्नासत्रं दधानः पुरमथनजटाजूटकोटीशयालु-
देवः शौरोदजमा जयति कुमुदिनीनायकः श्वेतभानुः ॥ १ ॥

वसुकल्पस्य ।

कामायुष्टोमयज्वा पुरमथनजटाचक्रकीमारभक्तिः
 प्राणायामोपदेष्टा सरसिरुहवने शर्वरीसार्वभौमः ।
 देवो जागर्ति भानोभुवनभरभृतः स्तुत्यविश्रामबन्धुः
 शृङ्गाराद्वैतवादी शमितकुमुदिनीमौनमुद्रो मृगाङ्कः ॥ २ ॥

सुरारः ।

कन्दपर्स्य जगत्तर्थीविजयिनः साम्नाज्यदीक्षागुरुः
 कान्तामानशिलोच्छृत्तिरखिलध्वान्ताभिचारे क्षती ।
 देवस्त्यम्बकमौलिमण्डनसरित्तौरस्यलोतापसः
 शृङ्गाराध्वरदीक्षितो विजयते राजा द्विजानामयम् ॥ ३ ॥

विश्वेश्वरस्य ।

व्योमाभोनिधिपुण्डरीकममृतप्राप्तारधारागृहं
 शृङ्गारद्रुमपुष्पमौश्वरशिखालङ्गारमुक्तामणिः ।
 कालाकारतमोभिभूतकुमुदयामापमृत्युञ्जयो
 जीयाम्नमथराष्ट्रपौष्टिकमहाशान्तिद्विजश्वन्दमाः ॥ ४ ॥

उमापतिधरस्य ।

लौलासद्वप्रदीपस्त्रिपुरविजयिनः स्वर्णदीकेलिहंसः
 कन्दपौल्लासबीजं रतिरसकलहङ्केशविच्छेदचक्रम् ।
 कह्वाराद्वैतबन्धुस्त्रिमिरजलनिधिरुच्छिखो बाढवामि-
 लंक्ष्मराः क्रीडारविन्दं जयति भुजभुवां वंशकन्दः सुधांशुः ॥ ५ ॥

श्रीमल्लेशवसेनस्य ।

३३ चन्द्रकाला ।

श्यामायाः करजच्चतं रतिपतेर्जैवं धनुर्बन्धकी-
हृलाम्बुक्रकच्चकोरखुरलीसौहद्यबौजाङ्गरः ।
चोरग्रामगजाङ्गशः परिलसमन्वाकिनीरोहितो
ध्वान्ताम्भस्तिमिरैकनौर्विजयते बालः सुधादीधितः ॥ १ ॥

उमापतेः ।

लेखामनङ्गपुरतोरणकान्तिभाज-
मिन्दोर्विलोकय तनूदरि नूतनस्य ।
देशान्तरप्रणयिनोरपि यत्र यूनो-
र्ननं मिथः सखि मिलन्ति विलोकितानि ॥ २ ॥

वसुकल्पस्य ।

विषाढदोषं तिमिरं निरस्यता
क्रमेण विङ्गाग्रकलाशलाकया ।
चिकित्सकेनेव विलोकनक्षमं
पुनर्नभस्तुरिवेन्दुना कृतम् ॥ ३ ॥

गणपतेः ।

प्रसरत्तिमिरसरित्तरिरसतीहृष्टारुणारुणक्रकचः ।
स्मरगृहकवाटविघटनराजतकुञ्जी कला शशिनः ॥ ४ ॥

वेह्णीकस्य ।

चैतन्यं नभसचकोरमणीकर्पूरपाली सुधा-
निर्यासद्रवदोहदस्य कुमुदस्तोमस्य सन्धुषणम् ।

ध्वान्तोस्तुङ्गमतङ्गवारणसृणिः शृङ्गारबीजङ्गुरः
पश्योदस्ति ससृहं प्रणयिनि प्रालेयभानोः कला ॥ ५ ॥

इन्द्रज्योतिषः ।

७४ चन्द्रविम्बः ।

अनलसजवापुष्पोत्पीडच्छवि प्रथमं ततः
समदयवनीगण्डच्छायं पुनर्मधुपिङ्गलम् ।
तदनु च नवस्वर्णाम्भोजप्रभं शशिनस्त-
स्तरुणि तु गवाकारं विम्बं विभाति नभस्तले ॥ १ ॥

कस्यचित् ।

उद्दर्पङ्गणरमणीरमणीपरमद्द-
भुग्नोद्रवतस्तननिवेशनिभं हिमांशोः ।
विम्बं कठोरविसकाण्डकडारगौरै-
र्विणोः पदं प्रथममग्रकरैर्वर्णनक्षिः ॥ २ ॥

अपराजितरक्षितस्य ।

स्फुटकोकनदारुणं पुरस्ता-
दथ जाम्बूनदपत्रपिङ्गराम्भम् ।
क्रमलङ्घितमुग्धभावमिन्दोः
स्फुटिकच्छेदनिभं विभाति विम्बम् ॥ २ ॥

भगीरथस्य ।

करमूलबहुपक्षविषाग्निधूमाहतं मध्ये ।

ऐशानसिव कपालं स्फुटलक्ष्म स्फुरति शशिविष्वम् ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

मध्ये यामिनि पार्वणामृतहृचेविष्वं स्फुरच्छन्द्रिका

तप्रान्तं परितो विसारिकिरणश्रेणीशलाकावलि ।

ताराग्रन्थिविसंषुलं स्यलमिव ज्योत्स्नास्फुरद्वाससा

संवौतं सुखमध्यग्रेत जगती सुव्यक्तमालोक्यते ॥ ५ ॥

अंगधरस्य ।

७५ प्रौढचन्द्रः ।

एतत्कर्य कैरवक्षमहरे शृङ्गारदीक्षागुरौ

दिक्कान्तामुकुरे चकोरसुहृदि प्रौढे तुषारत्लिषि ।

कर्पूरैः किमपूरि किं मलयजैरालेपि किं पारदै-

रक्षालि स्फटिकोपलैः किमघटि द्यावापृथिव्योर्वपुः ॥ १ ॥

वसुकल्पस्य ।

पञ्चेषोरिषुकोटिशासनशिलाचक्रं चकोराङ्गना-

चद्गुष्मधतुरभिताण्डवगुरुस्तौरः क्षमाङ्गीरुषाम् ।

सोयं सान्द्रतमिस्त्रसिन्धुरघटाकण्ठोरवः कैरव-

श्रीजीवातुरमर्त्यमण्डलसुधासन्नी दिवि द्योतते ॥ २ ॥

गङ्गाधरस्य ।

चन्द्रे सामूरीचिसच्चयजुषि प्राचीप्रियाप्रेयसि
 प्राप्ते प्रौढतमिस्त्रभावतिमिरञ्जंसप्रशंसानिधौ ।
 कालिन्दी सुरनिम्नगीयति तथा विष्यो हिमाद्रीयति
 खोणी राजतभाजनीयति तथा चक्रोपि हंसीयति ॥ ३ ॥
 कस्यचित् ।

जनानन्दस्त्रो भवतु न कथं नाम सुकृतौ
 प्रयातोवस्थाभिस्त्रभिरपि यः कोटिमियतौम् ।
 भुवोलीलां बालः श्रियमलिकपद्मस्य तरणो
 मुखेन्दोः सर्वस्वं हरति हरिणास्याः परिणतः ॥ ४ ॥
 मुरारः ।

निर्यासैः करपत्रपौडनवशान्निर्यद्विरिन्दूपला-
 न्नानग्रन्थिभिरश्वमेण कठिनैस्त्रुद्यद्विरेणीटशाम् ।
 देवोयं परिपिण्ठचक्रहृदयादुत्पर्पिभिः पावकै-
 व्यक्ताहंकृतिरभ्युदेति तमसां माराङ्गमङ्गः शशी ॥ ५ ॥
 शान्त्याकरस्य ।

७६ सकिरणचन्द्रः ।

अद्यापि स्तनशैलदुर्गविषमे वामेत्तणानां हृदि
 स्थातुं वाञ्छति मान एष धिगिति क्रीधादिवालोहितः ।
 उद्यन्दूरतरप्रसारितकरः कर्षत्यस्त्रौ तत्त्वणं
 स्फायत्कैरवकीषनिःसरदलिश्रेणीङ्गपाणं शशी ॥ १ ॥

वसुकल्पस्य ।

11.3.27

BIBLIOTHECA INDICA
A COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.

NEW SERIES, NO. 1360.

सदुक्तिकार्णमृतम् ।

चीर्धरदास प्रसीतम् ।

चोरामावतार यमेणा संखृतम् ।

SADUKTI KARNAMRITA.

BY

SRIDHARA DASA.

EDITED BY

PANDIT RAMAVATAR SARMA, M. A.

FASCICULUS II.

Calcutta:

PRINTED BY TARAPRASANNA DASGUPTA, AT THE SANSKRIT PRESS
No. 124-2-1 Manicktolla Street.

AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL, 1, PARK STREET.

1921.

LIST OF BOOKS FOR SALE
AT THE LIBRARY OF THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.

NO. 1, PARK STREET CALCUTTA,

AND OBTAINABLE FROM

THE SOCIETY'S AGENTS, MR. BERNARD QUARITCH,
11, GRAFTON STREET, NEW BOND STREET, LONDON, W.

M. Paul Gentner, 13, Rue Jacob, Paris, Vle.

Complete copies of those works marked with an asterisk * cannot be supplied — some
of the Fasciculi being out of stock.

BIBLIOTHECA INDICA.

Sanskrit Series

			Rs.	As.
Asva-vaidyaka, Fasc. 1-5 @ /10/ each	.	..	3	2
Advaitachintā Kaustubha, Fasc. 1-3 @ /10/ each	1	14
Agni Purana (Text), Fasc. 4-14 @ /10/ each	6	14
*Aitareya Aranyaka of Rig-Veda (Text), 2-4 @ /10/ each	1	14
*Aitareya Brāhmaṇa, Vol. I, Fasc. 1-5 ; Vol. II, Fasc. 1-5 ; Vol. III, Fasc. 1-5, Vol. IV, Fasc. 1-8 @ /10/ each	14	6
Aitareya Alochanum.	2	0
Amarkosh, Fasc. 1—2	4	0
*Anu Bhāṣyam, (Text), Fasc 2-5 @ /10/ each	2	8
Anuman Didhiti Prasārini, Fasc. 1-3 @ /10/-	1	14
Aphorisms of Sandilya (English), Fasc. 1 @ 1/-	1	0
Āstasāhasrikā Prajñāpāramitā, Fasc 1-6 @ /10/ each	3	12
Atharvana Upanishadas (Text), Fasc 2-5 @ /10/ each	2	8
Atmatattvaviveka or Bauddhadhikara, In progress Fasc 1-3 @ /10/ each			1	14
Avadhūna Kalpalatā, (Sansk. and Tibetan) Vol. I, Fasc 1-13 ; Vol. II				
Fasc 1-11 (@ 1/ each)	24	0
Bālam Bhaṭṭī, Vol. I, Fasc. 1-2, Vol. II, Fasc. 1 @ /10/ each	1	14
Bauddhastotrasangraha	2	0
Baudhāyana S'rāuta Sūtra, Fasc 1-3 ; Vol. II, Fasc 1-5 ; Vol. III, Fasc 1-3 @ /10/ each			6	14
Bhamati (Text), Fasc 5-8, @ /10/ each	2	8
Bhāṣavritty Fasc. I in progress			0	10
Bhaṭṭā Dīpikā Vol. I, Fasc 1-6 : Vol. 2, Fasc 1-2, @ /10/ each	5	0
Bodhicaryāvatāra of Cāntideva, Fasc 1-7 @ /10/ each	4	6
Brahma Sutras (English), Fasc 1, (@ 1/-	1	0
Bṛihaddēvata Fasc 1-4 @ /10/ each	2	8
Bṛihaddharma Purāṇa Fasc 1-6 @ /10/ each	3	12
Qatadīṣaṇī, Fasc 1-2 @ /10/ each	1	4
*Catalogue of Sanskrit Books and MSS., Fasc 1-4 @ 2/ each	8	0
Qatapatha Brāhmaṇa, Vol. I, Fasc. 1-7 ; Vol. II, Fasc 1-5 ; Vol. III,				
Fasc. 1-7 ; Vol V, Fasc. 1-4 @ /10/ each	14	6
Ditto Vol VI, Fasc. 1-3 @ 1/4/ each	3	12
Ditto Vol. VII, Fasc. 1-5 @ /10/	3	2
Ditto Vol IX, Fasc 1-2	1	4
Qatassāhasrikā Prajñāpāramitā Part, I, Fasc. 1-18, Part II, Fasc. 1, @ /10/ each	11	14
*Caturvarga Chintāmaṇi, Vol. II, Fasc. 4-25 ; Vol. III. Part I, Fasc 1-18. Part II, Fasc 1-10 ; Vol. IV, Fasc 1-6 @ /10/ each	5	0
Ditto Vol. IV, Fasc. 7, @ 1/4/ each	1	4
Ditto Vol. IV, Fasc. 8-10 @ /10/	1	14
Qlockavartika, (English) Fasc 1-7 @ 1/4/ each	8	12
*Crauta Sutra of Apastamba (Text), Fasc. 6-17, @ /10/ each	7	8
*Crauta Sutra of Cāṅkhāyana, Vol. I, Fasc 1-7 ; Vol. II, Fasc 1-4 ; Vol. III, Fasc. 1-4 ; Vol 4, Fasc 1 @ /10/ each			10	0
Qri Bhāṣyam (Text), Fasc 1-3 @ /10/ each	1	14
Cri Canticatha Charita, Fasc. 1-4 @ /10/ each	2	8

सदुक्तिकर्णमृतम्

८६

वृत्ते साङ्गविवाहमङ्गलविधौ लभ्यापि दैत्यद्रुहः
सौहार्दं विमन्नाः पुनातु भवतो लक्ष्मीः स्मरन्ती पितुः ॥
यामाश्वासयतौव सादरतया प्रत्यग्बिम्बग्रह-
व्याजादङ्गतामनङ्गनिजस्तेहो मुहः कौस्तुभः ॥ ५ ॥

शरणदेवस्य

७० लक्ष्मपालम् ।

कोपस्तेज इति ग्रहःस्थितिरिति क्रीडति दुश्चेष्टता
माया च व्यवहारकौशलमिति स्वच्छत्वमित्यज्ञता ।
दौर्जन्यं स्फुटवादितेति धनिनामये बुधैर्यहशा-
द्वीषोपि व्यपदिश्यते गुणतया तस्यै नमोस्तु श्रिये ॥ १ ॥
(सो) शालुकस्य ।

रत्नाकरस्तव पिता स्थितिरम्बुजेपु
भ्राता तुषारकिरणः पतिरादिदेवः ।
केनापरेण कमले बत शिन्नितामि
सारङ्गशृङ्गकुटिलानि विचेष्टितानि ॥ २ ॥
कस्यचित् ।

कस्मैचिलकपटाय कैटभरिपूरः पीठदीर्घालयां
देवि त्वामभिवाद्य कुप्यसि न चेत्तलिंचिदाचक्षमहे ।
यत्ते मन्दिरमम्बुजन्म किमिदं विद्यागृहं यज्ञं ते
नीचान्नौचतरोपसर्पणमपामेतलिमाचार्यकम् ॥ ३ ॥
मुरारैः ।

सदुक्तिकर्णमृतम् ।

अस्मान्मा भज कालकूटभगिनि खप्रेपि पद्मालये
 व्याधीभूय कदर्थ्यन्ति बहुशो मातर्विकारां इमे ।
 यच्चकुर्वन् निरीक्षते चक्र (ख) विषयं नैवं शृणोति श्रुतिः
 प्राणा एव वरं प्रयान्ति न पुनर्निर्यान्ति वाचो बहिः ॥ ४ ॥

भवग्रामीणवाथोकस्य ।

लक्ष्मीर्णिचानुरक्तासि पुनरब्धिविलं विश ।
 क्ष मन्द्रः क्ष ते देवाः कस्त्वामुक्तोलयिष्यति ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

७१ सरस्वती ।

वीणाक्षाणलयीङ्गासिलोलदङ्गुलिपङ्गवः ।
 भारत्याः पातु भूतानि पाणिर्लसितकङ्गणः ॥ १ ॥

कङ्गणस्य ।

आदित्यादपि नित्यदीप्तममृतप्रस्थन्दि चन्द्रादपि
 त्रैलोक्याभरणं मणिरपि तमःकाषं हुताशादपि ।
 विश्वालोकि विलोचनादपि परब्रह्म-स्वरूपादपि
 स्वामानन्दनमसु धाम जगतस्तोषाय सारस्वतम् ॥ २ ॥

बलदेवस्य ।

निगूढं कुत्रापि क्वचिदपि बहिर्व्यक्तमधुरं
 सरस्वत्याः स्रोतः सुवि (परि) मलगभीरं विजयते ।
 अतिस्वादुन्यत्तः पिहितरसरम्ये यदुपरि
 प्लवन्ते भूयांसः कतिचिदपि मज्जस्ति निपुणाः ॥ ३ ॥

परिष्ठितगदाधरस्य ।

क्वचिदिव रविर्जायच्छेदि क्वचित्प्रत्युराचिर-
 द्युतिरिव चमल्कारि क्वापि क्षपाकरवन्मृदु ।
 शिखिवदनृजु क्वापि क्वापि प्रदीपवदुज्जलं
 विजयि किमपि ज्योतिः सारस्वतं तदुपास्महे ॥ ४ ॥

अपिदेवस्य ।

यस्य प्रसादपरमाणुरसायनेन
 कल्पान्तरं (रे) सुकविकीर्तिशरीरमस्ति ।
 या कामधेनुरिव कामशतानि देवौ
 दुर्घाप्रयच्छति नमामि सरस्वतीं ताम् ॥ ५ ॥

पुरुषोत्तमदेवस्य ।

३२ प्रशस्तचन्द्रः ।

शृङ्गारे सूत्रधारः कुसुमशरसुनेराश्रमब्रह्मचारी
 नारीणामादिदेवस्त्रिभुवनमहितो रागयज्ञे (राज्ये) पुरीधाः
 ज्योत्स्नासदं दधान; पुरमथनजटाजूटकोटीशयालु-
 देव; क्षीरोदजम्मा जयति कुमुदिनीनायकः श्वेतभानुः ॥ १ ॥

वसुकल्पस्य ।

कामायुषोमयज्वा पुरमथनजटाचक्रकौमारभक्तिः
 प्राणायामोपदेष्टा सरसिरुहवने शर्वरीसार्वभौमः ।
 देवो जागर्त्ति भानोर्भुवनभरभृतः स्तुत्यविश्रामबन्धुः
 शृङ्गारादैतवादी शमितंकुमुदिनीमौनमुद्रो मृगाङ्गः ॥ २ ॥
 मुरारैः ।

कन्दर्पस्य जगच्छयौविजयिनः साम्राज्यदीक्षागुरुः
 काल्तामानशिलोच्छृत्तिरखिलध्वाल्ताभिचारे कृती ।
 देवस्तुतम्बकमौलिमण्डनसरित्तीरस्यलौतापसः
 शृङ्गाराध्वरदीक्षितो विजयते राजा हिजानामयम् ॥ ३ ॥
 विश्वेश्वरस्य ।

व्योमाभ्योनिधिपुण्डरौकममृतप्राघारधारागृहं
 शृङ्गारद्रुमपुष्पपुमौश्वरशिखालङ्गारमुक्तामणिः ।
 कालाकारतमोभिभूतकुमुदयामापमृत्युञ्जयो-
 जीयान्मनथराङ् (शास्त्र) पौष्टिकमहाशान्तिद्विजश्वन्दमाः ॥ ४ ॥
 उमापतिधरस्य ।

लीलासद्वप्रदीपस्त्रिपुरविजयिनः स्वर्णदीक्षिलिहंसः
 कन्दपीलासबीजं रतिरसकलहक्षेशविच्छिदचक्रम् ।
 कह्नारादैतवन्धुस्तिमिरजलनिधेरुच्छखो वाडवामि-
 लक्ष्माः क्रीडारविन्दं जयति भुजभुवां वंशकन्दः सुधांशुः ॥ ५ ॥
 श्रीमल्केशवसेनस्य ।

७३ चन्द्रकला ।

श्यामायाः करजच्चतं रतिपतेजैत्रं धनुर्वभ्यकी-
हत्कम्बुजकचश्कोरखुरलौसौहद्यबीजाङ्गुरः ।
चोरग्रामगजाङ्गुशः परिलसमन्दाकिनौरोहितो
ध्वान्ताभ्यरुरण्डेकनौर्दिजयर्तं बालः सुधादीधितः ॥ १ ॥

उमापतेः ।

लेखामनङ्गपुरतोरणकालिभाज-
मिन्दोर्विलोकय तनुदरि नूतनस्य ।
देशान्तरप्रणयिनोरपि यत्र यूनो-
र्नन् मिथः सखि मिललिं विलोकितानि ॥ २ ॥
वसुकल्पस्य ।

विगाढदोषं तिमिरं निरस्यता
क्रमेण विड्युत्यकलाशलाकथा ।
चिकित्सकेनेव विलोकनक्षमं
पुनर्नभशक्तुरिवेन्दुना कृतम् ॥ ३ ॥

गणपतेः ।

प्रसरत्तिमिरमरित्तरि-
सरमौहृष्टारुणारुणककचः ।
स्मरणहकवाटविघटन-
राजतकुञ्जी कला गणिनः ॥ ४ ॥

मेष्ठोकम्य ।

चैतन्यं नभसष्कोररमणीकर्पूरपाली सुधा-
 निर्यासद्रवदोहदस्य कुमुदस्तोमस्य संधुक्तंणम् ।
 धान्तोत्तुङ्गमतङ्गवारणसृणिः शृङ्गारबीजाङ्गुरः
 पश्योदच्छति ससृहं प्रणयिनि प्रालेयभानोः कला ॥ ५ ॥
 इन्द्रज्योतिषः ।

७४ चन्द्रविम्बः ।

अनलमत्रवापुष्पोत्पौडच्छवि प्रथमं ततः
 समदयवनौगण्डच्छायं पुनर्मधुपिङ्गलम् ।
 तदनु च नवस्वर्णाभीजप्रभं शशिनस्तत-
 स्तरुणि (त) तु गवाकारं विम्बं विभाति नभस्तले ॥ १ ॥
 कस्यचित् ।

उद्धर्पङ्गणरमणीरमणीपमद-
 भुग्नोन्नतस्तननिवेशनिभं हिमांशोः ।
 विम्बं कठोरविसकाण्डकडारगौरे-
 र्विष्णोः पदं प्रथममयकरैर्व्यनक्ति ॥ २ ॥
 अपराजितरक्षितस्य ।

स्फुटकोकनदारुणं पुरस्ता-
 दय जाम्बूनदपञ्चपिङ्गराभम् ।
 क्रमलङ्घितमुखभावमिन्दोः-
 स्फटिकाच्छेदनिभं विभाति विम्बम् ॥ ३ ॥

भगीरथस्य ।

करमूलबहुपन्नग-

विषामिधूमाहतं मध्ये ।

ऐशानमिव कपालं

स्फुटलक्ष्म स्फुरति शशिबिम्बम् ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

मध्येयामिनि पार्वणामृतहर्चेर्बिम्बं स्फुरच्छन्दिका

तत्रान्तं परितो विसारिकिरणश्रेणीशलाकावलि ।

तारायन्त्रिविसंष्टुलं स्थलमिव ज्योत्स्नास्फुरहाससी

संवीतं सुखमध्यशेत जगती सुव्यक्तमालोक्यते ॥ ५ ॥

अंशुधरस्य ।

७५ प्रौढचन्द्रः ।

एतत्तर्क्य केरवक्लमहरे शृङ्गारदीक्षागुरौ

दिक्काल्तामुकुरे चकोरसुहृदि प्रौढे तुषारत्विषि ।

कर्पूरैः किमपूरि किं मलयजैरालेपि किं पारदै-

रक्षालि स्फटिकोपलैः किमघटि द्यावापृथिव्योर्बपुः ॥ १ ॥

वसुकल्पस्य ।

पञ्चेषोरिषुकोटिशातनशिलाचक्रं चकोराङ्गना-

चक्रुष्टश्वतुरभिताण्डवगुरुश्वैरः क्षणाङ्गीरुषाम् ।

सोयं सान्द्रतमिस्त्रसिभुरघटाकण्ठौरवः केरव-

श्रीजीवातुरमर्त्यमण्डलसुधामक्षी दिवि द्योतते ॥ २ ॥

गङ्गाधरस्य ।

चन्द्रे सान्द्रमर्गोचिसंवयजुषि प्राचीप्रियाप्रेयसि
 प्राप्ते प्रौढतमिस्तभावतिमिरध्वंसप्रशंसानिधौ ।
 कालिन्दी सुरनिम्नगीयति तथा विष्ण्यो हिमाद्रीयति
 क्षोणी राजतभाजनीयति तथा चक्रोपि हंसीयति ॥ ३ ॥
 कस्यचित् ।

जनानन्दश्वन्दो भवेतु न कथं नाम सुकृतौ
 प्रयातोवस्थाभिस्तिस्तभिरपि यः कोटिमियतीम् ।
 स्तुवोर्लीलां बालः श्रियमलिकपद्मस्य तरुणो-
 मुखेन्द्रोः सर्वस्वं हरति हरिणाक्ष्याः परिणतः ॥ ४ ॥
 मुरारेः ।

निर्यासैः करपतपीडनवशान्निर्यद्विरिन्दूपला-
 न्मानग्रन्थिभिरश्वमेण कठिनैस्तुव्यद्विरेणीटशाम् ।
 देवोयं परिपिष्टचक्रहृदयादुत्सर्पिभिः पावकै-
 वर्यक्ता हंकृतिरभ्युदेति तमसां माराङ्गमलः शशी ॥ ५ ॥
 शान्त्याकरस्य ।

७६ सकिरणाचन्द्रः ।

अद्यापि स्तनशैलदुर्गविषमे वासेक्षणानां हृदि
 स्थातुं वाञ्छति मान एष धिगिति क्रोधादिवालोहितः ।
 उद्यन्दूरतरप्रसारितकरः कर्षत्यसौ तत्त्वणं
 स्फायल्कैरवक्रीषनिःसरदलिश्रेणीकृपाणं शशी ॥ १ ॥
 वसुकल्पस्य ।

सद्यः कुङ्गुमपङ्गुपिच्छलमिव व्योमाङ्गणं कल्पयन्

पश्यैरावतकाल्तदत्तमुसलच्छेदोपमेयाकृतिः ।

उङ्गच्छल्यथमच्छमौक्तिकमणिप्रालम्बलम्बैः करै-

मूर्धानां स्मरलेखवाचनकलाकेलिप्रदीपः शशी ॥ २ ॥

राजशेखरस्य ।

सलीलं लिम्पद्विर्धवलधवलैरम्बरतलं

करौघैः कङ्गारप्रसवनवकर्मस्थपतिभिः ।

चकोरस्तीमानाममृतघृतकुल्यामुपनय-

स्यथं देवः प्राचीमवतरति तारापरिवृढः ॥ ३ ॥

हरेः ।

गोरोचनारुचकभङ्गपिशङ्गिताङ्ग-

स्तारापतिर्मस्तुणमाक्रमते क्रमण

गोभिन्नवीनविसतन्तुवितानगौरै-

राघ्यमविष्णुरयमम्बरमाहणोति ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

रसातलस्थानविसारिणीं हरन्

प्रभां मृणालीमिव धौतकर्दमाम्

समुत्पपातार्द्रतनूरुहः शनै-

रुदन्वतो हंस इव च्छयाकरः ॥ ५ ॥

भृङ्गस्वामिनः ।

७७ चन्द्ररश्मिः ।

ये पूर्वं यवशूकसूचिसुहृदो ये केतकायच्छद-
च्छायाधामभूतो मृणाललतिकालावण्यभाजश्च ये ।
ये धाराम्बुविडम्बिनः क्षणमयो ये तारहारश्रिय-
स्त्रेमी स्फाटिकदण्डडम्बररुचो जाताः सुधांशोः कराः ॥ १ ॥
राजशेखरस्य ।

कपाले मार्जारः पय इति कर्णाङ्गेठि शशिन-
स्त्रहच्छिद्रप्रोतान्विसमिति करी संकलयति ।
रतान्ते तत्प्रस्थान्हरति वनिताप्यंशुकमिति
प्रभामत्तश्चन्द्रो जगदिदमहो विष्ववयति ॥ २ ॥
तस्यैव ।

निद्रानन्दकरीनितान्तधवला आमोदिनीरप्यमूः
पीयूषं मधु वर्षतीरपि तमोभङ्गान्विराकुर्वतीः ।
आकाशद्रुममञ्जरीरिव विधोर्भासः ककुप्कामिनी-
लीलोक्तं सरुचः करोति नियतं बाणान् प्रसूनायुधः ॥ ३ ॥
सुरभेः ।

एतैर्जङ्गुसुताजलैरयमुनाभिन्नैरलग्नाञ्जनै-
र्नारीणां नयनैरकर्दमलवालिसैर्मृणालाङ्गुरैः ।
हारैरस्फुरदिन्दनीलतरलैः कुन्दैरलीनालिभि-
वैङ्गज्ञिर्भूवनं विभूषितमिटं शोतद्युतेरंशभिः ॥ ४ ॥
तस्यैव ।

हारश्रीसुहृदो रथाङ्गरमणीसन्नासपुख्यापगा
वन्दीभूतमधुव्रतांष्कलिकाकाराकवाटांगलाः ।
उम्मीलन्ति चकोरदैवतसुधापूर्णहुतीनां सुचो
व्योमान्तः परिमाणसूत्रसरलास्तारा हिमांशोः कराः ॥ ५ ॥
अभिनन्दस्य ।

७८ ज्योत्स्ना ।

श्रीतांशुः शशिकान्तनिर्मलशिला तस्यां प्रसुप्तः सुखं
जग्धा भ्वान्ततृणाङ्गुरान्मृगशिशुः खण्डेन्द्रनीलत्विषः ।
निद्रामुद्रितलोचनान्तमतया रोमन्थफेनच्छटां
रोदःकन्दरपूरणाय तनुर्त ज्योत्स्नाच्छलेनामुना ॥ १ ॥
कापालिकस्य ।

संप्रत्याक्रमते पुरन्दरपुरीकासारकह्नारिणी-
कोषोह्नाटनकुञ्जिकाः प्रकटयन्नारम्भतः कौमुदीः ।
पौरस्त्याद्रितटीकुटुम्बिभृगयुव्यापारितास्त्रव्यध-
व्यङ्गक्रोडकुरङ्गसङ्गलदस्तक्संसर्गशोणः शर्णा ॥ २ ॥
अपिदेवस्य ।

कर्पूरद्रवसीकरंकरमहान्तोहारमग्नामिव
प्रत्ययामृतफेनपङ्गपटलीलेपोपदिग्धामिव ।
स्वच्छेकस्फटिकाश्मवेश्मजठरक्षितामिव ज्ञामिमां
कुर्वन् पार्वणश्वरीपतिरसावुहाम विद्योतरं ॥ ३ ॥
पञ्चमश्वरस्य ।

सद्यः पाटितकेतकोदरदलश्रेणिश्रियं बिभ्रती
 येयं मौक्तिकदामगुम्फनविधौ योग्यच्छविः प्रागभूत् ।
 उम्मेया कलशीभिरञ्जलिपुटैर्याह्ना मृणालाङ्कुरैः
 पातव्या च शशिन्यमुग्धविभवे सा वर्तते चन्द्रिका ॥ ४ ॥
 राजशेखरस्य ।

क्षीरोदाम्भसि मज्जतीव दिवसव्यापारखिद्वं जग-
 त्तत्क्षीभाज्जलवुद्दुदा इव भवन्त्यालोहितास्तारकाः ।
 चन्द्रः क्षीरमिव चरत्यविरतं धारासहस्रोल्करै-
 रुद्रीवैस्तुषितैरिवाद्य कुमुदैज्योत्स्नापयः पीयते ॥ ५ ॥

विक्रमादित्यचण्डालविद्याकालिदासानाम् ।

७६ कलङ्कः ।

महार्नीलश्यामं नरकरिपुवक्षो वियदिदं
 ततांशुश्रेणीकस्तुहिनकिरणः कौसुभमणिः ।
 कलङ्कोप्येतस्य प्रमुखनिवसत्तोयधिसुता-
 स्तनासङ्गस्पूर्जमदलिखितपत्रप्रतिष्ठितः ॥ १ ॥

सुरभेः ।

किरदारां धारा इव किरणधाराः प्रतिदिशं
 तुषारांशोर्बिम्बं मणिघटितधारागृहमिव ।
 इहायं कस्तूरीहरिणमदपङ्काङ्किततनुः
 कलङ्कव्याजेन प्रतिवसति कन्दर्पनृपतिः ॥ २ ॥

अभिनन्दस्य ।

श्रेष्ठस्याहेर्वजति तुलनां मण्डलीभूतमूर्ते-
रिन्दुः कुन्दस्तवकविशदः पार्वणोयं यथैव ।
व्योमाभ्योधौ सजलजलदश्यामरोचिस्तथोच्च-
रङ्गः शङ्खामयमपि हरेस्तत्र सुप्तस्य धत्ते ॥ ३ ॥

राजशेखरस्य ।

स्फटिकालवाललक्ष्मीं प्रवहति शशिविम्बमम्बरोद्याने ।
किरणजलसिक्तलाञ्छनबालतमालैकविटपस्य ॥ ४ ॥

तस्यैव ।

यथायं भात्यंशून्दिग्नि दिग्नि किरणकुन्दविशदा-
उशश्चाङ्गः काश्मीरीकुचकलशलावण्यघटितः ।
तथायं कस्तूरीमसिलिखितमुद्रावलितुलां
नवाभ्योदच्छेदच्छविरपि समारोहति मृगः ॥ ५ ॥

शर्वस्य ।

८० सतमश्वन्दः ।

प्रथममरुणच्छायस्तावत्ततः कनकप्रभ-
स्तदनुविरहोत्ताम्यत्तन्वीकपोलतलद्युतिः ।
प्रभवति ततो ध्वान्तभ्यंसत्तमः चण्डामुखे
सरसविसिनीक्रन्दच्छेदच्छविर्मृगलाञ्छनः ॥ १ ॥

राजशेखरस्य ।

सदुक्तिकर्णमृतम् ।

निःसासार करघातविदीर्ण-ध्वान्तदन्तिरुधिरारुणमूर्तिः
केशरीव कटकादुदयाद्रेष्टलोनहरिणो हरिणाङ्गः ॥ २ ॥
भवभूतेः ।

प्रत्यग्नप्रसरे तमिस्तपटले विम्बैकमात्रोदया-
रम्भे श्रीतरुचावकीर्णकिरणे रम्योयमेकः ज्ञणः ।
यस्मिन्नीलनिचोलकेन पिहितं लत्वा तदेकान्ततः
सिन्दूरारुणचक्रमुद्रितमिव त्रैलोक्यमालोक्यते ॥ ३ ॥
कस्यचित् ।

अथ जगदवगाढं वासरान्तापचारा-
त्तिमिरपटलवृष्टावप्रतीकारसत्त्वम् ।
शशिभिषगनुपूर्वं श्रीतहस्तो भिषज्य-
वधिकविशदवक्षस्त्रैरभावं चकार ॥ ४ ॥
कस्यचित् ।

य एष प्रत्यूषे रविशबरमालोक्य पुरतो
नभः पारावारं न्यविशत भयादिन्दुशफरः ।
स सायं निःशङ्खं चटुलतरतारार्भकश्तै-
स्त्ररन्मन्दं मन्दं तिमिरजलनीलीमुदंयते ॥ ५ ॥
वैद्यश्रीजीवदासस्य ।

८१ सतारस्त्रन्दः ।

मृगीन्द्रस्येव चन्द्रस्य मयूरैर्नखरैरिव ।

पाटितध्वान्तमातङ्ग-मुक्ताभा भान्ति तारकाः ॥ १ ॥

अभिनन्दस्य ।

ताराः स्तोकतमिस्तधूमपटलीव्यापारसम्यानन-

ज्वालालीढनभः कपालविचलस्त्राजश्रियं विभ्रति ।

किं चायं रजनौपतिः परिणतप्राभारतालद्रवो-

न्मिश्रं चिक्कणपिण्डमण्डकलसल्लावण्यमारोहति ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

उदयगिरिसौधशिखरे ताराच्यचित्रिताम्बरविताने ।

सिंहासनमिव निहितं चन्द्रः कन्दप्यभूपस्य ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

ताराकोरकराजिभाजि गगनोद्याने तमोमक्षिकाः

सम्यापल्लवपातिर्नाः कवलयन्नेकान्ततस्तर्कय ।

एतस्मिन्नुदयान्तपर्वततरुदन्तान्तराले ततै-

रेतैर्माति गमस्तितन्तुपटलैः श्वेतोर्णनाभः शशी ॥ ४ ॥

हरैः ।

अयमुदयमहोभ्रधातुरागैरुण्यकरारुणिताम्बराभिरामः ।

वितरसि न दृशौ क्षणाङ्गि तारामिव दिवि वन्दितुमिन्दुरभ्युदेति ॥ ५ ॥

हरिदत्तस्य ।

८२ चरदमृतचन्द्रः ।

शशिनमसूत प्राची नृत्यति मदनो हसन्ति ककुभोपि ।

कुमुदरजः पटवासं विकिरति गगनाङ्गणे पवनः ॥ १ ॥

धर्मकीर्तेः ।

तथा पौरस्यायां दिशि कुमुदकेदारकलिका-

कपाटघ्नीमिन्दुः किरणलहरीमुख्लयति ।

समन्तादुम्बीलद्वहुलजलविन्दुव्यतिकरै-

र्यथा पुञ्जायन्ते प्रतिगुणकमेणाङ्गमण्यः ॥ २ ॥

मुरारः ।

स श्रीकण्ठकिरीटकुट्टिमपरिष्कारप्रदीपाङ्गुरो-

देवः कैरवबन्धुरन्धतमसप्राभारकुक्तिभरः ।

संस्कर्त्ता निजकाल्तमौक्तिकमणिश्रेणीभिरणीटशां

गीर्वाणाधिपतेः सुधारसवतीपौरोगवः प्रोदगात् ॥ ३ ॥

तस्यैव ।

आमोदं कुमुदाकरेषु विपदं पद्मेषु कालानलं

पञ्चेषोर्विशिखेषु सान्द्रशिरक्षारं शशिग्रावसु ।

म्लानिं मानवतीमुखेषु विनयं चेतःसु वामभुवां

हृष्टिं वार्धिषु निक्षिपन्नुदयते देवस्तमीकामुकः ॥ ४ ॥

शङ्करदेवस्य ।

सौरातपविरहज्वर-लक्ष्मितगात्रीं कुमुदतीं निभृतः ।

संरक्षः परिपश्यन्विधुरयमयते प्रसादयितुम् ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

. द३ भासः ।

कह्वारस्यर्शगभैः शिशिरपरिचयाल्कान्तिमङ्गिः करायै-
श्वन्देणालिङ्गितायास्त्रिमिरनिवसने संसमाने रजन्याः ।
अन्योन्यालोकिनीभिः परिचयजनितप्रेमनिष्यन्दिनीभि-
र्दूरारूढे प्रमोदे हसितमिव परिस्थष्टमाशासख्ओभिः ॥ १ ॥
पाणिः ।

उपोढरागेण विलोलतारकं
तथा गृहीतं शशिना निशासुखम् ।
यथा समस्तं तिमिरांशुकं तथा
पुरोपि मोहाहलितं न लक्षितम् ॥ २ ॥

तस्यैव ।

यातस्यास्तमनल्लरं दिनकृतो वेशेन रागान्वितः
स्वैरं श्रीतकरः करं कमलिनीमालिङ्गितुं योजयन् ।
श्रीतस्यर्शमवाप्य संप्रति तथा गुमे मुखाभ्यारुहं
हासेनेव कुमुहतौवनितया वैलक्ष्यपाण्डुकृतः ॥ ३ ॥

वसुकल्पस्य ।

प्राचीमञ्चति यामिनीमनुनयत्याशाः समालम्बत
द्यामालिङ्गति सेवते कुमुदिनीं स्त्रिघोतिमुघ्षेः करः ।
बह्वीषु प्रतिपन्नमन्मथरसं कुर्वन्मनः कामिना-
मिन्दुर्वन्द्यकरः स एष भुवनानन्दः परिस्थन्दते ॥ ४ ॥
कस्यचित् ।

कलाधारो वक्रः स्फुरदधररागो नवतनु-

गेलन्मानावेशास्तरणरमणीर्नागर इव ।

घनश्रीणीविम्बे नयनमुकुले चाधरदले

कपोले ग्रीवायां कुचकलशयोशुभ्वति शशी ॥ ५ ॥

श्रीकण्ठस्य ।

८४ मिश्रकचन्द्रः ।

उत्पल्लव इव किरणैः कुसुमित इव तारकाभिरयमिन्दुः ।

उदयत्युदयतटान्ते सुरतरुरिव शीतलच्छायः ॥ १ ॥

जनकस्य ।

यात्रायामिव दत्तपूर्णकलशः कन्दर्पराज्ञः शशी-

तत्रायं सहकारपल्लवतुलामङ्गः समारोहति ।

ज्योत्स्नालेपनपङ्गपूरितमिव व्योमाङ्गणं सर्वतः

क्षिप्ता मङ्गललाजमुष्टय इव भ्राजिष्णवस्तारकाः ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

गगनतलतडागप्रात्तसीम्नि प्रदोष-

प्रबलतरवराहोत्खन्यमानश्वकास्ति ।

परिकलितकलङ्गस्तोकपङ्गानुलेपो-

निजकिरणमृणालीमूलकन्दोयमिन्दुः ॥ ३ ॥ .

परमेश्वरस्य ।

चिताचक्रं चन्द्रः कुसुमधनुषो दग्धवपुषः
कलङ्कस्तस्य वहति मलिनाङ्गारतुलनाम् ।
अथैतस्य ज्योतिर्दरदलितकर्पूरधवलं
मरुद्विर्भस्मेव प्रसरति विकीणे दिशि दिशि ॥ ४ ॥

राजशेखरस्य ।

तथोदामैरिन्दोः सरसविसदण्डयुतिधरै-
मर्यूखैर्विक्रान्तं सपदि परितः पीततिमिरैः ।
दिनंमन्या रात्रिशक्तिचकितं कीशिककुलं
प्रफुल्लं निद्राणैः कथमपि यथाभ्योरुहवनैः ॥ ५ ॥

योगेश्वरस्य ।

८५ वहुरूपकचन्द्रः ।

फेनः क्षीराम्बुराश्चरयमुदयगिरेस्तुङ्गशृङ्गातपत्रं
पूर्वस्या भालदेशं तिलक इव दिशो दर्पणो यामिनीनाम् ।
वापीनां राजहंसः परिलमितसटः केशरो काननाना-
माकाशस्याद्वासः कुमुदवनचयोद्वोधशङ्कः शशाङ्कः ॥ १ ॥

राजशेखरस्य ।

बृङ्गः क्षीणभुजां कुलस्य कुलटासङ्केतयात्रापुरो-
वत्तीं तुच्छघटस्तमीसुततमस्तोमस्य जन्माष्टमः ।
क्षीराभ्योधिरसायनं रचयति प्राचीं प्रसन्नमितां
दुदैवं कमलस्य पान्तरुणीप्रीढाक्षिशूलं शशो ॥ २ ॥

मागरस्य ।

एकः सम्राति पाकशासनपुरीपीयूषसच्ची पुरः
 पारक्यं तमसामसौ कुमुदिनीचैतन्यचिभ्तामणिः ।
 मानोच्चाटनकार्मणं मृगटुशां देवो नभोम्भोनिधौ
 पश्योदच्चति पञ्चवाणवणिजो यात्रावहितं शशी ॥ २ ॥
 हरे ।

अमृतमयमनङ्गच्चारुहस्यालवालं
 मृतदिवसकपालं कालकापालिकस्य ।
 जयति मकरकेतोः शाणचक्रं शराणा-
 ममरपुरपुरम्भीदर्पणः श्वेतभानुः ॥ ४ ॥
 त्रिपुरारे ।

क्रीडाकर्पूरदीपस्त्रिदशमृगटुशां कामसाम्राज्यलक्ष्मी-
 प्रोत्प्रित्तिकातपत्रं अमशमनचलच्चामरं कामिनीनाम् ।
 कस्तूरीपङ्गमुद्राङ्गितमदनवधूमुखगण्डोपधानं
 द्वीपं व्योमाम्बुराशि स्फुरति सुरपुरीकेलिहंसः सुधांशुः ॥ ५ ॥
 जयदेवस्य ।

८६ अस्तमयः ।

यथैवैष श्रीमांश्वरमगिरिवप्रालजलधौ
 सुधामूतिश्वेतः कनककमलागङ्गि कुरुते ।
 तथायं लावण्यप्रसरमकरन्दद्रवलंपा-
 पतङ्गश्चेणिश्रियमपि कंलङ्गः कलयति ॥ १ ॥
 कस्यचित् ।

क्षतपादनिगृहनोवसीदन्नधिकश्यामकलङ्घपङ्गलेखः ।
गगनोदधिपश्चिमान्तलग्नो विधुरुत्तानइवास्त क्रूर्मराजः ॥२
शतानन्दस्य ।

मुषितमुषितालोकास्तारासुषारकणत्विषः
सवितुरपि च प्राचीमूले मिलन्ति मरीचयः ।
श्रयति शिथिलच्छायाभोगस्तटीमपराम्बुधे-
र्जरठलवलीलावण्याच्छच्छविर्मृगलाच्छनः ॥ ३ ॥

शर्वस्य ।

लुठत्यपेर्वारिधौ कमलनिर्विशेषः शशी
प्रखृष्टमुदयाचले चुलुकमालमुण्डं महः ।
क्षणं गगनविदिकामिदमनङ्गुणं गाहते
कलिन्दगिरिकन्यकातटतमालनीलं तमः ॥ ४ ॥

सिह्नगस्य ।

स्वस्थानादवनीभुजेव पतितं दोषाकरेणेन्दुना
ताराभिर्विरलायितं प्रकृतिभिस्तस्येव निर्धामभिः ।
निःश्रीकैः कुमुदाकरैर्मुकुलितं तस्यावरोधैरिव
प्रध्वस्तं तिमिरोल्करैः परिजनैस्तस्येव दुश्चारिभिः ॥ ५ ॥

लक्ष्मीधरस्य ।

८७ उच्चावचचन्द्रः ।

नेपथ्यं भूतभर्तुस्त्रिदशपरिषदां जीवनं यामिनीना-
मुत्तंसः पासुलानां कुलरिपुरमृतस्त्रोतसामादिशैलः ।
आतङ्गः पञ्चजानां जयति रतिकलाकेतनं मौनकेतोः
सिभूनामेकवभ्यः कुमुमसमुदयानन्दकन्द्रोयमिन्दुः ॥ १ ॥

शरणस्य ।

ज्योत्स्नामुग्धवधूविलासभवनं पीयूषवीचीसरः
च्छीराब्धेर्नवनीतकूटमवनीतापार्तितोयोपलः ।
यामिन्यास्तिलकः कला मृगटशां प्रेमव्रतैकाश्रमः
क्रामत्येष चकोरयाचकमहः कर्पूरवर्षः शशी ॥ २ ॥

प्राचीगण्डस्थलमलयजस्थासके कामिनीना-
मन्तर्यामिण्यमृतकिरणे वैरिणि स्वैरिणीनाम् ।
ज्योत्स्नाजालं विकिरति मुहुशन्द्रकान्तप्रणाली-
राचामन्ति प्रियसहचरीचाटुकाराश्वकोराः ॥ ३ ॥

हरेः ।

तमोभिर्दिक्कालैर्वियदिव विलङ्घण क्व नु गतं
गता दृष्टुद्रापि क्व नु कुमुदकोषस्य सरसः ।
क्वधैर्यं तज्जाब्धेर्विदितमुदयाद्रेः परिसर-
स्थलीमध्यासीने शशिनि जग्दप्याकुलमिदम् ॥ ४ ॥
अपराजितरक्षितस्य ।

ऋक्षैर्वृतो हृरिपदे निवसन्समौर-
सन्तानदैन्यजनकः कुमुदप्रमोदी ।
निघ्नशिशाचरतमः पृथुनीललक्ष्मा
तारापतिः स्फुरति चित्रमनङ्गदोयम् ॥ ५ ॥

सुरभेः ।

८८ वातः ।

मज्जनम्भसि पुष्पधूलिषु लुठन्नाकम्पयन्भूरुह-
श्रेणीरुम्भदकोकिलावलिरवैराबद्धकोलाहलः ।
अध्वन्यान् हृदि ताडयन् पुरवधूवासांसि विस्त्रंसयन्
स्वच्छन्दं भ्रमति स्मरावनिपर्तरुम्भत्तको मारुतः ॥ १ ॥

कस्यचित् ।

अलीनां मालाभिर्विचितजटाभारमहिमा
परागैः पुष्पाणामुपरचितभस्मव्यतिकरः ।
वनानामाभोगे कुमुमवति पुष्पोच्चयपरो
मरुम्भन्दं मन्दं विचरति परिव्राजक इव ॥ २ ॥

वीर्यमित्रस्य ।

सुरतसमरस्वेदच्छेदप्रदो दलदम्बुज-
व्रजपरिमलस्यश्च वर्षन्नसौ श्वमनः शनैः ।
प्रसरति पिकत्रोटित्रुक्षद्रसालमवाङ्गुर-
द्रवनवपरिष्वङ्गैः श्रीतः कुरङ्गवधूटशाम् ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

प्रमदविपिनवापीसमृताभीजराजि-

प्रकटितमकरन्दग्राहिणोमौ समौरा: ।

अभिनवमदभाजां कामिनीनां कपोले

सुरतसमरखेदखेदसुम्मूलयन्ति ॥ ४ ॥

गदाधरनाथस्य ।

एते पङ्गोपरिवृष्टवधूप्रौढकन्दर्पकेलि-

क्षिश्यत्पौनस्तनपरिसरखेदसम्पदिपक्षाः ।

वान्ति स्वैरं सरसि सरसि क्रोडदंशाविमर्द-

तुद्यहुन्द्रापरिमलगुणग्राहिणो गन्धवाहाः ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

८६ दक्षिणावातः ।

तुम्बन्नाननमालुठन् स्तनतटौमान्दोलयन् कुन्तलं

व्यस्यन्नंशुकपङ्गवं मनसिजक्रीडां समुङ्गासयन् ।

अङ्गं विह्वलयन्मानो विकलयन्मानं समुम्मूलय-

न्नारीणां मलयानिलः प्रिय इव प्रत्यङ्गमालिङ्गति ॥ १ ॥

विनयदेवस्य ।

एते ते मलयाद्रिकन्दरजुषस्तच्छाखिशाखावली-

लीलातारुद्वसम्प्रदानगुरवथेतोभुवो बान्धवाः ।

चूतोन्मत्तमधुव्रतप्रणयिनौहुङ्गारभङ्गारिणो

हा कष्टं प्रसरन्ति पान्धयुवतीजीवदुहो वायवः ॥ २० ॥

श्रीपतेः ।

अन्धौनीरन्धूपीनस्तनतटलुठनायासमन्दप्रचारा-
श्वारुनुज्जासयन्तो द्रविडवरवधूहारधम्भिज्जभारान् ।
जिघन्तः सिंहलीनां मुखकमलवनं केरलीनां कपोलं
चुम्बन्तो वान्ति मन्दं मलयपरिमला वायवो दाक्षिणात्याः ॥३॥

कस्यचित् ।

ये दोलाकेलिकाराः किमपि मृगदृगां मन्युतन्तुच्छिदो ये
सद्यः शृङ्गारदीक्षाव्यतिकरगुरवो ये च लोकव्रयेपि ।
ते कण्ठे लोठयन्तः परभृतवयमां पञ्चमं रागराजं
वान्ति स्वैरं सामीराः स्मरविजयमहासाक्षिणो दाक्षिणात्याः ॥४॥

राजशेखरस्य ।

स्वैरं स्वैरं द्रविडललनागण्डभित्तीः सृगन्तः
कर्णाटौनामटनकुटिलाः कुन्तलावर्तनं पु ।
व्याधुन्वन्तो वकुललवलीनागपुंनागवज्जी-
लीपामुद्रादयितककुभो मारुताः मंचरन्ति ॥५॥

कस्यचित् ।

१० नदीवातः ।

प्रतिटिनि तरङ्गान्मन्दमान्दोलयन्तः-
स्तरुणकरुणमझौफुज्जमुज्जासयन्तः ।
इह हि नववमन्ते वान्ति सीमन्तिनीनां
' सुरतसमरखेदच्छेदधीराः समीराः ॥१॥

कस्यचित् ।

धुनानः कावेरीपरिसरभुवश्वन्दनतरु-
न्मरुमन्दं कुन्दप्रकरमकरन्दानवकिरन् ।

प्रियप्रेमावर्षच्युतरचनमामूलसरलं
ललाटे लाटौनां लुठितमलकं ताण्डवयति ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

बहृति मलयशैलोपान्तविश्वान्तवल्ली-
नवकिसलयभङ्गक्षीरसौरभ्यवन्धुः ।

रहसि परिचितोयं पाण्ड्रसौमन्तिनौनां
दरतरलितरेवातौरनौरः समीरः ॥ ३ ॥

उमापतिधरस्य ।

रेवानिर्भरवारिविन्दुशिशिरः प्रेयानिवायं सखे
वातः फुललवङ्गसङ्गमवशान्मन्दः कुरङ्गोटशाम् ।

वक्त्रं चुम्बति वेपथुं जनयति प्रोद्धाटयत्यंशुकं
शील्कारं तनुते तनोति पुलकं केशान्तमाकर्षति ॥ ४ ॥

अचलस्य ।

उदञ्चलावेरीलहरिषु परिष्वङ्गरङ्गे लुठन्तः
कुङ्गकण्ठीकण्ठीरवरवलवत्रासितप्रोषितेभाः ।
अमी चैत्रे मैत्रावरुणितरुणीकेलिकङ्गेलिमल्ली-
चलद्वल्लीहल्लीसकसुरभयश्वण्ड चञ्चन्ति वाताः ॥ ५ ॥

रात्रसस्य ।

६१ समुद्रवातः ।

वहति जलधिकूले वालताम्बूलवल्ली-
चलनविधिविदधः सान्दनीहारसार्दः ।
गगनचरपुरन्ध्रीदत्तनिर्भिन्नवन्य-
कमुकफलकषायामोदसौम्यः समीरः ॥ १ ॥

दत्तस्य ।

लवणजलधिवेलाशीकरासारवर्पी
सुरतरभमखिन्द्राविडीभुक्तमुक्तः ।

वहति मलयशैलारण्यदोलाविलासी
तरुणकरुणमल्लोगन्धवधः समीरः ॥ २ ॥

धर्मपालस्य ।

ये कल्पोलैश्चिरमनुगता दक्षिणस्याम्बुराशः
पीताच्छिष्टास्तदनु मलये भोगिभिश्चनस्यैः ।
अत्तर्भाल्लाः प्रतिकिमलयं पुष्पितानां लतानां
संप्राप्तास्ते विरहशिखिनो गन्धवाहाः सहायाः ॥ ३ ॥

अमरमिंहस्य ।

मन्दान्दोलितदक्षिणार्णवचलकलोललीलालम-
लकर्णाटीरतकेलिलोलसुमनोमालासमुलासिनः ।
वाताः केरलकामिनीकुचृतटं लाटीललाटे मुहुः
खेललो किकिरन्ति मालववधूधमिलमल्लीस्तजः ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

लाबण्यैश्वकपाणीः क्षणधृतगतयः प्रांशुभिश्वन्दकान्त-
प्रासादैर्दीरकायां तरलितचरमाभोधितीर्णः समीराः ।
सेवन्ते नित्यमाद्यल्करिकठिनकरास्फालकालप्रबुद्ध-
क्रुध्यत्पञ्चाननोग्रध्वनिभरविगलञ्जुडहुङ्कारगर्भाः ॥ ५ ॥
कस्यचित् ।

६२ प्राभातिकवातः ।

अयमुषसि विनिद्रद्राविडीतुङ्गपीन-
स्तनपरिसरसान्दस्वेदविन्दूपमर्दी ।
सुतमलयज्ञक्षीरसौरभ्यरम्यो
वहति सखि भुजङ्गीभुक्तशेषः समीरः ॥ १ ॥
कस्यचित् ।

प्रभाते सन्नद्दस्तनिततनिमानं जलधरं
स्पृशन्तः सर्वत्र स्फुटितरमङ्गीसुरभयः ।
अर्मी मन्दं मन्दं सुरतसमरश्वान्ततरुणी-
ललाटस्वेदाभः कणपरिमुषो वान्ति मरुतः ॥ २ ॥
अचलस्य ।

रजनिकरमयूखोन्निद्रनीलोत्पलाली-
परिमलबहुगन्धोवन्धुरस्तत्परागैः ।
कवलितरतिखेदस्वेदविन्दुर्निशान्ते
पुलकयति तुषारासारवर्षी समीरः ॥ ३ ॥
सरसीरहस्य ।

रामाणं रमणोयवक्त्रश्शिनः खेदोदविन्दुप्सृत-
व्यालोलालकवल्लरीः प्रचलयन्वन्वन्नितम्बाम्बरम् ।

प्रातस्त्वयो वहति प्रकामविलसद्राजौवराजौरजः-
पुञ्जामोदमनोहरो रतिरसग्लानिं हरम्मारुतः ॥ ४ ॥
अमरीः ।

स्तनपरिसरभागे दूरमावर्तमानाः
श्रिततनिमनि मध्ये किंचिदेव स्तवलन्तः ।
ववुरतनुनितम्बाभोगरुडा वधूनां
निधुवनरमखेदच्छेदिनः कल्यवाताः ॥ ५ ॥

रत्नाकरस्य ।

४३ मटनः ।

सुधासूतेर्बन्धुमधुमहचरः पञ्चमरुचि-
दिंशङ्गोला बह्वीः कुवलयद्यगां नर्मणि गुरुः ।
स देवः शृङ्गारो हृदयबसतिः पञ्चविशिखः
सदा स्थादूनकुर्वन्धुमदविकारान्विजयते ॥ १ ॥
राजशंखरस्य ।

अन्तर्वहिस्त्रिजगतीरसभावविहा-
न्यो नर्तयत्यखिलदेहभृतां कुलानि ।
क्षेमं ददातु भगवान्परमादिदेवः
शृङ्गारनाटकमहाकविरामजन्मा ॥ २ ॥
भवानन्दस्य ।

जयति स मदलेखोच्छङ्गलप्रेमरामा-

ललितसुरतलीलादैवतं पुष्पचापः

त्रिभुवनजयसिंहौ यस्य शृङ्गारमूर्ते-

रुपकरणमपूर्वं माल्यमिन्दुर्मधूनि ॥ ३ ॥

उत्पलराजस्य ।

मनसि कुसुमबाणैरेककालं तिलोकीं

कुसुमधनुरनङ्गस्ताडयत्यसृशङ्गिः ।

इति विततविचिक्राश्वर्यसंकल्पशिल्पो

जयति मनसिजन्मा जन्मिभिर्मानिताङ्गः ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

याच्यो न कश्चन गुरुः प्रतिमा च कान्ता

पूजा विलोकननिगृहनचुम्बनानि ।

आत्मा निवेद्यमितरत्रतसारजेत्रीं

वन्दामहे भकरकेतनदेवदीक्षाम् ॥ ५ ॥

वल्लनस्य ।

४४ मदनशैर्यम् ।

वन्दे देवमनङ्गमेव रमणीनेत्रोत्पलच्छङ्गना

पाशेनायतिशालिना सुनिबिडं संयम्य लौकवयम् ।

येनासावपि भस्मनाञ्जिततनुर्देव; कपाली बला-

त्रेमक्रुञ्जनगात्मजाञ्छ्रुविनितिक्रीडाव्रते दीक्षितः ॥ १ ॥

ललितोकस्य ।

चापः क्षमाधरपतिः फणिनां पतिर्ज्या
बाणः पुराणपुरुषस्त्रिदशाः सहायाः ।

ईशः पुरामिति पुरां तिसृणां विजेता
पुष्पायुधः पुनरयं त्रिजगद्विजेता ॥ २ ॥

भवानन्दस्य ।

अयं सभुवनत्रयप्रथितसंयमी शङ्खरो
विभर्ति वपुषाधुना विरहकातरः कामिनीम् ।

अनेन किल निर्जिता वयमिति प्रियायाः करं
करेण परिलालयञ्जयति जातहासः स्मरः ॥ ३ ॥

नीलपट्टस्य ।

कुलगुरुरबलानां केलिदीक्षाप्रदाने
परमसुहृदनङ्गो रोहिणीवस्त्रभस्य ।

अपि कुसुमपृष्ठत्केदेवदेवस्य जेता
जयति सुरतलीलानाटिकासूत्रधारः ॥ ४ ॥

राजशेखरस्य ।

धनुर्माला मौर्वी कण्डलिकुलं लक्ष्यमबला-

मनोभेदं पद्मप्रभृतय इमे पञ्च विशिखाः ।

इयाञ्जेतुं यस्य द्विभुवनमदेहस्य विभवः

स वः कामः कामान्दिश्तु दयितापाङ्गवसतिः ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

६५ उच्चावचम् ।

पुनः प्रादुर्भावादनुमितमिदं जन्मनि पुरा
पुरारे न प्रायः क्वचिदपि भवत्तं प्रणतवान् ।

न मञ्जन्मन्यस्मिन्नहमतनुरग्रेष्यन्तिभाड़-
महेश न्नत्व्यं तदिदमपराधद्यमपि ॥ १ ॥

मुञ्जस्य ।

न ज्योत्स्ना न च मालतौ न दयिता नो वल्लकीपञ्चम-
स्ताम्बूलं न विलेपनं न च रहः केलिनं मुक्तालता ।
नो वा सत्कविसूक्तयो मम तथा हतुं न्नमन्ते मनः
पुण्यैरुच्छिष्ठिता चराचरगुरोर्भक्तिर्यथा शूलिनः ॥ २ ॥

तस्यैव ।

का दुर्दशा कुपितनिर्दयचित्रगुप-
वित्रासितस्य जगतो यदि देवि न स्याः ।
त्वं कर्मबन्धनविमोचनधर्मराज-

लेखाधिकारपरिशोधनजातपत्री ॥ ३ ॥

विरिष्टेः ।

खाङ्गैः कल्पितसान्द्रतत्परचनः श्वासानिलोल्लासिभिः
कह्वारैः क्षतचामरः पृथुफणाकृष्टातपत्रक्रियः ।
चूडारदधृतप्रदीपवलयो विश्वेशमाराधय-
न्नाकल्पस्थिरनिष्टयेन मनसा शेषः परं जीवति ॥ ४ ॥

ब्रह्मनागस्य ।

सश्वाष्य स्तमुपस्तुवन्ति विबुधास्तेनान्वयः पावित-
 स्तस्मै नाम नमन्ति तेषि मुनयो मान्यास्ततो विभृति ।
 हस्ते तस्य जगच्छर्यो किमपरं तत्रामृतं लीयते
 येन श्रीहरिपादपद्मरजसि न्यस्तं कदाचिम्मनः ॥ ५ ॥
 तस्यैव ।

श्रीधरदासविनिर्मितसदुक्तिकर्णभूते पवित्रयतु ।
 गङ्गेव गाहमानान्प्रशमो देव प्रवाहो यम् ॥ १ ॥ श्रीः
 इति श्रीमहामाण्डलिकश्रीधरदाससंग्रहीते सदुक्तिकर्णभूते देवता-
 प्रवाहो नाम प्रथमः प्रवाहः ॥ अत्र वीचयः ८५ श्लोकाः ४७५ ॥

II शृङ्गारप्रवाहवीचयः ।

वयसोः मन्त्रिरुदञ्चद्युवभावा युवतिरङ्गनाश्चर्यम् ।
 मुखा मध्या प्रौढा नवपरिणीता च सैव विस्तब्धा ॥ १ ॥
 गर्भवती सत्यवती स्वैरिण्युपदेशगुप्तवन्धक्यौ ।
 वैदग्धवती कुलटा लक्ष्मितकुलटा च वारवनिता च ॥ २ ॥
 अपि दाक्षिणात्यपाशात्यौदीच्चप्राच्ययुवतयो ग्राम्याः ।
 स्त्रीमात्रं खण्डितया सहान्यसंभोगचिङ्गदूना च ॥ ३ ॥
 कलितविरहिणी विरहिण्यस्या वागश्च द्रुतिकावचनम् ।
 ददिति प्रियपरुषोत्तरवचसी चेष्टातुकथनं च ॥ ४ ॥
 तापतनुल्लोद्देशक्षणदावस्थाविभावनं तस्या ।
 वासकसज्जा स्वाधीनभर्तृका विप्रलब्धा च ॥ ५ ॥

कलहान्तरिता तदाक् सखीवचो गोत्रतः स्वलनम् ।
 मानिन्युदात्तमानिन्यनुरक्तमनस्तिनी तदीयोक्तिः ॥ ६ ॥
 तस्याः सखी प्रबोधो नुनयो मानक्षतिः प्रवसतः स्त्री ।
 यात्राक्षेपः प्रोषितपतिका तदाक् सखीषु तदचनम् ॥ ७ ॥
 तस्याः प्रियसंवादो वस्थाकथनं प्रतीक्षणं पल्यः ।
 काकः प्रियसंभेदो प्यथाभिसारक्रियारम्भः ॥ ८ ॥
 अभिसारिका दिनतमोज्योत्सुदुर्दिनगता च कुलटानाम् ।
 प्रलपितमबलारूपं भ्रूटकर्णधराननं वचनम् ॥ ९ ॥
 नाहस्तनरीमावलिमध्यं च क्रीडितानि युवतीनाम् ।
 अनुकूलो दक्षिणशठधृष्टग्राम्याश्च नायका मानी ॥ १० ॥
 प्रोषितपथिकौ वर्षापथिकः पथिकस्य नायिकास्मरणम् ।
 यात्राभङ्गो विरहो विरहिस्त्रीस्मरणमवलोकः ॥ ११ ॥
 चित्रं स्वप्नो यूनीरभिलाषस्तानवं गुणाख्यानम् ।
 उद्देगः परिदेवनमिन्दुस्मरजलमुचामुपालम्भः ॥ १२ ॥
 उम्मादः स्मरलेखः क्रीडावनवारिणोरलंकारः ।
 दूतीसंवदनं स्त्री पुंलोभनदूत्युपालम्भौ ॥ १३ ॥
 मिथुनागमनं वादं नृत्यं गीतं दुरीदरं हृष्टिः ।
 स्त्रीणां कटाक्षचाटू मधुपानं तत्यसंश्रयणम् ॥ १४ ॥
 परिरम्भचुम्बनाधरदंशनखन्यासकण्ठकृजाश्च ।
 वस्त्राकषेनवोढासंभोगी निधुवनारम्भः ॥ १५ ॥
 सुरतं विपरीतरतं विपरीतरतानुकथनसुरतान्ती । १६
 उषसि प्रियावलीकनमथ वनितानिष्क्रमी रतञ्जाघा ॥ १६ ॥

आलीनामितरेतरकथा शुकाकापलज्जमाना च ।
 प्रत्यूषादित्योदयमध्याङ्गास्तमयसायतिमिराणि ॥ १७ ॥
 दीपेन्द्रदयरजनय आरभः कुसुमसमयस्य ।
 कुसुमसमयोस्य वासरतरुपिकमघुपा निदाघतद्वेशी ॥ १८ ॥
 श्रीष्मभवः शृङ्गारो दववङ्गिः प्रावृडारभः ।
 वर्षा वार्षिकवारिदतटिनीदिनरात्रयः शरत्सन्धिः ॥ १९ ॥
 शरदेतदौयङ्गदिनी खञ्जनहेमन्ततत्तमस्त्रिन्यः ।
 हैमनहालिकपथिकी शिशिरस्तद्वामशस्यशर्माणि ॥ २० ॥
 उच्चावचमिति नवसप्तत्यधिकशतेन सरसवीचीनाम् ।
 श्रीधरदासेन सतारचि शृङ्गारप्रवाहोयम् ॥ २१ ॥

१ वयःसम्भिवीचिः ।

अचञ्चलं मुग्धमुदञ्चितं दृशो-
 रनुन्नतं श्रीमदुरो मृगीदृशः ।
 अभङ्गुराकूतवती गतिर्भुवो-
 रबञ्जलक्ष्यं क्वचिदुल्कमाल्तरम् ॥ १ ॥

गोसोकस्य ।

अप्रकटवत्तितस्तुनं मण्डलिकानिभृतचक्रदर्शिन्यः ।
 आवेशयन्ति हृदयं स्मरचंर्यागुप्तयोगिन्यः ॥ २ ॥

तस्यव ।

यूनां पुरः सपदि किंचिदुपेतलज्जा
वक्षो रुणहि मनसैव न दीर्घताभ्याम् ।

प्रौढाङ्गनाप्रणयकेलिकथामु बाला

शुशूषुरन्तरथ वाह्यमुदास्तएव ॥ ३ ॥

श्रीहनुमतः ।

अहमहमिकाबद्धोत्ताहं रतोत्तवशंसिनि
प्रसरति मुहुः प्रौढस्त्रीणां कथामृतदुर्दिने ।
कलितपुलका सद्यः स्तोकोहतस्तनकोरके
वलयति शनैर्बाला वक्षस्थले तरलां दृशम् ॥ ४ ॥

धर्माशोकदत्तस्य ।

लावण्यामृतसान्द्रसिन्धुलहरीसंसिक्तमस्या वपु-
र्जातस्तत्र नवीनयौवनकलालीलालतामण्डपः ।
तत्रायं सृहणीयशीतलतरुच्छायाप्रसुसोत्यितः
संमुखो मधुबाघवः सभगवानद्यापि निद्रालसः ॥ ५ ॥

भिक्षोः ।

२ किंचिदुपारूढयौवना ।

यत्प्रत्यङ्गं स्फुटमनुसरन्त्यर्मयो विभ्रमाणां

क्षोभं धत्ते यदपि विपुलः स्त्रिघलावण्यपङ्कः ।

उम्मग्नं यस्फुरति च मनाङ्गुश्योर्युम्ममेत-
त्तमन्येस्याः स्मरगजयुवा गाहते हृत्तडागम् ॥ १ ॥

विधूकस्य ।

भ्रुवोः काचिल्लीला परिणतिरपूर्वा नयनयोः
स्तुनाभींगो व्यक्तस्तुरणिमसमारम्भसमये ।
इदानीमेतस्याः कुवलयटशः प्रत्यहमयं
नितम्बस्याभींगो नयति मणिकाञ्चीमधिकताम् ॥ २ ॥

राजोकस्य ।

दरोक्तानं चक्षुः कलितविरलापाङ्गचलनं
भविष्यद्विस्तारस्तुनमुकुलगर्भालसमुरः ।
नितम्बे संक्रान्ताः कतिपयकला गौरवजुषो
वपुर्मुञ्चद्वाल्यं किमपि कमनीयं मृगटशः ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

पङ्गरां मुक्तास्तुरलगतयः संश्रिता लोचनाभ्यां
श्रोणीविम्बं त्यजति तनुतां सेवते मध्यभागः ।
धक्ते वक्षः कुचसचिवतामद्वितीयं च वक्त्रं
तद्वात्राणां गुणविनिमयः कल्पितो यीवनेन ॥ ४ ॥

राजशेखरस्य ।

गते बाल्ये चेतः कुसुमधनुषा सायकहतं
भयाद्वीक्ष्यैवास्याः स्तनयुगमभूद्विर्जिगमिषु ।
सकम्पा भ्रूवल्ली चलति नयनं कर्णकुहरं
क्षमं मध्यं भुग्ना वलिरलसितः श्रोणिफलकः ॥ ५ ॥

शतानन्दस्य ।

३ युवतिः ।

तरन्तीवाङ्गानि स्फुरदमल्लावण्यजलधौ
प्रथिन्नः प्रागलभ्यं स्तनजघनमुमुद्रयति च ।
दृशीर्लीलारम्भाः स्फुटमपवदन्ते सरलता-
महो सारङ्गाक्षास्तरुणिमनि गाढः परिचयः ॥ १ ॥
राजशेखरस्य ।

अतन्ती वाम्बीणा स्तनयुगलमग्रीवकलसा-
वनञ्च दृड्नीलीत्पलदलमपत्रोरुकदली ।
अकाण्डा दोर्वल्ली वदनमकलङ्कः शशधर-
स्तदस्थास्तारण्यं भुवनविपरीतं घटयति ॥ २ ॥
वाम्बीणस्य ।

न जङ्घे गौराङ्गाः सरसकदलीस्तम्भयुगलं
न मध्योयं वेदी न कुचयुगलं काञ्चनघटौ ।
न काञ्ची किञ्चायं स्फुरति परितस्तोरणगुणः
स्तरस्यैतमन्ये सकलमभिषेकीपकरणम् ॥ ३ ॥
कस्यचित् ।

तदेतत्सर्वस्वं भुवनजयिनः पुष्पधनुषो
मनुष्याणामेकं तदिदमसमं जीवितफलम् ।
इदं तत्सौख्यानां कुलभवनमाद्यं त्रिभुवने
यदेतत्तारुण्योपहितमहिंमानो मृगदृशः ॥ ४ ॥
कस्यचित् ।

मध्यं बद्धवलिवयं विजयते निस्सन्धिबन्धोन्नम-
हिस्तारिस्तनभारमन्थरमुरो मुग्धाः कपोलश्रियः ।
किञ्चामुग्धविनिद्रनौरजटगस्तारुण्यपुण्यातिथे-
रस्याः कुञ्जुमपञ्जलेपलडहच्छायं वपुर्वत्ते ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

४ नायिकाङ्गुतम् ।

मध्ये हेमलतं कपित्यथुगलं प्रादुर्बभूव क्रम-
प्राप्तौ तालफलहयं तदभवन्निःसन्धिभावस्थितम् ।
पश्चाद्दसमुन्नतिव्यतिकरं सौवर्णकुम्भदया-
कारेण स्फुटमेव तत्परिणतं क्षेदं वदामोङ्गुतम् ॥ १ ॥

वितोकस्य ।

दृष्टा काञ्चनयष्टिरद्य नगरोपाले भ्रमन्ती मया
तस्यामङ्गुतमेकपद्ममनिशं प्रोत्फुलमालोकितम् ।
तत्रोभौ मधुपौ तथोपरि तयोरेकोष्ठमीचन्द्रमा-
स्तस्याग्रे परिपुञ्जितेन तमसा नक्तंदिवं स्थीयते ॥ २ ॥

तस्यैव ।

दृष्टाः शैवलमञ्जरोपरिचिताः मिथ्योश्चिरं वीचयो
रत्नान्यप्यवलोकितानि बहुशो युक्तानि मुक्तापल्लः ।
यत्तु प्रोजिभतलाच्छने हिमरुचावन्निद्रमिन्दीवरं
संसक्तं च मिथ्यो रथाङ्गमिथुनं तत्कुत्र दृष्टं पुनः ॥ ३ ॥

रथाङ्गस्य ।

लावण्यसिभुरपरैव हि केयमत्र
 यत्रोत्पलानि शशिना सह संप्लवन्ते
 उन्मज्जति द्विरदकुम्भतटी च यत्र
 यत्रापरे कदलकारणमृणालण्डाः ॥ ४ ॥

विकटनितम्बायाः ।

किं कोप्येष मम भ्रमः किमथवा जाती दृशां मादृशां
 दोषस्तैमिरिकः किमेष सुमहानुत्पातनामा विधिः ।
 यन्मीलाञ्जनसंनिभोत्पलदलद्वन्द्वोऽप्सत्पञ्चम-
 व्याहारी दिवसे च वर्द्धितरुचिर्गेहे शशी पार्वणः ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

५ सुग्धा

वारंवारमनेकधा सखि मया चूतदुमाणां वने
 पीतः कर्णदीप्रणालवलितः पुंस्कोकिलानां ध्वनिः ।
 तस्मिन्दद्य पुनः श्रुतिप्रणयिनि प्रत्यङ्गमुल्कम्पितं
 तापश्चेतसि नेत्रयोस्तरलता कस्मादकस्मान्मम ॥ १ ॥
 ववुरेव मलयमरुतो जगुरेव पिकाः परारि च परुच्च ।
 उल्कण्ठाभरतरलं सखि मानसमैषमः किमिदम् ॥ २ ॥

कालिदासस्य ।

सा पत्युः प्रथमापराधसमये सख्योपदेशं विना
 नो जानाति सविभ्रमाङ्गबलनावक्रोक्तिसंसूचनम् ।

सदुक्तिकर्णमृतम् ।

१२६

स्वच्छैरच्छकपोलमूलगलितैः पर्यस्तनेत्रोत्पला
बाला केवलमैव रोदिति लुठलोलालकैरशुभिः ॥ ३ ॥

अमरोः ।

भ्रुवमुदयतटीषु वल्लयस्ता
यदुदिततन्तुचयैर्भवन्ति काञ्चनः ।

इह हरिणदृशः फलैर्यदीयै-
विदधति मौक्तिकनामभिष्ठ हारान् ॥ ४ ॥

राजशेखरस्य ।

यावद्यावल्कुवलयदृशा मृज्यते दलराजि-
स्तावत्तावद्विगुणमधरच्छायया शोणशोचिः ।
भूयोभूयः प्रियसहचर्चर्दर्शितादर्शभित्ती
दृष्टा दृष्टा न विरमयते पाणिमद्यापि सुग्धा ॥ ५ ॥

देववोधस्य ।

६ मध्या ।

विरम नाथ विमुच्च ममाञ्चलं
शमय दीपमियं समया सखी ।
इति नवोढवधूवचमा युवा
मुदमगादधिकां सुरतादपि ॥ १ ॥

रद्रटस्य ।

दृष्टिः स्त्रिह्वति निर्भरं प्रियतमे वैद्यधरभाजो गिरः
प।गिः कुन्तलमालिकाविरचने त्यक्तान्यकार्ययहः ।
वक्षः संव्रियते पुनः पुनरिदं भारालसं गम्यते
जाता सुभ्रु मनोरमा तव दशा कम्मादकस्मादियम् ॥ २ ॥

तस्यैव ।

यथा रोमाञ्चीयं स्तनभुवि लमत्खेदकर्णिको
यथा दृष्टिस्त्रियक् पतति सहमा संकुचति च ।
तथा शङ्के मुष्ठाः प्रणयिनि दरास्त्रादितरसं
न मध्यस्थं चेतः प्रगुणरमणीयं न च दृढम् ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

न वक्ति प्रेमार्दं न खलु परिरक्षं रचयति
स्थितौ तस्यां तस्यां करकमललीलां न सहते ।
स्मितज्योत्सूकान्तं मुखमभिमुखं नैव कुरुते
तथाप्यन्तः प्रीतिं वपुषि पुलकोस्याः कथयति ॥ ४ ॥

कालिदासस्य ।

यदन्योन्यप्रेमप्रवणयुवतीमन्मथकया-
समारक्षे स्त्रीभवति पुलकैरच्छिततनुः ।
तथा मन्ये धन्यं परमसुरत्रह्मनिरतं
कुरङ्गाक्षी दीक्षागुरुमक्षत कच्छित्सुकृतिनम् ॥ ५ ॥

नरसिंहस्य ।

७ प्रगल्भा ।

गण्डे मण्डनमात्मनैव कुरुते वैद्यधार्गर्वादसौ
मुक्ता हेमविभूषणानि कुरुते तालौदलेषु ग्रहम् ।

मन्दा कन्दुकखेलनाय कुरुते शारोपु शिक्षारमं
तन्याश्चित्रमकाण्डएव लडहे भावे निबद्धो भरः ॥ १ ॥

कस्यचित् ।

दोलायां जघनस्थलेन चलता लोलिक्षणा लज्जते
धत्ते दिक्षु निरीक्षणं स्मितमुखी पारावतानां रुतैः ।

स्पर्शः कण्टककोटिभिः कुटिलया लोलावनौ निष्ठते
सज्जं मौमध्यविसर्जनाय सुतनोः शृङ्गारमित्रं वपुः ॥ २ ॥

विह्वास्य ।

प्रियस्य रुठप्रणायस्य काचि-

त्कञ्जितमुत्तार्य नितम्बविम्बम् ।

भ्रुवस्त्रिभार्गन तरङ्गिर्तन

सलोलमधार्मनमादिदेश ॥ ३ ॥

प्रवरसेनस्य ।

मधुरवचनैः सभूभङ्गैः कृताङ्गुलितज्जनै-

रलमवलितैरङ्गन्यासंमिहात्मवबन्धुभिः ।

असक्तादसकृत्स्फारस्फारपाङ्गविलोकितै-

स्त्रिभुवनजयै सा पञ्चपोः कर्णाति सहायताम् ॥ ४ ॥

रुद्रटस्य ।

अभ्यस्य स्मरदंशकौशलमुपाध्यायीरूपास्यावयोः
 क्रीडान्नायरहस्यवस्तुनि मिथोप्यासीज्जिगीषा सखि ।
 उल्कम्पोत्पुलकाङ्गसंभृतघनम्बिदाविलस्तमया
 सद्यो निष्प्रतिभः स मन्मथकलावैतर्णिकः खण्डितः ॥ ५ ॥
 योगीकस्य ।

८ नवोढा ।

प्रथयति मयि आजीनाङ्गं क्रिया च निगृहर्त
 क्षिपति विशदस्त्रिघं चक्षुः क्षणाङ्गं नियच्छति ।
 मम न सहर्त दृष्टा दृष्टिं पुनश्च समीहर्त
 वहति हृदये कामं बाला नचोज्ञतिवामताम् ॥ १ ॥
 चन्द्रस्त्रामिनः ।

पटालमने पत्यो नमयति मुखं जातविनया
 हठाश्चेषं वाच्छत्यपहरति गत्राणि निभृतम् ।

न शक्रोत्यास्यातुं स्मितमुखसखोदत्तनयता
 क्रिया तास्यत्यन्तः प्रथमपरिहासे नववधूः ॥ २ ॥
 अमरोः ।

निर्यन्त्रणं विहर मा चिरय प्रमौद
 किं वेपसे पवनवेल्लितवल्लरौव ।

क्षीरोदचञ्चलदृगञ्चलपातमात्र-
 क्रांते जने क इव विभ्रमसंनिरीधः ॥ ३ ॥
 गोवर्द्धनस्य ।

अवचनं वचनं प्रियसंनिधावनवलोकनमेव विलोकनम् ।
अवयवावरणं च यदञ्जलव्यतिकरेण तदञ्जसमर्पणम् ॥ ४ ॥

कालिदासस्य ।

क्षिपति दर्थितं दृष्टिं वक्त्रामपाङ्गतरङ्गिणीं
हसितमनभिव्यक्तं मध्ये दधाति कपोलयोः ।
सदु मदकलं किञ्चिदाक्यं कथञ्चन मुञ्चती
हरति हृदयं प्रीढेवेयं नवापि नितम्बिनी ॥ ५ ॥

उमापतिधरस्य ।

६ विस्तव्यनबोढा ।

दृष्टा दृष्टिमधो ददाति कुरुते नालापमाभापित
शश्यायां परिवृत्य तिष्ठति बलादालिङ्गिता वेपते ।
निर्यान्तीषु सखीषु वासमवनान्विग्न्तुमेवंहर्ते
जाता वामतयेव मे द्य सुतरां प्रीत्यै नवोढा प्रिया ॥ १ ॥

श्रीहर्षस्य ।

अपि भुजलतोत्कंपादस्याः कृतं परिम्भगं
प्रियसहचरीक्रोडालापे श्रुता अपि सूक्तयः ।
नवपरिणयब्रीडावत्या सृखोन्नतियन्नतो-
प्यलमवलिता तियंगदृष्टिः करोति महोत्सवम् ॥ २ ॥

कालिदासनन्दिनः ।

हरति रुचिरं गाढाश्वेषे यदङ्कमङ्कना
 स्थगयति तथा यत्पाणिभ्यां मुखं परिचुम्बने ।

यदपि वहुशः पृष्ठा ऋचिङ्कवीत्यपरिस्फुटं
 रमयतितरां तेनैवामौ मनोभिनवा वधूः ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

प्रगल्मस्त्रीशिक्षानियमितभयब्रीडमुदित-
 स्मरोल्कम्पस्वेदं वहति घनमालिङ्कति मुहुः ।

मुहुः स्वादु स्वैरं वदति निभृतं पश्यति मुहु
 श्विंशादेवं धन्यानचिरपरिणीता रमयति ॥ ४ ॥

प्रियाकस्य ।

दन्ताग्रग्रहणं करोति शनकैनवाधरे खण्डनं
 कगडे श्लिष्टति निर्भरग्रहविधिं कर्तुं पुनः शङ्कते ।

तिष्ठत्येव रतान्तरेष्वभिमुखं नैवाभियुड्के स्वयं
 निष्प्रागल्मग्रतयैव वस्त्रभतरो यूनां नवोढाजनः ॥ ५ ॥

भ्रमरदेवस्य ।

१० गर्भिणी ।

आविर्भूतविपाग्नुरच्छवि मुखं क्षामा कपोलस्थली
 स्वव्यापारपरिश्वेते च नयने नुस्ताहमुखं वपुः ।

श्यामौभूतमुखं पयोधरयुगं मध्यः स्वभावोच्छितो
 जातान्त्यैव मनोहराक्षतिरहो गर्भीदये सुभ्रुवः ॥ १ ॥

कालिदासनन्दिनः ।

हारिद्रमम्बरमुपालनिबद्धचक्र-
मेकं कुलस्थितिवशाहधती प्रियासौ ।
तल्कालमङ्गलसमाचरणप्रयत्न
व्यासिङ्केलिरपि मङ्गलमातनोति ॥ २ ॥

तस्यैव ।

मृदासक्ता हृदयं स्थगयति मुखं चुम्बति मयि
स्तनौ पाण्डुश्यामौ मम करतलादाज्जिपति च ।
कृते गर्भलापे विशदहसितं रक्षति रुषा
प्रिया सर्वाकारं विशति हृदयं वल्लभतया ॥ ३ ॥

कर्णाटदेवस्य ।

अलसमधुरा स्त्रिघा दृष्टिर्वनत्वमुपागता
किमलयरुचिर्निःस्ताम्बूलस्वभावधरोधरः ।
त्रिवलिवलया लेखोन्नेया घटलइवैकतः
प्रकृतिसुभगा गर्भणासौ किमप्युपपादिता ॥ ४ ॥

तस्यैव ।

परिगतशरकाण्डापाण्डुरा गण्डभित्तिः
कुचकलसमुखर्णोः कालिमानं दधाति ।
व्यपनतक्षशभावं पीनतामेति मध्यं
वपुरतिशयगौरं गर्भमाविष्करोति ॥ ५ ॥

पशुपतिधरस्य ।

११ कुलस्त्री ।

कुवीथाः शशुरस्य भक्तिमधिकां श्वश्रास्त्रं पादानंतिं
स्नेहं भृत्यजने प्रतीच्छ रभसाद्वारागतान्वान्धवान् ।
भर्तारं सुखदुःखयोरविकृतप्रेमानुबन्धोदया
गेहे वा विपिनेपि वा सहचरीवृत्तेन नित्यं भज ॥ १ ॥

कालिदासस्य ।

न नयति बहुमानस्यास्यदं स्त्रिघ्नबन्धू-
न च गुणिनि समृद्धेष्यादरं याति ताते ।
न भजति धृतिमन्तनं न्दनेष्यन्तरात्मा
भवति हि पतिनिष्ठं प्रेम साध्वीजनस्य ॥ २ ॥

उमापतिधरस्य ।

अभ्युत्थानमुपागते गृहपतौ तद्वाषणे नम्रता
तत्पादार्पितदृष्टिरासनविधिमत्स्योपचर्या स्वयम् ।
सुप्ते तत्र शयीत तत्प्रथमतो जह्नास्त्रं शय्यामिति
प्राच्यैः पुत्रि निर्वदिताः कुलवधुसिङ्गान्तधर्मा अमी ॥ ३ ॥

राजशश्वरस्य ।

शिरो यदवगुणितं सहजरूढलज्जानं
गतं च परिमन्त्रं चरणकोटिलग्ने दृशी ।
वचः परिमितं च यमधुरमन्दमन्दाक्षरं
निजं तदियमङ्गना वदति नूनमुच्चैः कुलम् ॥ ४ ॥

लक्ष्मीधरस्य ।

शुश्रूषस्व गुरुन् कुरु प्रियसखौ वृत्तिं सप्तदीजने
 भर्तुर्विं प्रकृतां पि रोषणतया मा स्म प्रतीपं गमः ।
 भूयिष्ठं भव दक्षिणा परिजने भोगेष्वनुलेकिनी
 यान्त्येवं गृहिणीपदं युवतयो वामाः कुलस्याधयः ॥ ५ ॥
 कालिदामस्य ।

१२ अस्ती ।

सिकतिलतलाः सान्द्रच्छायातटालविलम्बिनः
 शिशिरमरुतां नीतावासाः क्षणज्जलरङ्घवः ।
 अविनयवतो निर्विच्छेदस्मरव्ययदायिनः
 कथय मुरले केनामो तं कृता निचुलद्रुमाः ॥ १ ॥
 विद्यायाः ।

पत्युः केलिभिरस्थिषु च्छिदुरता मर्मक्षतिर्मणा
 शृङ्गारेण गुरुव्यया समुदयत्युच्चाटनं चाटुभिः ।
 ध्यायन्त्याः मततोत्सुकेन मनसा नौरन्ध्रवानीरिणी-
 राकौमारमुपास्य मानमुरलासीमाभुवः सुभृवः ॥ २ ॥
 उमापतिधरस्य ।

यः कौमारहरः स एव हि वरस्ताशन्द्रगर्भा निशाः
 प्रोक्षीलन्ववमालतीसुरभयस्ते ते च विन्ध्यानिलाः ।
 सा चैवास्मि तथापि चौर्यं सुरतव्यापारलीलाभृतां
 रैवारोधसि वितर्सीवनभुवां चेतः समुल्कण्ठते ॥ ३ ॥
 कस्यचित् ।

दावालीठकलेवरे विटपिनि प्राप्तोऽमानङ्गुरा-
नये पञ्चवितैर्मनोभिरचिराच्चितोभुवा नर्तिताः ।
सानन्दाशु विलोक्यन्ति कलितखेदं सुशृग्न्यादरा-
दुकम्पाङ्गुलि दर्शयन्ति मदनक्रीडामहस्मारिणः ॥ ४ ॥
तस्याः संप्रति वासरक्रमनमत्तोये तमालातटे
साकूतं निपतन्ति वेतसलताङ्गुज्जोदरे दृष्टयः ।
सोळम्पत्त्वलितांशुकस्तनतटं सोळासकाच्छीगुण-
ग्रन्थिन्यस्तचलाङ्गुलीकिसलयं स्वे दार्द्रहस्ताम्बुजम् ॥ ५ ॥
चण्डालचन्द्रस्य ।

१३ कुलटोपदेशः ।

वयं बाल्ये वालांस्तरुणिमनि यूनः परिणाता-
वपीच्छामो वृद्धांस्तदिह कुलरक्षा समुचिता ।
त्वयारब्धं जन्म त्वपयितुमनेनैकपतिना
न नो गोत्रे पुत्रि क्वचिदपि सतीलाङ्गनमभूत् ॥ १ ॥
विद्यायाः ।

उम्मीलद्यौवनासि प्रियसखि विषमाः श्रेणयो नागराणां
तस्माल्कोपि त्वयाद्य प्रभृति न सहसा संमुखं वीक्षणीयः ।
यावच्चन्द्राक्मेकः पतिरतिशयितशङ्कया सेवितव्यः
कर्तव्या रूपरक्षा वचसि च हृदयं देयमस्मद्विधानाम् ॥ २ ॥
शरणस्य ।

आराधः पतिरेव तस्य च पदहन्दानुहृत्तिर्वतं
केनैताः सखि शिक्षितासि विपथप्रस्थानदुर्वासनाः ।
किं रूपेण न यत्र मज्जति मनो यूनां किमाचार्यके-
गूढानङ्गरहस्ययुक्तिषु फलं येषां न दीर्घं यशः ॥ ३ ॥
तस्यैव ।

अस्माकं व्रतमेतदेव यदयं कुञ्जोदरे जागरः
शुश्रूषा मदनस्य वक्त्रमधुभिः संतप्तेणीयोतिथिः ।
निस्त्रिंशाः शतशः पतन्तु शिरसस्केदोथवा जायता-
माल्मोयं कुलवत्म पुत्रि न मनागुल्मङ्गनीयं त्वया ॥ ४ ॥
वैद्यगदाधरस्य ।

कुलोल्कर्षात्स्त्रेहाल्कमितुरथवा पातकभया-
तसखि शङ्का ते स्याद्यदि विनयमालम्बितुमपि ।
किर्मिर्दीतव्यं परिकलय शिप्रातटरुहां
करञ्जानां कुञ्जंरविनयवर्तीनर्मनिपुणैः ॥ ५ ॥
डिम्बोकस्य ।

१४ गुप्तामती ।

टृष्टुं हे प्रतिवेशिनि त्वामिहाप्यस्महृहं दास्यमि
प्रायेणास्य शिश्रोः पिता न विरमाः कौर्पीरपः पास्यति ।
एकाकिन्यपि यामि मत्वरमितः स्रोतस्तमालाकुलं
र्नारम्भास्तनमालिखलु जरठच्छंदा नलग्रन्थयः ॥ १ ॥
विद्यायाः ।

उपान्तप्रोक्षीलहिटपिजटिलां कौतुकवती
कदाचिहन्तासि प्रियमखि न शिप्रातंभुवम् ।

यदस्यां मुक्तास्तम्बिहितमितभोगिभ्रमतया
वयोरुठः केकौ लिखति नखरेण स्तनतटम् ॥ २ ॥

मधोः ।

षष्ठ्यां गन्तुमरण्यमस्मि चकिता यत्रार्चयन्ती द्रुमा-
न्दृष्ट्वापतिता भुजङ्गमभितो व्यस्तापयान्ती ततः ।
विश्विष्यद्वमना विकीर्णकवर्णा जातच्छता कण्ठकैः
कास्मीति स्वमहं न वंद सखि तद्वन्द व्रतं ताष्टशम् ॥ ३ ॥

गोविन्दस्वामिनः ।

अन्यासां न किमस्ति वेशमनि वधूः कैवं निशि प्रावृषि
प्रैति प्रान्ततडागमम्ब गृहिणि स्वस्थासि मेवस्थया
भग्नोयं वलयो घटो विघाटितः चुम्हा तनुः कण्ठकै-
राक्रान्तः स तथा भुजङ्गहतकः कष्टं न यद्वान् ॥ ४ ॥

पादूकस्य ।

अम्ब श्वशु यदि त्वया हतशुकः संवर्द्धिनीयस्तदा
लौहं पञ्चरमस्य दुर्गयवतो गाढान्तरं कारय ।

अद्यैनं वदरीनिकुञ्जकुहरे मंलौनमन्विष्यती
दष्टा यत्र भुजङ्गमेन तदतिश्रेयः किमेभिः चतैः ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

१५ विदग्धासती ।

ग्रामान्ते वसतिर्ममातिविजने दूरप्रवासी पति-
र्गेहे देहवती जरेव जरती श्वशूर्दितीया परम् ।
एतत्पात्रं हृथा विडम्बयति मां बाल्यातिरिक्तं वयः
सूक्ष्मं वौक्तिमन्त्रमेह जनता वासीन्यतस्मिन्यताम् ॥ १ ॥

बलभद्रस्य ।

एकाकिनी परवशा तरुणी तथाह-
मस्मिन्नग्नहे गृहपतिश्च गतो विदूरम् ।
किं याचसे तदिह वासमियं वराकी
श्वशूर्ममान्यवधिरा ननु मूढं पात्रं ॥ २ ॥

रुद्रटस्य ।

अम्बा शर्तेत्वं हृद्वा परिणतवयमामग्रणीरत्र तातो
निःशेषागारकर्मश्चमणियिलतनुर्गम्भदासी तथात्र ।
अस्मिन्यापाहमेका कतिपयदिवमप्रोषितप्राणनाशा
पात्प्रायेत्यं युवत्या कथितमभिमतं व्याहृतिव्याजपूर्वम् ॥ ३ ॥

भट्टस्य ।

पुरः पल्ली शून्या तदनु च विदूरेम्भित नगरं
परं पारेगङ्गं चरमणिरिगासी च मिहिरः ।
इतो यान्ते प्रान्ते मम रमणमालोकयसि चे-
क्षतस्ते कल्याणं पथिक स हि तत्र प्रहरिकः ॥ ४ ॥

नीलोकस्य ।

पात्य स्वैरगतिं विहाय भट्टि प्रस्थानमारभ्यता-
 मत्यन्तं करिशूकराहिगवयैर्भीमं पुरः काननम् ।
 चण्डांशोरपि रश्मयः प्रतिदिशं स्लानास्त्वमेको युवा
 स्थानं नास्ति गृहे ममापि भवतो बालाहमेकाकिनी ॥ ५ ॥
 कस्यचित् ।

१६ लक्ष्मितासती ।

दशनपदमतिस्फुटं विभाति
 स्फुरति तनुः श्रमवारिमिक्तमास्यम् ।
 अवितथममिधत्स्व कामिनि त्वां
 कुटिलगतिं न दष्टवान् भुजङ्गः ॥ १ ॥
 कस्यचित् ।

न्यस्तं न स्तनमण्डले न खपदं कण्ठान्नविश्वेषिता
 मुक्ताहारलता कपोलफलके लुप्ता न पत्रावली ।
 मुखे यद्यपि तेन ते न दशनैर्भिन्नोद्य विम्बाधर-
 स्तहैलक्ष्यविजृम्भितैरिह तथा प्युन्नीयते दुर्णीयः ॥ २ ॥
 श्रीमलक्ष्मणसेनस्य ।

निधैताञ्जनलक्ष्म नेत्रमरुणीच्छूना कपोलस्थली
 क्रान्तेवाधरपालिरस्फुटमिलस्तेखा तटी पार्श्वयोः ।

निद्राघूणितनिष्ठृयत्रिशिथिलान्यङ्गानि ते तद्यं
 नो विद्मः सखि संमुखः स भगवान् कस्याद्य पुष्पायुधः ॥ ३ ॥
 उमापतिधरस्य ।

मौलच्चकुरनुक्तं पुलकिनौ धत्ते यदन्तर्मुदं
सावज्ञं यदुपाल्तसंकुचितया दृष्ट्या पतिं पश्यति ।
यहक्रास्त्वपि वेषभाषितकलास्त्वभ्यासमालम्बसे
तन्मन्ये सखि नागरस्य विषयं कस्यापि यातामि किम् ॥ ४ ॥

तस्यैव ।

परिणतमखीवाङ्गिर्वेदान्निवृत्तगृहग्रहे
सुदति मदनाहैताभ्यासान्निकुञ्जनिवामिनि ।
कनखलशिलोत्खेलङ्गङ्गास्त्वलङ्गरुकीकसः
कथय कतमो वानप्रस्थाश्रमेद्य तवातिथिः ॥ ५ ॥

पादूकस्य ।

१७ वेश्या ।

ईर्ष्या कुलस्त्रीषु न नायकस्य
निःशङ्केनिर्न पराङ्गनास ।
वेश्यासु चैतहितयं विरुद्धं
सर्वस्त्वमेतास्तदहो स्मरस्य ॥ १ ॥

रुद्रटस्य ।

कथत्यिनाकिर्त्तान्निज्वालभस्मीकृतः पुरा ।
उज्जीवति पुनः कामो मन्ये वेश्यावलोकितैः ॥ २ ॥

तस्यैव ।

स श्रीकोलकपङ्गवेन तिमिरस्ताम्बूलरागच्छविः
 स्वच्छायादग्नव्रणैर्खपदैश्चित्रा च पत्रावली ।
 लोलापाङ्गविलोकितस्तवकिता कर्णेत्पलश्रीरिति
 व्यक्तोहीपितभूषणाः स्मरमपि क्षुभ्रन्ति वारस्त्रियः ॥ ३ ॥

जलचन्द्रस्य ।

श्रीणीभारभरालसा दरगलन्मात्यापवृत्तिच्छला-
 ल्लोलोत्क्रमभुजोपदशिंतकुचोमीलन्नखाङ्गावलिः ।
 लोलेन्द्रीवरदामदीर्धतरया दृष्ट्या धयन्ती मनो
 दोरान्देलनलोलकङ्गणभणल्कारोत्तरं सर्पति ॥ ४ ॥

क्षणमिश्रस्य ।

समुद्रवीचीव चलस्वभावाः
 सम्याभ्वलेखेव मुहूर्तरागाः ।
 वेश्याः क्षतार्थाः पुरुषं हृतस्वं
 निष्ठीडितालक्षकवत्यजन्ति ॥ ५ ॥

शूद्रकस्य ।

१८ दाक्षिणात्यस्त्री ।

आमूलतो वलितकुन्तलचारुचृड-
 चूर्णलकप्रकरलाच्छितभालभागः ।
 कक्षाविवेशनिविडीक्षतनीविरेप
 वेषश्चिरं जयति कुन्तलकामिनीनाम् ॥ ६ ॥

राजशेखरस्य ।

नेत्रयाचाशरक्षेपैस्त्राम्बकस्यापि ताडनी ।

भूलता द्रविंडस्त्रीणां द्वितीयं कामकार्मुकम् ॥ २ ॥

तस्यैव ।

मुखानि चारुणि धनाः पयोधरा

नितम्बपृष्ठगो जघनोत्तमश्रियः ।

तनूनि मध्यानि च यस्य सोभ्यगा-

ल्कथं नृपाणां द्रविंडीजनीहृदः ॥ ३ ॥

पाणिनः ।

वाचो माधुर्यवर्षिण्यो नाभयः शिथिलांशुकाः ।

दृष्टयस्थ चलद्वूका मण्डनान्यन्ध्योषिताम् ॥ ४ ॥

भर्तृमेगठस्य ।

द्रविंडीनां ध्रुवं लीलारेचितभूलते मुखे ।

आसज्य राज्यभावं स्वं सुखं स्वपिति मन्मथः ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

१६ पाश्वात्यस्त्री ।

प्रपञ्चितकलातत्त्वे पञ्चालीकेलिनर्मणि ।

सर्वास्त्रमोक्तं कुरुते स्वयं कुसुमकार्मुकः ॥ १ ॥

राजगोखरस्य ।

खेलं संचरितुं तरङ्गतरलभूलेखमालोकितुं

रथं स्थातुमनादरापितमनोमुद्रं च संभाषितम् ।

संत्यज्योजयनीजनीविविदितुं हृदयं च लङ्घापते
प्रत्यङ्गार्पणसुन्दरं च न जनो जानाति रन्तुं पुरः ॥ २ ॥

तस्यैव ।

चकोर्य एव चतुराश्वन्दिकापानकर्मणि ।

आवस्थ्य एव निपुणाः स्त्रियः सुरतनर्मणि ॥ ३ ॥

तस्यैव ।

ताडङ्गवलानतरङ्गितगण्डलेख-

मानाभिलम्बिदरदोलिततारहारम् ।

आश्रोणिगुल्फपरिमण्डलितोत्तरीयं

वंशं नमस्यत महोदयसुन्दरीणाम् ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

बाहुदन्वे वलयचरना रक्तकौशेयसूचैः

सिन्दूरान्तस्तवकशबला सामि सीमन्तलक्ष्मीः ।

दूर्वाश्यामं तिलकमलिके ग्रन्थिलः केशपाशः

प्रोतिं काशीनगरसुटशामेष वेषस्तनोति ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

२० उदौच्यप्राच्ये ।

कान्तिं कुङ्कुमकेशरामधुरतां द्राक्षारसस्यासवा-
हैदर्भीपरिपाकपूरवचमः काव्याल्कविर्मार्दिवम् ।

पार्श्वादेव जरातुरेण विधिना तं तं गृहीत्वा गुणं
सृष्टा हन्त हरन्ति कस्य न मनः कश्मीरवामभ्रुवः ॥ १ ॥

उमापतिधरस्य ।

हृणीनां हरिणाङ्गपाण्डुमधुरश्रीभाजि गण्डस्थले
शोभां कामपि बिभ्रति प्रणिहिताः कश्मीरविच्छिन्नतयः ।
अप्यासां स्तनमण्डले परिणमन्नालूरगोरे श्रियं
संधत्ते नवसांध्यरश्मिरुचिरं माञ्जिष्ठपट्टांशुकम् ॥ २ ॥

तस्यैव ।

उत्तरापथकाल्तानां किं ब्रूमो रामर्णीयकम्
यासां तुषारमंभेदे नस्त्रायति मुखाम्बुजम् ॥ ३ ॥

अमृतदत्तस्य ।

अवाद्रेचन्दनकुचापितसूत्रहार-
सीमन्तचुम्बिमिचयस्फुटबाहुमूलः ।
दूर्वाप्रकाण्डरुचिरासु गुरुपभोगो
गोडाङ्गनासु चिरमेष चकास्ति वेषः ॥ ४ ॥

राजशेखरस्य ।

वासः सूक्ष्मं वपुषि भुजयोः काञ्जनी चाङ्गदश्री-
र्मलागर्भः सुरभिमस्तुणीर्घ्यतैलैः शिखण्डः ।
कर्णीत्तंसे नवशिंकलानिर्मलं तालपत्रं
, वेशः केषां न हर्ति मनो वङ्गवाराङ्गनानाम् ॥ ५ ॥

कम्यचित् ।

२१ ग्राम्या ।

तथाप्यकृतकोत्ताल-हासपङ्गविताधरम् ।

मुखं ग्रामविलासिन्याः सकलं राज्यमर्हति ॥ १ ॥

भर्तृमेण्ठस्य ।

भाले कज्जलविन्दुरिन्दुकिरणस्यधीं सृष्टालाङ्गुरो

दोर्बङ्गीषु श्लाटुफेनिलफलोत्तंसश्च कर्णातिथिः ।

धन्मिलस्त्वलपङ्गवाभिषवणस्त्रिघः स्वभावादयं

पान्यान्मन्यरयत्यनागरवधूवर्गस्य वेशग्रहः ॥ २ ॥

चन्द्रचन्द्रस्य ।

न तथा नागरस्त्रीणां विलासा रमयन्ति नः ।

यथा स्वभावमुग्धानि हृतानि ग्राम्ययोषिताम् ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

मञ्चे रोमाञ्चिताङ्गी रतिमृदिततनोः कर्कटीवाटिकायां

काल्तस्याङ्गे प्रमोदादुभयभुजपरिष्वक्तकण्ठे निलीना ।

पादेन प्रेष्यन्ती मुखरयति मुहुः पामरौ फेरवाणां

रात्रावुच्चासहेतोर्वृतिशिखरलतालम्बिनीं कम्बुमालाम् ॥ ४ ॥

विद्यायाः ।

हलक्षतकरस्यर्गं च पयेवासिताननम् ।

बिभर्ति सुभगाभोगं ग्राम्यस्त्री स्तनमण्डलम् ॥ ५ ॥

आचार्यगोपीकस्य ।

२२ स्त्रीमात्रम् ।

यासां सत्यपि सहुणानुसरणे दोषानुबन्धः सदा
याः प्राणान्वरमर्पयन्ति न पुनः संपूर्णदृष्टिं प्रिये ।
अत्यन्ताभिमतेषि वस्तुनि विधिर्यासां निषेधात्मक-
स्तास्त्वैलोक्यविलक्षणप्रकृतयो वामाः प्रसीदन्तु वः ॥ १ ॥
विभोक्त्य ।

दृशा दग्धं मनसिजं जीवयन्ति दृशैव याः ।
विरूपाक्षस्य जयिनीस्तास्तुवे वामलोचनाः ॥ २ ॥
राजशेखरस्य ।

सोनङ्गः कुसुमानि पञ्च विशिखाः पुष्पाणि वाणामनं
स्वच्छन्दच्छिदुरामधुव्रतमयौ पड़क्तिर्गुणाः कार्मुके ।
एतत्साधन उत्सहेत स जगज्जेतुं कथं ममथ-
स्तस्यामोघममूर्भवन्ति न हि चेदस्त्रं कुरङ्गादृशः ॥ ३ ॥
अमरसिंहस्य ।

यन्नामापि सुखाकरोति कलयत्युर्वीर्मिपि द्यामिव
प्राप्तिर्यस्य यदङ्गसङ्गविधिना किं यन्न निक्षयते ।
अन्तः किञ्च सुधासपदमनिश्चं जागर्ति यद्रागिणां
विस्त्रभास्यदमङ्गुतं किमपि तत्कान्तेति तत्त्वान्तरम् ॥ ४ ॥
कस्यचित् ।

अथं विलोक्य कुसुमेषुमसुव्ययेषि
गौरीपतीक्षणश्चित्तिवज्ज्वलितो मनोभूः ।

रोषाद्वशीकरणमस्तुपाददे य-
त्सा सुभ्रुवां विजयते जगति प्रतिष्ठा ॥ ५ ॥

मनोविनोदस्य ।

२३ खण्डिता ।

तव कितव किमाभिर्वाग्मिरभ्यर्णचूत-
क्ष्चितिरुहि कलकण्ठालापमाकर्णयन्ती ।
रजनिमहमलज्जा जागरं पांशुलाना-
मुषसि विघसन त्वां पाणिनापि सृशामि ॥ १ ॥
धर्मयोगेश्वरस्य ।

सार्धं मनोरथश्चत्त्वाव धूर्तं कान्ता
सैव स्थिता मनसि कृत्रिमभावरम्या ।
अस्माकमस्ति न च कश्चिदिहावकाश-
स्तस्माकृतं चरणपातविडम्बनाभिः ॥ २ ॥
कस्यचित् ।

पादान्ते पतितः प्रियः पततु न प्रव्यक्तवाष्पोद्गमः
संजातः स न जायतां त्वमधुना तद्वक्तुमत्रागता ।
एकाहं तटिनौतटान्तविटपागारे यदाजागरं
नासील्कापि सखी तदाघनतमःस्तोमावृतायां निशि ॥ ३ ॥
आचार्यगोपीकस्य ।

किं ते वाष्पस्तिरयति दृशी किं सकम्पोधरस्ते
गण्डाभोगः कथय किमु ते कोपकेलीकषायः ।

निर्मयादे मम हि रजनीजागरक्षेश्वराशे-
रेकः साक्षी स खंलु मुरलातीरवानीरकुञ्जः ॥ ४ ॥
वासुदेवस्य ।

ततश्चाभिज्ञाय स्फुरदरुणगण्डख्यलरुचा
मनस्तिन्या रुठप्रणयकलहाविष्टमनसा ।
अहो चित्रं चित्रं स्फुटमिति लपन्त्याश्रुकलुषं
रुषा ब्रह्मास्तं मे शिरसि निहितो वामचरणः ॥ ५ ॥

अमरुकस्य ।

२४ अन्यरतिचिङ्गदुःखिता ।

हंहो कान्त रहोगतेन भवता यत्पूर्वमावेदितं
निर्भिन्ना तनुरावयोरिति मया तज्ज्ञातमद्य स्फुटम् ।
कामिन्या स्मरवेदनाकुलहृदा यः केलिकाले कृतः
सोत्यर्थं कथमन्यथा तुदति मामेष त्वदोषव्रणः ॥ १ ॥
अयं धूर्ती मायाविनयमधुरादस्य वचसः
सखि प्रत्येषि त्वं प्रकृतिसरले पश्यसि न किम् ।
कपोले यस्ताक्षावह्न्तरसरागप्रणयिनी-
मिमां धत्ते सुद्रामनतिचिरहृत्तान्तपिशुनाम् ॥ २ ॥
•
सोलहोकस्य ।
क्रिमेताः स्वच्छन्दं वितथं पथोक्तीविं तनुपे
भजेथास्तामेव प्रियसहचरीं चित्तमधुराम् ।

यथा याङ्गानस्मे तव शिरसि सौभाग्यगरिम-
 प्रशस्तिन्यस्तेयं चरणनखलाक्षारसंमयी ॥ ३ ॥
 वासदेवस्य ।

लाक्षालक्ष्म ललाटपट्टमभितः कीयूरमुद्रा गले
 वक्षे कञ्जलकालिमा नयनयोस्ताम्बूलरागोदयः ।

प्रातः कोपविधायि मण्डनमिदं दृष्ट्वा चिरं प्रेयसः
 क्रीडातामरसोदरेम्बुजदृशः श्वासाः समाप्तिं गताः ॥ ४ ॥

अमरोः ।

निद्राच्छेदकषायिते तव दृशौ दृष्टिर्मालोहिनौ
 वक्षो मुष्टिभिराहतं तव हृदि स्फूर्जन्ति मे वेदनाः ।

आश्रयं नवकुन्दकुञ्जलशिखातीक्ष्णैरमीभिर्नखैः
 प्रत्यङ्गं तव जर्जरा तनुरहं जाता पुनः खण्डता ॥ ५ ॥

उमापतिधरस्य ।

२५ लक्षितविरहिणी ।

कुचौ धत्तः कम्यं निपतति कपोलः करतले
 निकामं निःश्वासः सरलमलकं ताण्डवयति ।

दृशः सामर्थ्यानि स्थगयति मुहुर्वाघ्यसलिलं
 प्रपञ्चोयं किञ्चित्तव सखि हृदिस्यं कथयति ॥ १ ॥

अमरसिंहस्य ।

आहारे विरतिः समस्तविषययामे निष्ठृत्तिः परा
 नासाग्रे नयनं यदेतदपरं यज्ञैकतानं मनः ।

मौनं चेदमिदं च शून्यमखिलं यद्विश्वमाभाति ते
तद्वयाः सखि योग्यगती किमसि भोः किं वा वियोगिन्यसि ॥२॥

राजशेखरस्य ।

यत्तालौदलपाकपाण्डु वदनं यद्वेत्रयोर्दुर्दिनं
गण्डः पाणिनिषेवनाच्च यदयं संक्रान्तपञ्चाङ्गुलिः ।
गौरी क्रुध्यतु वर्तते यदि न ते तल्कोपि चित्ते युवा
धिग्धिक् ल्वां सह पांशुखेलनसखीवर्गेपि यन्निङ्गवः ॥३॥

तस्यैव ।

यस्माषणलालसेव तनुषे वक्त्रेन्दुमर्द्धानं
धर्मे बाहुलतागंलां कुचतटे निष्क्रान्तिभीत्येव यत् ।
किंवा मन्त्रयते जनोयमिति यस्तर्वत्र शङ्खाकुला
तज्जाने हृदि कोपि तिष्ठति युवा प्रौढस्य गृदस्य ते ॥ ४ ॥

शिलहण्णस्य ।

यद्वौर्बल्यं वपुषि महती सर्वतस्वासृहा य-
स्नासालक्ष्यं यदपि नयनं मौनमेकान्ततो यत् ।
एकाधीनं कथयति मनस्तावदेपा दशा ते
कोसावेकः कथय सुमुखि ब्रह्म वा वस्त्रभो वा ॥ ५ ॥

लक्ष्मीधरस्य ।

२६ विरहिणी ।

श्वासास्ताण्डवितालकाः करतले सुमा कपोलस्थर्लो
नेत्रे वाष्पतरङ्गिते परिणतः कण्ठे कलः पञ्चमः ।

अङ्गेषु प्रथमप्रबुद्धफलिनीलावण्यसंवादिनौ
पाण्डिम्ना विरहोचितेन गमिता कान्तिः कथाशेषताम् ॥ १ ॥
कस्मान्म्लायसि मालतीव मृदितेत्यालौजने पृच्छति
व्यक्तं नोदितमार्त्यापि विरहे शालीनया बालया ।
अहणोर्वाष्टभरं निगृह्ण कथमप्यालोकितः केवलं
किञ्चिल्कुह्यलकोटिभिन्नशिखरसूतद्रुमः प्राङ्मणे ॥ २ ॥
वाहटस्य ।

सा चन्द्रादपि मन्मथादपि जलद्रोणीसमीरादपि
तस्मा मन्मथमत्तसिन्धुरवरक्रीडाविहारस्थली ।
क्रीडाकल्पितकालकण्ठकपटस्वर्भानुच्छुःश्रवः-
श्रेणीसंभृतदुष्टवेशशिविरक्रोडान्न निष्क्रामति ॥ ३ ॥
महादेवस्य ।

निःशेषा मणिपञ्चरावलिरसौ दात्युहशून्या कृता
श्येनाः केलिवनेषु कोकिलकुलोच्छेदाय संचारिताः ।
किं कुर्मः पुनरत्र रात्रिमखिलां कल्यक्षणल्कोकिला-
केलीपञ्चमहुङ्कृतेः स्वयमियं यन्मृत्युमाकाङ्क्षति ॥ ४ ॥
शिलहणस्य ।

प्रयातेस्तं भानौ श्रितशकुनिनोडेषु तरुषु
स्फुरत्मन्यारागे शशिनि शनकैरुल्लसति च ।
प्रियप्रत्याख्यानहिगुणविरहोक्तण्ठितदृशा
तदारब्धं तन्या मरणमपि यत्रोत्सवपदम् ॥ ५ ॥

लडूकस्य ।

२७ विरहिणी-वचनम् ।

जलाद्र्दा चाद्र्दा वा मलयजरसैर्मा मम क्षथा
हृथा सद्यः पद्मच्छदनशयनं मापि च विधाः ।
अतीवाद्रेणायं प्रियसखि शिखौ वाडवनिभः
परीतापं प्रेयश्चिरविरहजन्मा जनयति ॥ १ ॥

नरसिंहस्य ।

हृथा गाथास्त्रोकैरलमलमलीकां मम रुजं
कदाचिद्भूत्तीसौ कविवचनमित्याक्लयति ।
इदं पाश्वे तस्य प्रहिणु सखि लग्नाञ्जनलव-
स्तवदाष्टोत्पौड्यथितलिपि लाडङ्गयुगलम् ॥ २ ॥

शितहणस्य ।

गच्छामि कुञ्च विदधामि किमत्र कस्मिं-
स्तिष्ठामि कः खलु ममाच भवेदुपायः ।
कर्त्तव्यवस्तुनि न मे सखि निश्चयोस्ति
त्वां चेतसा परमनन्यगतिः स्मरामि ॥ ३ ॥

कालिदासनन्दिनः ।

सखि मलयजं मुच्च त्वारं त्वते किमिवार्प्यते
कुसुममशिवं कामस्येतलिलायुधमुच्यते ।
व्यजनपवनो मा भूच्छामान्करोति ममाधिका-
नुपचितबले व्याधावस्थिमुधा भवति श्रमः ॥ ४ ॥

तस्यैव ।

विरमत विरमत सख्यो नलिनीदलतालद्वन्तपवनेन ।

द्वदयगतीयं वङ्गिधंगिति कदाचिज्ज्वलत्येव ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

२८ विरहिणीरुदितम् ।

वज्ञी पादपमीचितेव सुतनुः प्रस्त्रायति प्रत्यहं
निःश्वासाकुटिलालकं करतलोत्सङ्घे मुखं सौदति ।
नासाश्रातिययो मुहूर्तमरुणोच्छूनाल्योनेत्रयो-
विंश्चाम्यन्ति न सिन्दुवारमुकुलस्थूलाः पयोविन्दवः ॥ १ ॥
कोसौ धन्यः कथय सुभगे कस्य गङ्गासरयू-
स्तोयास्फालव्यतिकरखण्डकारि कङ्गालमास्ते ।
यं ध्यायन्त्याः सुमुखि नियतं कज्जलच्छेदभाङ्गि
व्यालुम्पन्ति स्तनकलसयोः पञ्चमशूण्यजस्तम् ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

मुक्तानङ्गः कुसुमविशिखान्पञ्च चूर्णीकृताग्रा-
मन्ये मुखां प्रहरति हठात्प्रिणा वारुणेन ।

वारां पूरः कथमितरथा स्फारनेत्रप्रणालौ-
वक्रोद्वाहस्त्रिवलिविपिने सारणीसाम्यमेति ॥ ३ ॥

राजशेखरस्य ।

पक्ष्मान्ते स्वलिताः कपोलफलके लोलं लुठन्तः क्षणं
धारालास्तरलोच्छलत्तनुकणाः पीनस्तनास्फालनात् ।

कस्माइङ्गुहि तवाद्य कण्ठविगलमुक्तावलीविभ्रमं
विभ्राणा निपतन्ति वाष्पयसां प्रस्यन्दिनो विन्दवः ॥ ४ ॥

तस्यैव ।

कपोलं पक्षमभ्यः कलयति कपोलारस्तनतटं
स्तनाम्बामिं नाभेर्बनजघनमेत्य प्रतिमुहुः ।
न जानीमः किं नु क्व नु क्षतमनेन व्यवसितं
यदस्याः प्रत्यङ्गं नयनजलविन्दुर्विहरति ॥ ५ ॥

नरसिंहस्य ।

२६ दूतीवचनम् ।

वक्त्रे न्दोर्नहरन्ति वाष्पयसां धारा मनोज्ञां श्रियं
निःश्वासा न कदर्ययन्ति मधुरां विम्बाधरस्य द्युतिम् ।
तन्व्यास्तद्विरहे विपक्षलवलीलावण्यसंवादिनो
क्षाया कापि कपोलयोरनुदिनं तस्याः परं शुष्टति ॥ १ ॥

धर्मकीर्तेः ।

लावण्येन पिधीयतेङ्गतनिमा संधार्यते जीवितं
त्वद्वानैः सततं कुरुङ्गकटशः किं त्वेतदास्ते नवम् ।
निःश्वासैः कुचकुम्भपीठलुठनप्रत्युहमामांसलैः
श्यामीभूतकपोलमिन्दुरधुना यत्तमुखं स्पर्धते ॥ २ ॥

शृङ्गारस्य ।

त्वदर्थिनी चन्दनभस्मदिग्ध-
ललाटलेखाश्रुजलाभिषिता ।

मृणालचौरं दधती स्तनाभ्यां
स्मरोपदिष्टं चरति ब्रतं सा ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

श्रोत्रं त्वहुणजालपूरितमभूद्वाष्पाम्बुपूरे दृशी
किंचास्या मुखमन्धकारितमभून्निःश्वासवातोर्मिभिः ।
चण्डालस्तव शोकवक्षिरभितो धन्वी जिघांसुः स्मर-
स्तस्याः कण्ठगतागतानि दधति प्राणाः कुरङ्गोपमाः ॥ ४ ॥

दनोकस्य ।

कण्ठे जीवितमानने तव गुणाः पाणी कपोलस्तनौ
संतापस्वयि मानसं नयनयोरच्छन्नधारं पयः ।
सर्वे निष्करुण त्वदीयविरहे सालम्बनं किं पुन-
स्तस्याः सम्प्रति जीविते वत सखीवर्गी निरालम्बनः ॥ ५ ॥

जलचन्द्रस्य ।

३० प्रियसंवोधनम् ।

विलिम्पल्येतस्मिन्मलयजरसाद्रेण महसा

दिशां चक्रं चन्द्रे सुकृतमय तस्या मृगदृशः ।

दृशीर्वाष्पः पाणी वदनमसवः कण्ठकुहरे

हृदि त्वं क्रीः पृष्ठे वचसि च गुणा एव भवतः ॥ १ ॥

मुखेन्दुः प्रभश्यन्नयनजलविन्दुः करतले
मृणालीहारोपि ज्वर इव परीतापजनकः ।

प्रियङ्गुश्यामाङ्ग्याः सुकृतमय वक्रे त्वयि मना-
गनाख्येयावस्थो रतिरमणवाणव्यतिकरः ॥ २ ॥

तस्यैव ।

चन्द्रं चन्दनकर्दमेन लिखितं सा मार्दि दष्टाधरा
वन्द्य तिन्दयि यज्ञ मन्मथमसौ भड्कायहस्ताङ्गुलीः ।
कामः पुष्पशरः किलेति सुमनोवर्गं लुनीते च य-
त्तकां सा सुभग त्वया वरतनुर्वातूलतां लभिता ॥ ३ ॥

राजशेखरस्य ।

उन्मीलन्ति नखैर्लुनीहि वहति क्षौमाञ्चलेनावृणु
क्रीडाकाननमाविशन्ति वलयक्षाणैः समुच्चासय ।
इत्थं वञ्जुलदक्षिणानिलकुङ्कण्ठैषु सांकेतिक-
व्याहाराः सुभग त्वदीयविरहे तस्याः सखीनां मिथः ॥ ४ ॥

अमरीः ।

दरपरिणतदूर्वादुर्बलामङ्गलेखां
ग्लपयति न यदस्याः श्वासजन्मा हुताशः ।

स खलु सुभग मन्ये लोचनहन्तवारा-

मविरतपट्टधारावाहिनीनां प्रभावः ॥ ५ ॥

धोर्योकस्य ।

३१ परुषाभिधानम् ।

तस्यास्तापमहं नृशंस कथयाम्येणौदृशस्ते कथं
पद्मिन्याः सरसं दलं विनिहितं यस्याः शमायोरसि ।
आदौ शुष्टति संकुचत्यनु ततश्चूर्णत्वमापद्यते
पश्चाम्नुमूरतां दधाति दहति खासावधूतं सखीः ॥ १ ॥
कस्यचित् !

नौरसं काष्ठमेवेदं सत्यं ते हृदयं यदि ।
तथापि दीयतां तस्यै गता सा दशमीं दशाम् ॥ २ ॥
कुञ्जराजस्य ।

कुशलं तस्या जीवति कुशलं पृष्ठासि जीवतीत्युक्तम् ।
पुनरपि तदेव कथयसि मृतां नु कथयामि या श्वसिति ॥ ३ ॥
छित्तपस्य ।

तनुर्लीना तत्प्रे प्रियसहचरीहस्तकलना-
द्विजस्थानेङ्गानि श्वसितमपि तस्याः श्रमपदे ।
क्वा सा कान्तिर्याता वत न शपथैस्तास्वयमपि
प्रतीमः स्त्रीहत्या तदपि तव चेनो नटयति ॥ ४ ॥
युवराजदिवाकरस्य ।

धिक् चण्डाल किमालपामि मधुपीभंकारभञ्ज्ञामरु-
म्माकन्दाङ्गुरसंनिपातजनितस्तस्याः स कोपि ज्वरः ।
ताः संतापरुजः स चाङ्गजडिमा साहर्निशं जागरा
त्ययाश्वेषरसेन जीवति पुनर्स्यतोन्यथा हस्तकः ॥ ५ ॥
कस्यचित् ।

३२ विरहिणीचिष्टा ।

त्वां चिन्तापरिकल्पितं सुभग सा संभाव्य रोमाञ्चिता
शून्यालिङ्गनसंचलङ्गुजयुगेनात्मानमालिङ्गति ।

किं चान्यद्विरहव्यथाप्रणयिनीं संप्राप्य मूळां चिरा-
त्पृत्युज्जीवति कर्णमूलपृथितैस्त्वन्नाममन्त्रात्तरैः ॥ १ ॥

अच्छिन्नं नयनाम्बु बन्धुषु कृतं चिन्ता गुरुभ्योपिंता
दत्तं दैन्यमशेषतः परिजने तापः सखीष्वाहितः ।

अद्य खः परिनिर्वृतिं व्रजति सा खासैः परं खिद्यते
विस्त्रब्धो भव विप्रयोगजनितं दुःखं विभक्तं तया ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

पुनरुक्तावधिवासर मेतस्याः कितव पश्य गणयन्त्याः

इयमिव करजः क्षीणस्त्वमिव कठोराणि पर्वाणि ॥ ३ ॥

धरणीधरस्य ।

अत्रैव स्वयमेव चित्रफलकं कम्पस्त्वलङ्घेष्वया

संतापार्तिविनोदनाय कथमप्यालिख्य मख्या भवान् ।

वाष्पव्याकुल मान्त्रितः सपुलकं चृताङ्गुररचितो

मूर्धा च प्रगातः सखीषु मटनव्याजेन चापङ्गुतः ॥ ४ ॥

वाकृष्टस्य ।

दूर्वाश्यामरुचोपि चन्दनरसैर्यत्ते लिखत्याकृतिं

सोढुं तापमनौश्वरा यदपि च ग्रीष्मागमं वाच्छति ।

यत्पुण्णाति निरस्य विभ्रमशुकात्माला चक्रार्गकुलं

मूढस्तत्र सखीजनः स्फुरति किं सुस्थस्य तं चेतमि ॥ ५ ॥

२३ मंतापकथनम् ।

सा धैर्याङ्गुमहस्यलौ विस्तुमरज्जालः स तापानल-
स्ते मुक्तामण्यः कठोरतरुणज्जालामुचः शर्करा; ।
कर्पूरस्य रजांसि वालुकमसावस्यासु जीवाभ्वगः
क्वापि क्वाप्युपयाति मुहृति मुहुः क्वापि क्वचिन्मूर्ख्यति ॥ १ ॥
महादेवस्य ।

मृगशिशुदृशस्तस्यास्तापं कथं कथयामि तं
दहनपतिता दृष्टा मूर्तिर्मया न हि वैधवौ ।
इति तु नियतं नारीरूपः स लोकदृशां प्रिय-
स्तव शठतया शिल्पोक्तर्षी विधेविघटिष्ठर्त ॥ २ ॥
वाचस्पतेः ।

एतस्याः स्मरसंज्वरः करतलस्पर्शः परीक्ष्योद्य न
स्त्रिघेनापि जर्नन दाह भयतः प्रस्थं पत्तः पाथसाम् ।
निर्वीजीकृतचन्दनौषधविधौ तस्मिंश्चटल्कारिणो
लाजस्फोटमस्मी स्फुटन्ति मण्यो विश्वेपि हारस्तजाम् ॥ ३ ॥
योगेश्वरस्य ।

स्नाता निष्पतयालुलोचनपयः पुण्यस्तवन्तीजलै-
रध्यास्ते नवचन्दनार्द्दनलिनौसंवर्तिकावेदिकाम् ।
प्रत्येकं स्मरजातवेदसि निजान्यङ्गानि हुत्वा द्वाणा-
दिन्दोरभ्युदयेन दास्यति पुनः सा प्राणपूर्णाङ्गुतिम् ॥ ४ ॥
धर्मघंगेश्वरस्य ।

माल्यं मृणालवलयानि जलं जलाद्रा

कर्पूरहारहरिचन्दनचर्चितानि ।

तस्या नवेन्दुकिरणाश्व न तापशान्त्यै

त्वक्सङ्घसाध्यविरहज्ज्वरजर्जरायाः ॥ ५ ॥

पुरुषोन्मदेवस्य ।

३४ तनुताख्यानम् ।

दीलालोलाः श्वसनमरुतश्वकृष्णी निर्भरामे

तस्याः शुष्ठत्तगरसुमनःपाण्डुरा गगडभित्तिः ।

तद्वात्राणां किमिव हि बहु ब्रूमहे दुर्बलतं

येषामये प्रतिपदुदिता चन्द्रलेखाप्यतन्त्री ॥ १ ॥

राजगेखरस्य ।

आरब्धा मकरध्वजस्य धनुषस्तस्यास्तनुर्वेधमा

त्वद्विश्वेषविशेषदुर्बलतया जाता न तावद्वनुः ।

तत्संप्रत्यपि रे प्रमाद किमपि प्रेमामृतस्यन्दिनीं

हृष्टिं नाथ विधेहि मा रतिपतेः शिङ्गापि संजायताम् ॥ २ ॥

धोयोकस्य ।

तस्यास्त्वदेक मनमः स्मरबाणवष्टैः

काश्यं वपुः शठ बिभति यथा यथैव ।

स्तोकायिताश्रयतयेव तथा तथैव

कान्तिर्घनौभवति लोलविलोचनायाः ॥ ३ ॥

तथैव ।

स्युश्नन्याः क्षामत्वं मदनशरटङ्गव्यतिकरा-
ल्कुरङ्गाक्षास्तस्याः शृणु सुभग कौतूहलमिदम् ।

अपूर्वेति त्रस्ता परिहरति तां केलिहरणी
न विश्वेष्याखासं दधति रथहलीलाशकुनयः ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

अभवदभिनवप्ररोहभाजां छविपरिपाटिषु यः पुराङ्गकानाम् ।
अहह विरह वैकृते म तस्याः क्रशिमनि संप्रति दूर्वया विवादः ॥ ५ ॥

तैलपाटीयगाङ्गाकस्य ।

३५ उद्घगकथनम् ।

सौधादुद्दिजतं त्यजत्युपवनं हेष्टि प्रभामैत्वीं

हाराक्षेस्यति चित्रकेलिसदसी वेषं विष्ठुमन्यते ।

आस्ते केवलमञ्जिनीकिमलयप्रस्तारिशय्यातले

संकल्पोपनत्वदाकृतिवशायत्तेन चित्तेन सा ॥ १ ॥

राजशेखरस्य ।

सोद्देगा मृगलाङ्गनं मुखमपि स्वं नेचते दर्पणे

त्रस्ता कोकिलकूजितादपि गिरं नोमुद्यत्यात्मनः ।

इत्यं दुःसहदाहदायिनि धृतदेषापि पुष्पायुधे

सुधा सा सुभगे त्वयि प्रतिसुहः प्रेमाधिकं पुष्टति ॥ २ ॥

शृङ्गारस्य ।

विषं चन्द्रालोकः कुमुदवनवातो हुतवहः

क्षतक्षारो हारः म खलु पुठपाकी मलयजः ।

अये किञ्चिद्वक्रे ल्यि सुभग सर्वे कथममी
समं जातास्तस्यामहह विपरीतप्रकृतयः ॥ ३ ॥

अचलनृसिंहस्य ।

न क्रीडागिरिकन्दरीषु रमते नोपैति वातायनं
दूराहेष्टि गुरुन्निरस्यति लतागारे विहारसृहाम् ।
आस्ते सुन्दर सा सखोप्रियगिरामाश्वामनैः केवलं
प्रत्याशां दधती तया च हृदयं तेनापि च त्वां पुनः ॥ ४ ॥

धोर्योकस्य ।

हारं पाशवदाच्छनक्ति दहनप्रायां न रक्षावलीं
धत्ते कण्ठकशङ्किनीव कलिकातल्ये न विश्वाम्यति ।
स्वामिन्संप्रति सान्द्रचन्दनरसात्पङ्कादिवोहेगिनी
मा बाला विमवङ्गरीवलयतो व्यालादिव त्रस्यति ॥ ५ ॥

उमापतिधरस्य ।

३६ निशावस्थाकथनम् ।

अस्मिंश्चन्द्रमसि प्रसन्नमहसि व्याकोषकुन्दत्विषि
प्राचीनं खमुपेयुषि ल्यि मनागदूरं गर्त प्रियसि ।
श्वासः कौरवकोरकीयति मुख तस्याः मरोजीयति
क्षीरोदीयति ममाशा दृगपि च द्राक् चन्द्रकान्तीयति ॥ १ ॥

कस्यचित् ।

अभ्योरुहं वदनमस्वकमिन्दुकान्तः

पाशोनिधिः कुसुमचापभूतोविकार ।

प्रादुर्बभूव सुभग त्वयि दूरसंख्ये
चण्डालचन्द्रधवलासु निशासु तस्याः ॥ २ ॥

चण्डालचन्द्रस्य ।

तापोन्तः प्रसृतिं पचः प्रचयवान्वाष्यः प्रणालोचितः
श्वासा नर्तितदीपवर्तिलतिकाः पाण्डित्नि मग्नं वपुः ।
किं चान्यत्कथयामि रात्रिमखिलां त्वद्वर्मवातायने
हस्तच्छवनिरुद्धचन्द्रमहस्तस्याः स्थितिर्वर्तते ॥ ३ ॥

राजशेखरस्य ।

बाष्येनिष्टतयालुभिः कलुषिता गण्डस्थलौ चिन्तया
चेतः कातरितं तरङ्गित मुरः श्वासोर्मिभिः पीवरैः ।
इत्थ त्वद्विरहे तदौयविपदं देवौ त्रियामैव वा
तल्यं वा परितापखिन्नमथवा जानाति पुष्पायुधः ॥ ४ ॥

शरणस्य ।

निष्ट्रिं सरसीरुहां वनमिदं निष्पन्दना मेदिनी
निष्ट्रानि पयांस्यपल्लवपुटा हृक्षाः सखौभिः कृताः ।
नीयन्ते सुभग त्वया रहितया सोल्कण्ठकोक्कोकुला-
क्रन्दाकर्णनजागरूककुमुदामोदास्तया रात्रयः ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

३७ वासकसज्जा ।

तल्यं कल्पितमेव कल्पयति सा भूयस्तनुं मण्डितां
भूयो मण्डयति स्वयं रतिपतेरङ्गीकरोत्यर्चनाम् ।

गच्छत्यां निशि मन्यते चतिमिव हारं चिरं सेवते
लीलावेशमनि सां करोति मदनलाला वराकी न किम् ॥ १ ॥

आचार्यगोपीकस्य ।

दृष्टा दर्पणमण्डले निजमुखं भूषां मनोहरारिणीं
दीपार्चिः कपिशं च मोहनगृहं च स्थलुरङ्गीटशा ।
एवं नौ सुरतं भविष्यति चिरादयेति सानन्दया
मन्दं कालदिदृक्षयातिललितं हारे दृगारोपिता ॥ २ ॥

रुद्रटस्य ।

अलसवलितैः प्रेमाद्रदिर्मुहुर्मुकुलीकृतैः
क्षणमभिमुखैर्लज्जालोलैर्निमेषपराङ्मुखैः ।
हृदयनिहितं भावाकूतं वमद्विरिवेक्षणैः
कथय सुकृतौ कोयं मुखे त्वयाद्य विलोक्यते ॥ ३ ॥

अमरोः ।

अङ्गेष्वाभरणं तनोति बहुशः पत्रेषि संज्ञारिणा
प्राप्तं त्वां परिशङ्कतं वितनुते श्यां चिरं ध्यायति ।
इत्याकल्पविकल्पतत्परचनासंकल्पलीलाशत्
व्यासक्तापि विना त्वया वरतनुर्वेषा निशां तेष्यति ॥ ४ ॥

जयदेवस्य ।

अरतिरियमुपैति मां न निद्रा गणयति तस्य गुणान्मनो न दोषान् ।
विरमति रजनी न संगमाशा व्रजति तनुस्तनुतां न चानुरागः ॥ ५ ॥

प्रवर्सनस्य ।

३८ स्वाधौनभर्तृका ।

लिखति कुचयोः पञ्चं करणे नियोजयति सजं
 तिलकमलिके कुर्वन्नारादुदस्यति कुन्तलान् ।
 इति चटुशतैर्वारं वारं प्रियां परितः सृश-
 न्विरहविधुरो नास्याः पार्श्वं विमुच्यति वस्त्रमः ॥ १ ॥

रुद्रटस्य ।

स्वामिन्भङ्गरयालकं सतिलकं भालं विलासिन्कुरु
 प्राणेश त्रुटिं पयोधरतटे हारं पुनर्योजय ।
 इत्युक्ता सुरतावसानसमये व्याघ्रांमानेन्नणा
 सृष्टा तेन तथैव जातपुलका प्राप्ता पुनर्मीहनम् ॥ २ ॥

तस्यैव ।

यावकं तरुणपङ्कजप्रभे योषितश्वरणपङ्कजहये ।
 तुल्यरागमपि सन्यपातयच्चाटुमात्रकरणप्रयोजनः ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

एतांस्ते भ्रमरौघनील कुटिलान्वधामि किं कुन्तला-
 न्किं न्यस्यामि मधूकपाण्डुमधुरे गणेन्न पत्रावलीम् ।
 किं चास्मिन्व्यपनीय बन्धनमिदं पङ्केरुहाणां दल-
 कोषश्रीमुषि चर्सं चित्रहरिणस्यारोपयामि स्तने ॥ ४ ॥

सूयधरस्य ।

अगणितगुरुर्याङ्गालोलः पदान्तसंदातिथिः
 समयमविदम्भुधः कालासहो रतिलम्पटः ।

छतककुपितं हस्ताघातं चपारुदितं हठा-
दपरिगणयन्नलज्जायां मां निमज्जयति प्रियः ॥ ५ ॥
आचार्यगोपीकस्य ।

३४ विप्रलब्धा ।

दृष्टोयं विषवत्पुरा परिजनो दृष्टायतिर्वारिय-
न्पौर्वापर्यविदां ल्यथा न हि क्षताः कर्णे सखीनां गिरः ।
हस्ते चन्द्रमिवावतार्य सरले धूर्तेन धिग्वच्छिता
तल्किं रोदिषि किं विषीदसि किमुन्निद्रासि किं दूयसे ॥ १ ॥
कस्यचित् ।

ज्ञातं ज्ञातिजनैः प्रघुष्टमयशो दूरं गता धीरता
त्यक्ता झीः प्रतिपादितोप्यविनयः साध्वीपदं प्रोजिभतम् ।
लुप्ता चोभयलोकसाधुपदवी दत्तः कलङ्कः कुले
भूयो दूति किमन्यदस्ति यदसावदापि नायच्छति ॥ २ ॥
कस्यचित् ।

सखि स विजितो लोलाद्यूते कथापि परस्तिया
पणितमभवत्ताभ्यां तस्मिन्निशाललितं ध्रुवम् ।
कथमितरथा श्रीफालीषु स्वललकुसुमास्त्रपि
स्थितवति नभोमध्येपीन्द्री प्रियेण विलम्ब्यते ॥ ३ ॥
रुद्रटस्य ।

स्त्रीलकरणं रुदितं सकम्ममसक्षमातं सवाष्यं चिरं
चक्षुर्दिक्षु निवेशितं सकरणं सख्या समं जल्पितम् ।

नागच्छत्युचितेषि वासकविधौ काम्ते समुद्दिग्नया
तत्त्विंचिदनुष्ठितं मृगदृशा नो यत्र वाचां गतिः ॥ ४ ॥

तस्यैव ।

यत्संकेतगृहं प्रियेण गदितं संप्रेष्य द्रूतीं स्वयं
तच्छून्यं सुचिरं निषेष्य सुट्टशा पञ्चाच्च भग्नाशया ।
स्थानोपासनसूचनाय विगलत्सान्द्राञ्जनैरशुभि-
भूमावच्चरमालिकेव लिखिता दीर्घं रुदत्या शान्तेः ॥ ५ ॥

तस्यैव ।

४० कलहान्तरिता ।

कर्णे यन्न कृतं सखीजनवचो यन्नादृता बाध्यवा
यत्पादे निपतन्नपि प्रियतमः कर्णीत्यलेनाहतः ।
तेनेन्दुर्दहनायते मलयजालेपः स्फुङ्गिङ्गायते
रात्रिः करुपश्चतायते विसलताहारोपि भारायते ॥ १ ॥

अमरोः ।

मथा तावद्वोत्स्वलितहतकोपान्तरितया
न रुद्धो निर्गच्छन्नयमतिविलक्षः प्रियतमः ।
अयं त्वाकूतश्चः परिणतिपरामर्शकुशलः
सख्वीलोकोप्यासीङ्गिखित इव चित्रेण किमिदम् ॥ २ ॥

विश्वोकस्य ।

पदोपान्ते कान्ते लुठति तमनाहृत्य भवनाद्
 • हृतं निष्क्रामत्या किमपि न मयालोचितमभूत् ।
 अये श्रोणीभार स्तनभर युवां निर्भरगुरु
 भवद्वामप्यत्र ज्ञानमपि विलम्बो न विहितः ॥ ३ ॥

गङ्गाधरस्य ।

यत्पादप्रणतः प्रियः परुषया वाचा स निर्वाहितो
 यत्सख्या न क्षतं वचो जडतया यन्मन्युरेको धृतः ।
 पापस्यास्य फलं तदेतदधुना यच्चन्दनेन्दुद्युति-
 प्रालेयाम्बुसमीरपञ्जजविसैर्गात्रं मुहुर्दृश्यते ॥ ४ ॥

रुद्रटस्य ।

दहति विरहेष्वङ्गानीर्था करोति समागमे
 हरति हृदयं हृष्टः स्यृष्टः करोत्यवशां तनुम् ।
 ज्ञानमपि सुखं यस्मिन्प्राप्ते गते च न लभ्यते
 किमपरमतश्चित्रं यन्मे तथापि स वस्त्रभः ॥ ५ ॥

अमरोः ।

४१ कलहान्तरितावाक्यम् ।

सखि स सुभगो मन्दस्त्रेहो मयीति न से व्यथा
 विधिविरचितं यस्मात्सर्वे जनः सुखमश्रुते ।
 मम तु मनसः संतापोयं जने विमुखेपि य-
 लक्ष्यमपि हतब्रीडं चोतो न याति विरागिताम् ॥ १ ॥

अमरोः ।

निश्चासा वदनं दहन्ति हृदयं निर्मूलमुन्मूल्यते
 निद्रा नैति न दृश्यते प्रियमुखं नक्तं दिंवं रुद्यते । १
 अङ्गं शोषमुपैति पादपतितः प्रेयान्न संभाव्यते
 सख्यः कं गुणमाकल्य दयिते मानं वयं कारिताः ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

ज्योतिर्भ्यस्तदिदं तमः समुदितं जातोयमङ्गः शिखी
 पौयूषादिदमुत्थितं विषमयं क्वायासजन्मातपः ।
 कीनामास्य विधिः प्रशान्तिषु भवेद्वाढं द्रढीयानयं
 ग्रन्थियत्रियतोपि विप्रियमिदं सख्यः क्षतं सान्त्वनैः ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

तल्लाच्चालिपिलाच्छितादपि मुखादिन्दुः सक्रिं दुःसहः
 संतापाय पिकध्वनिः किमु मृषावाचां प्रपञ्चादपि ।
 किं तस्य प्रणयावधीरणपराधीनादपि प्रेक्षणा—
 दुन्मौलन्ति सखि प्रसूनधनुषो मर्मच्छदः सायकाः ॥ ४ ॥

जलचन्द्रस्य ।

कथाभिर्देशानां कथमपि च कालेन बहुना
 समायाते काले सखि रजनिरधे गतवती ।
 ततो यावल्लौलाकलहकुपितास्मि प्रियतमे
 मपद्मीव प्राची दिगियमभवत्तावदरुणा ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

४२ कलहान्तरितासखीवचनम् ।

अनालोच्य प्रेमणः परिणतिमनादृत्य सुहृद-
स्वया कान्ते मानः किमिति सरले प्रेयसि क्षतः ।
समाकृष्टा ह्येते विरहदहनोङ्गाभरशिखाः
स्वहस्तेनाङ्गारास्तदलमधुनारण्यरुदितैः ॥ १ ॥

मया प्रागीवोक्तं कलहवति मा त्याजय गुणं
भयेसु प्रेयांस्ते स्वकरवशगं मुञ्चसि मुधा ।
अवासो वैलक्ष्यं शर इव पुनर्नैति तदयं
स्वयं गत्वानेयः प्रियमस्ति कराकर्षविधिना ॥ २ ॥

आचार्यगोपिकस्य ।

श्रवसि न क्षतास्ते तावल्तः सखीवचनक्रमा-
शरणपतितोङ्गुष्ठाग्रेणाप्ययं न हतो जनः ।
कठिनहृदये मिथ्या मौनव्रतव्यसनादयं
परिजनपरित्यागोपायो न मानपरियहः ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

जघनमुन्नतमाकुलमेखलं मुखमपाङ्गविसर्पिततारकम् ।
इदमपास्य गतो यदि निर्घृणो ननु वरोह म एव हि वस्त्रितः ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

मस्ति न गणिता मांनोमेषात्प्रियप्रणयक्षतिः
परमिह सखीवर्गस्येदं वन्ती न पुरस्कृतम् ।

उदयशिखरारुढेनायं कलानिधिना बलात्
किमिति शिथिलो मानग्रन्थिः करैर्न करिष्यते ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

४३ गोत्रस्खलितम् ।

पुरस्तथा गोत्रस्खलनचकितोऽहं न तमुखः
प्रष्टुतो वैलक्ष्यात्किमपि लिखितुं दैवहृतकः ।
स्फुटो रेखान्यासः कथमपि सताद्वक् परिणतो
गता येन व्यक्तिं पुनरवयवैः सैव तरुणी ॥ १ ॥

अमरोः ।

कथा मैवं चेतः कथमपि मनागस्खलदितः
प्रमादादाणीयं किमिह करवाणि प्रणयिनि ।
हृथैवायं ग्रन्थिर्भृणभणितमञ्जीरणितं
ततस्खलत्पादाङ्गं यदिदमवतंसो भवतु मे ॥ २ ॥

नरसिंहस्य ।

अर्द्धेत्ते भयमागतोसि किमिदं कण्ठश्च किं गङ्गद-
शाटोरस्य न च द्वणोयमनुपक्षिसेयमास्तां कथा ।
बूहि प्रसुतवस्तु संप्रति महत्कर्णे सखीनां सुखं
तृप्तिर्भूमेभिरक्षरपदैः प्रागेव मे संभृता ॥ ३ ॥

अभिनन्दस्य ।

कथमपि क्षतप्रत्यासन्तो प्रिये खलितोन्नरे
विरहक्षणया क्षत्वा व्याजं प्रकल्पितमशुतम् ।
असहनसखीश्रीवप्रमादसंभवमे
विचलितदृशा शून्ये गीहे समुच्छुसितं ततः ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

दूरादेत्य दृशा निवार्यं च सखीदत्तिक्षमदोःकषण-
श्रेणिः सप्रणया पिधाय नयनद्वन्द्वं तवावस्थिता ।
ज्ञातासौति विपक्षनाम गदता संभाविता सा त्वया
जीवत्येव यदि त्वरा त्वज ननु त्वामेव याच्चिष्टते ॥ ५ ॥

आचार्यगोपीकस्य ।

. ४४ मानिनी ।

बाले नाथ विसुच्च मानिनि रुषं रोषान्मया किं क्षतं
खेदोस्मासु न मेपराध्यति भवान्सर्वेपराधा मयि ।
तत्किं रोदिषि गङ्गदेन वचसा कस्याग्रतो रुद्यते
नन्वेतम्मम का तवास्मि दयिता नास्मीत्यतो रुद्यते ॥ १ ॥

अमरोः ।

एकत्रासनसंस्थितिः परिहृता प्रत्युहमाहूरत-
स्ताम्बूलानयनच्छलेन रमसाश्रेष्ठोपि संविज्ञितः ।
आलापोपि नमिश्रितः परिजनं व्यापारयरुद्या तया
द्वान्तं प्रत्युपचारतस्तुरया कोपः क्षतार्थीकृतः ॥ २ ॥

तस्यैव ।

आशङ्का प्रणति पटान्तपिहितौ पादौ करोत्यादरा-
द्गाजेनागतमाहृणोति हसितं स्थैं समुद्वीक्षते ।

मथ्यालापवति प्रकोपपिशुनं मख्या सहाभाषते
तन्यास्तिष्ठतु निर्भरप्रणयिता मानोपि रस्योदयः ॥ ३ ॥

तस्यैव ।

धूमायते मनसि मूर्क्षति चेष्टितेषु
संदीप्यते वपुषि चेतसि जाज्वलीति ।

वक्त्रे परिस्फुरति वाचि विजृम्भतेस्याः
कान्तावमानजनितो बहुमानवक्षिः ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

वाष्पासारः कथयति भृशं गण्डयोः पाण्डमानं

श्वासो भूम्ना स्तनकलसयोः पीनतामातनोति ।

चित्तौत्सुक्यं किमपि कुरुते चाममङ्गं तदस्या-
स्तारुण्यस्य प्रसरमधिकं मन्युराविष्करोति ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

४५ उदात्तमानिनी ।

न मन्दो वक्षेन्दुः श्रयति न ललाटं कुटिलतां
न नेत्राङ्गं रज्यत्यनुषजति न भूरपि भिदाम् ।
इदं तु प्रेयस्याः प्रथयति रुषोऽन्तर्विलसितं
शतेऽपि प्रश्नानां यदभिदुरमुद्रोऽधरपुटः ॥ १ ॥

वैद्यधनस्य ।

ईर्ष्याप्रस्फुटिताधरोष्ठरुचिरं वक्त्रं न मे दर्शितं
साधिक्षेपपटा मनागपि गिरो न श्राविता मुख्या ।
महोषैः सरसैः प्रतापितमनोवृत्यापि कोपोनया
काञ्चना गाढ़तरावबद्धवसनग्रन्थया समावेशितः ॥ २ ॥

काश्मौरनारायणस्य ।

भूमेदो न कृतः कृता मुखशशिक्षायापि नान्यादृशी
कालुष्येण न लभिताः कलगिरः कोपस्वतो लक्ष्यते ।
यत्पागलभ्यमपास्य सम्पति नवीभूतं पुगलंज्जया
यज्ञायं विनयादरः प्रणयितां मुक्त्रा महान्वर्तते ॥ ३ ॥

कस्यचित् ।

आमृद्यन्ते श्वसितमरुती यत्कुचोत्सेधकम्बे-
रन्तर्धर्मानात्तुटति च दृशोर्यद्वहिन्द्व्यलाभः ।
पद्मोत्क्षेपव्यतिकरहतो यज्ञ वाष्पस्तुटेते
भावास्त्रिण्ड त्रुटितहृदयं मन्युमावेदयन्ति ॥ ४ ॥

कस्यचित् ।

यद्यपि श्रियमाधत्ते भूषणानादरस्तव ।
तथा प्रत्यन्तर्गतं मन्युमयं कथयतौ व मे ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

४६ अनुरक्तमानिनी ।

बलतु तरला धृष्टा दृष्टिः खला सखि मेखला
खलतु कुचयोरुकम्पाम् विदीर्यतु कञ्जुकम् ।
तदपि न मया सम्भाव्योऽसौ पुनर्दयितः शठः
स्फुटति हृदयं मौनेनान्तर्नं मे यदि तत्त्वणात् ॥ १ ॥

अमरोः ।

भ्रूभेदे रचितेऽपि दृष्टिरधिकं सोल्कण्ठमुद्दीचते
रुद्धायामपि वाचि सस्मितमिदं दग्धाननं जायते ।
कार्कश्यं गमितेऽपि चेतसि तनुरोमाञ्चमालम्बते
दृष्टे निर्बहुणं भविष्यति कथं मानस्य तस्मिञ्चने ॥ २ ॥

तस्यैव ।

भ्रूभेदो रचितश्चिरं नयनयोरभ्यस्तमामौलनं
रोडुं शिञ्चितमादरेण हसितं मौनेऽभियोगः क्षतः ।
धैर्यं कर्तुमपि स्थिरीकृतमिदं चेतः कथस्चिन्मया
बहुमि मानपरियहे परिकरः सिद्धिस्तु दैवे स्थिता ॥ ३ ॥

धर्मकीर्तेः ।

तद्वक्त्राभिसुखं सुखं विनिर्मितं हृषिः कृता चान्यत-
स्त्रास्यालापकुतूहलाकुलतरे श्रोत्रे निरुद्धे मया ।
हस्ताभ्यामपि वारितः सपुलकः स्वेदोङ्गमो गण्डयोः
सद्यः किं करवाणि यान्ति सहसा यत्कञ्जुके सन्धयः ॥ ४ ॥
अमरोः ।

स्फुटतु हृदयं कामः कामं करोतु तनुं तनुं
न सखि चटुलप्रेमणा कार्यं पुनर्दयितेन मे ।
इति सरभसं मानाटीपादुदीर्घं वचस्तया
रमणपदवौ सारङ्गाक्ष्या सशङ्खितमीक्षिता ॥ ५ ॥
कस्यचित् ।

४७ नायके मानिनीवचनम् ।

किं पादान्ते पतसि विरम स्वामिनो हि स्वतन्त्राः
कं चिल्कालं क्वचिदसि रतस्तेन कम्तेऽपराधः ।
आगस्त्यारिख्यहमिंह मया जीवितं त्वद्वियोगे
भर्तृप्राणाः स्त्रिय इति ननु त्वं मयैवामुनेयः ॥ १ ॥
भावदेव्याः ।

तथा भूदस्माकं प्रथमं विभिन्ना तनुरियं
तर्तो नु त्वं प्रेयानहमपि हताशा प्रियतमा ।

इदानीं नाथस्वं वयमग्नि कलत्रं किमपरं
 मथाप्तं प्राणानां कुलिशकठिनानां फैलमिदम् ॥७ ॥
 अमरोः ।

भवतु विदितं भव्यालापैरलं प्रिय गम्यतां
 तनुरपि न ते दोषोस्माकं विधिस्तु पराष्ट्रुखः ।
 तव यदि तथाभूतं प्रेम प्रपञ्चमिमां दशां
 प्रकृतिचपले का नः पीडा गते हतजीविते ॥३ ॥
 तस्यैव ।

कोपो यत्र भुकुटिरचना निगहो यत्र मौनं
 यत्रान्योन्यस्मितमनुनयो यत्र दृष्टिः प्रसादः ।
 तस्य प्रेण स्तु दिटमधुना वैशसं पश्य जातं
 त्वं पादाले लुठसि न च मे मन्युमोक्षः खलायाः ॥४ ॥
 तस्यैव ।

यदा त्वं चन्द्रोभूरविकलकलापैश्लवपु-
 स्तदाद्र्दा जाताहं शशधरमणीनां प्रकृतिभिः ।
 इदानीमर्कस्वं खररुचिसमुत्सारितरसः
 किरत्ती कोपाग्नीनहमपि रविग्रावघटिता ॥५ ॥
 अचलस्य ।

मानिन्यां सखीप्रबोधः ।

कियन्नातं गोवैखलनमपराहं चरणयो
स्थिरं लोठत्येष यहवति न मानाद्विरमसि ।
रुषं सुखासुखं प्रियमनुगृहाणायतिहितं
शृणु त्वं यहूमः प्रियसखि न माने कुरु मतिम् ॥ १ ॥

मनोकस्य ।

असहृत्तो नायं न च सखि गुणैरेष रहितः
प्रियो मुक्ताहारस्तव चरणमूले निपतितः ।
गृहाणैनं मुग्धे व्रजतु तव कण्ठप्रणयिता
मुपायो नास्त्यन्यो हृदयपरितापापनयने ॥ २ ॥

कस्यचित् ।

लिखन्नास्ते भूमिं वहिरवनतः प्राणदयितो
निराहाराः सख्यः सततरुदितोच्छूननयनाः ।
परित्यक्तं सर्वं हसितपठितं पञ्चरशुकै-
स्तवावस्था चेष्टं विसृज कठिने मानमधुना ॥ ३ ॥

अमरोः ।

यदेतत्ते मौनं स्मितमुटयते यन्न वदने
यदव्यक्ता दृष्टिर्घटभिमुखवामः स्थितिरसः ।
उपास्यानामौद्देश्यमतिषु हतप्रश्यतया
हृदा दूरं याति प्रियसखि नवौनः परिजनः ॥ ४ ॥

उमापतिधरस्य ।

पाणी शोणतले तनूदरि दरक्षामा कपीलस्थली
 विन्यस्ताज्जनदिग्धलोचनजलैः किं न्हानिमानीयते ।
 मुग्धे चुम्बतु नामं च स्वलतया भृङ्गः क्वचिलकन्दलौ-
 मुन्मीलनवमालतीपरिमलः किं तेन विस्मार्यते ॥ ५ ॥
 पाणिनेः ।

४६ अनुनयः ।

रथोरु क्षिप लोचनार्धमभितो बाणान्वथा मन्थः
 सन्धत्तां धनुरुज्ज्ञतु क्षणमितो भ्रूवस्त्रिमुष्टासय ।
 किं चात्तर्निहितानुरागमधुरामव्यक्तवर्णक्रमां
 मुग्धे वाचमुदीरयासु जगतो वीणासु भेरीभ्रमः ॥ १ ॥
 भेरीभ्रमकस्य ।

किमिति कवरी याटक् ताटुगटशौ किमनज्जने
 मगमदमसौपत्रन्यासः स किं न कपीलयोः ।
 अयमसमयं किं च क्लास्यत्यसंस्मरणेन ते
 शशिसुखि सखीहस्तन्यस्तो विलासपरिच्छदः ॥ २ ॥
 अमरोः ।

प्रिये मौनं मुञ्च शुतिरमृतधारां पिबतु मे
 दृशावुक्त्वौल्येतां भवतु जगदिन्दीवरमयम् ।
 प्रसौद प्रेमापि प्रशमयतु निःशेषमधृती-
 रभूमिः कोपानां ननु निरपराधः परिजनः ॥ ३ ॥
 डिल्बकिस्य ।

यदि विनिहिता शून्या द्वृष्टिः किमु स्थिरकौतुका
यदि विरचिष्ठो मौने यद्धः किमु स्फुरितोऽधरः ।
यदि नियमितं ज्ञाने चक्षुः कथं पुलकोङ्गमः
क्षतमभिनयैर्दृष्टो मानः प्रसीद विमुच्यताम् ॥ ४ ॥

अमरोः ।

कपोले पत्रालौ करतलनिरोधेन मृदिता
निर्पीतो निःखासैरयममृतहृष्टोऽधररसः ।
मुहुः करणे लग्नस्थिरयति च वाष्पः स्तनतटं
प्रियो मन्युर्जातस्तव निरनुरोधो न तु वयम् ॥ ५ ॥

कस्यचित् ।

५० भानभङ्गः ।

द्वष्टे लोचनवस्मनाङ्गुकुलितं पार्श्वस्थिते वक्षव-
श्यमूतं बहिरासितं पुलकवत्स्यर्णं समातन्वति ।
नोवीबन्धवदागतं शिथिलतां संभाषमाणे ततो
मानेनापसृतं क्रियेव सुटशः पादस्युशि प्रेयसि ॥ १ ॥

कस्यचित् ।

चेतस्यङ्गुरितं विसारिणि द्वशोर्द्दन्ते हिपत्रायितं
प्रायः पञ्चवितं वचस्युपचितं प्रौढं कपोलस्थले ।
तत्त्वोपविचेष्टिते कुसुमितं पाढानते तु प्रिये
मानिन्यां फलितं नु मानतरुणा पर्यन्तवन्ध्यारितम् ॥ २ ॥

राजशेषरस्य ।

एकस्मिन्शयने पराष्ट्रखद्वया वीतोत्तरं ताम्यतो-
रन्योन्यस्य हृदि स्थितेष्यनुनये मंत्रद्वारोगैरवम् ।
दम्यत्योः शनकैरपाङ्गवलनामिश्रीभंवज्ज्ञुषो-
भंग्नो मानकलिः सहासरभसव्यासकण्ठग्रहः ॥ ३ ॥

अमरोः ।

दूरादुत्सुकमागते विकसितं संभाषिणि स्फारितं
संश्लिष्टत्यरुणं गृहौतवसने कोपास्त्रितभूलतम् ।
मानिन्याश्वरणानतिव्यतिकरे वाष्पाम्बुपूर्णेत्तरणं
चक्षुर्जातमहो प्रपञ्चतुरं जातागसि प्रेयसि ॥ ४ ॥

तस्यैव ।

सुतनु जहिहि कोपं पश्य पादानतं मां
न खलु तव कदाचिल्कोप एवंविधोभूत् ।
इति निगदति नाथे तिर्यगामीलिताद्या
नयनजलमनल्यं मुक्तमुक्तं न किं चित् ॥ ५ ॥

सस्यैव ।

५१ प्रवसङ्गतृका ।

दृष्टः कातरनेत्रयातिसुचिरं बद्धाङ्गलिं याचितः
पश्चादंशुकपञ्चवे च विघृतो निर्व्याजमालिङ्गितः ।
इत्याक्षिप्य यदा समस्तमष्टणो गन्तुं प्रहृत्स्तदा
पूर्वं प्राणपरिग्रहो दयितया मुक्तस्तो वल्लभः ॥ १ ॥

कस्यचित् ।

